Episcopia Argeşului şi Teleormanului

Preotul VICTOR N. POPESCU

Sufletul preotului în luptă cu ispitele

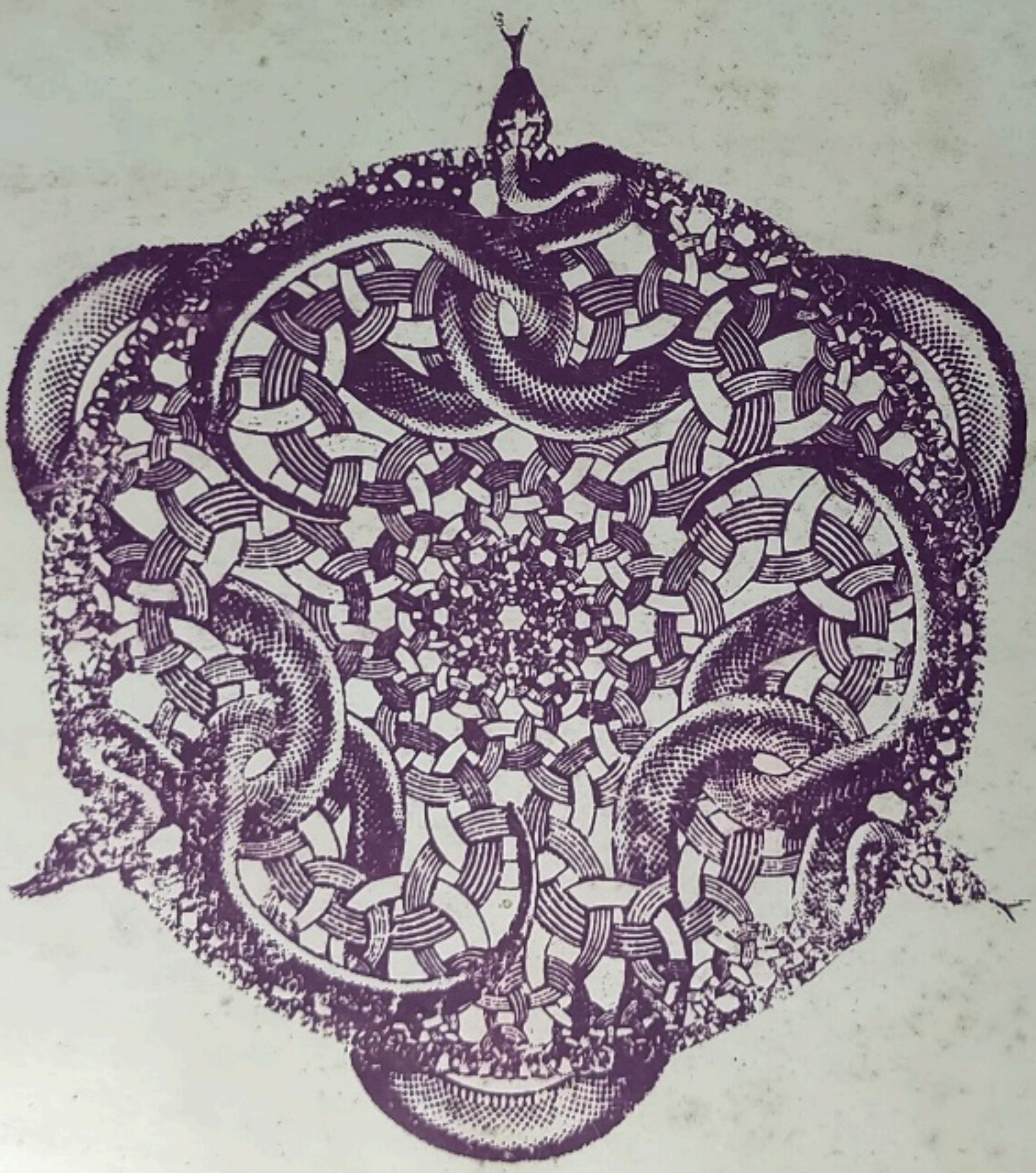

1994

Episcopia Argeşului şi Teleormanului

Preotul VICTOR N. POPESCU

Sufletul preotului în luptă cu ispitele

Retipărită cu binecuvântarea
Arhiereului CALINIC
Episcop de Argeș și Teleorman

1994

Cartea Preotului Victor N. Popescu „Sufletul preotului în luptă cu ispitele"

am găsit-o, ca și atunci când am citit-o prima dată, de absolută actualitate.

Mulțumesc Bunului Dumnezeu că ne-a ajutat să o redităm pentru folosul de obște a fraților mei slujitori și păstori de suflete.

Doamne Dumnezeule, binecuvintează obștea creștină și păstorii care vor citi și vor împlini ceea ce scrie în această carte.

† Calinic episcop de Argeș
și Muscel

21 Mai 1983, Sf. Împărați Constantin și Elena

În amintirea tatălui meu, preotul Nicolae, care m-a învățat, cel dintîi, despre preoție.

Ispitirile preotului

În icoanele din casele credincioșilor și în picturile din biserici, în care se înfățișează Judecata viitoare, se poate vedea uneori că în mulțimea dată la stânga Judecătorului, mergând în văpăile iadului, sunt și mulți clerici. Au strecurat pictorii și zugravii bisericești o glumă, o ironie, sau au pus acest amănunt, vrând să arate că, din umilință, clericii trebuie să nădăjduiască mai puțin raiul, decât iadul? Dacă ar fi această intenție, s-ar face o mare greșeală din punct de vedere educativ, pentru creștini. Mai degrabă, cred, a vrut să se arate – de îndată ce și Biserica a îngăduit asemenea amănunt iconografic – că preotul este mai mult supus ispitelor decât credincioșii, și deci este de așteptat ca să scape de ele cu mai multă anevoință. Să mai presupunem că s-a tolerat acest amănunt printr-o înțelegere deosebită a rolului ce-l are preotul, luând asupră-și păcatele oamenilor în mijlocirea dintre Dumnezeu și om, ar fi să facem din preot o victimă, iar preoția o ispășire a păcatelor altora.

Ispita, această acțiune plăcută, atrăgătoare și înlănțuitoare, pe care satana a pus-o în calea oamenilor, se furișează viclean în sufletele cele mai alese, iar o izbândă a răului, ca orice izbândă, se prețuiește după valoarea celui învins, și nu numai după puterea învingătorului. Cu cât sufletul va fi mai curat, cu atât se poate aștepta la grele ispite cu care satana îl pândește. Se va bucura mai mult de o asemenea cucerire, decât de înfrângerea multora pe care știa că-i poate învinge oricând. Iar Dumnezeu suferă mai mult de pierderea drepților, decât de stăpânirea pe care diavolul o are asupra celor răi.

Sufletul preotului este supus totdeauna unor grele ispitiri, căci lui i se cere să fie mai aproape de Dumnezeu decât ceilalți oameni. Preotul este om, dar și mijlocitor între Dumnezeu și oameni. Împlinindu-și cu credință și zel această mare răspundere

în fața oamenilor și a lui Dumnezeu, el răspunde de sufletul său și al altora. Preotul va lupta și cu propriile sale ispite omenești, dar și cu păcatele credincioșilor. Aceasta îl face pe Sf. Ioan Chrisostom să spună: *« Cunosc măreția sfântului ministeriu și imensele sale dificultăți. Sufletul preotului este bătut de mai multe vânturi decât se înalță pe luciul mărilor... Mintea trebuie să fie foarte puternică pentru a stăpâni și împrăștia aburii vătămători pe care părțile inferioare ale trupului îi înalță până la ea »*. (Despre Preoție, cartea III, 10).

Înțelegând astfel situția preotului, fiind supus ispitelor, nimeni nu poate arunca cu ușurință cuvinte de aspră judecată. Mai degrabă, poporul arată o mare îngăduință, plină de adâncă înțelegere, tolerând unele păcate omenești și nebăgându-le în seamă. Adevăratul credincios continuă îndeplinirea obligațiilor creștine din mâna unui preot vrednic, ca și din mâna altuia nevrednic.

Câtă relativitate în a socoti pe unul, preot vrednic și pe altul, preot nevrednic! Bineînțeles că această vrednicie sau nevrednicie nu aduce nici o atingere sacerdoțiului său de săvârșitor al Sfintelor Taine și transmițător al Harului, ci ar fi vorba numai de grava vinovăție că nu-și învrednicește viața sa de om, în fața darurilor pe care le primește și le transmite altora. Ah, Doamne, dar cine poate cădea într-un păcat atât de greu al mândriei, să se creadă așa de vrednic că primește Sfintele Taine ca răsplată a meritelor, iar nu ca să se împlinească slăbiciunile noastre! Rugăciunile citite de preot și de credincioși, înaintea primirii Sfintei Împărtășanii, arată că trupul și sângele Domnului vin să spele trupuri și suflete omenești, pline de păcate. *« Ca un tâlhar mărturisindu-mă Ție, pomenește-mă, Doamne, întru împărăția Ta»*, sunt cuvintele cele din urmă răsunând în adâncul sufletului celui care se apropie de Sfântul Potir. Deci, nici o vrednicie, nici o răsplată, ci numai o umilință cutremurătoare privind la păcatele de până acum și o nezdruncinată nădejde că sfânta jertfă îl va întări împotriva multor ispite.

Sufletul va fi întărit împotriva ispitelor, dar și trupurile noastre, supuse bolilor. Această adâncă înțelegere o au

credincioșii care vin să se împărtășească, nu numai în așteptarea morții, ci să fie ajutați în toate nevoințelor lor omenești. Deci, Harul sfințitor pe care-l primim nu încununează vrednicia noastră, ci curăță și spală, vindecându-ne sufletul și trupul, ca astfel să ne apropiem de Dumnezeu, pentru că și El s-a pogorât în noi.

Ar fi o mare greșeală, dacă preotului – care este și om – nu i s-ar face această îngăduință față de păcatele sale, și ar fi socotit cel mai mare dintre păcătoși, dacă primește și săvârșește cu nevrednicie omenească Sf. Taine.

Trec pe dinaintea mea multe chipuri de preoți: unii, binevăzuți de lume, apreciați de șefii lor ierarhici, mari predicatori, cu activitate socială, cu glorie intelectuală. Dacă privim la radiațiunea interioară pe care o au asupra sufletelor, nu-i arată cu nimic mai vrednici decât mulți alții, despre care nu știe nimeni, decât poporul păstorit și Dumnezeu. Bunătatea lor adâncă, plecând din dragostea de care nici nu-și dau seama că o au într-o așa măsură și că fac cu ea atâta bine, îi face cu mult mai vrednici. Nu putem astfel să ne lămurim, de ce din parohiile acestor preoți nu pleacă totdeauna credincioșii spre secte, de ce nu se strică viața creștină, de ce nu se scandalizează poporul de unele păcate omenești ale preotului? Pentru că poporul, adânc credincios, iartă preotului astfel de păcate, însă nu-i iartă pe cele care ating preoția lui.

În această viață, unde preotul nu mai este om, i se cere să fie curat și vrednic, dar tot aci sufletul lui este mai supus grelelor ispite. Împotriva preoției din om, diavolul luptă mai mult decât împotriva omului din preot. Dacă preoții ar fi judecați numai după păcatele lor omenești, ar putea merge, fie spre iad, fie spre rai, ca toți credincioșii. Însă fiind ispitiți, mai ales în viața lor de preoți, păcatele vor fi mai grele și se vor adăuga celor omenești.

Pentru preoți, când intră în biserică, această înfățișare a judecății viitoare este un avertisment, de care iau cunoștință apropiindu-se de Sf. Altar. Ei văd cu ce păcate au de luptat, și mai ales ce judecată grea îi așteaptă, dacă nu luptă împotriva ispitelor.

Ispita rutinei

Viața spirituală o desăvârșim printr-un efort continuu și stăruitor, ajutați de toate mijloacele harice ale Bisericii. Ca metodă, însă, deprinderea joacă un mare rol, contribuind foarte mult la sădirea și statornicirea credinței oamenilor.

Mama, după ce înfașă copilul, însemnându-l cu chipul sfintei cruci, anticipează, în locul lui, credința pe care i-o dorește. Când, mai târziu, copilul de 2-3 ani vede pe bunici, părinți și frații mai mari îngenunchind și rugându-se cu fața spre icoana din casă, îi imită și mișcă buzele, ca și cum ar vrea să spună că și el știe rugăciunea, atunci credința lui începe să prindă rădăcini adânci. De mic este împărtășit, deși nu știe ce mare taină primește, dându-și seama că ceva extraordinar i se oferă, întrecând tot ce-i omenesc. Toate aceste deprinderi rămân nesterse în sufletul lui, chiar dacă mai târziu nu se mai închină cu atâta cucernicie ca în timpul când nu înțelegea nimic, sau dacă nu mai crede deloc. Poate că, după o criză de necredință trecătoare, când va ajunge din nou să creadă, cu aceste amintiri și rădăcini ale credinței din copilărie, căpătate prin deprindere, va lega firul vieții lui creștine.

Cei mai mulți creștini, și mai ales cei mai buni, sunt aceia a căror viață este o deprindere creștină, care n-au ajuns la credință înflăcărată după crize religioase, după convertiri extraordinare în care să fi primit semne speciale. Nu toți bunii creștini trebuie să meargă spre Damasc, ca Apostolul Pavel, nici să aștepte viziuni supranaturale, ca să-și dea seama de mântuirea lor. Ei trăiesc adânc creștinește, pentru că așa s-au deprins, și nici nu-și dau seama de puterea credinței lor, ci numai alții o pot recunoaște. *La coutume fait notre nature*, zicea Blaise Pascal, care își dădea seama de valoarea și marele număr al creștinilor prin deprindere.

Însă, nu e vorba de deprinderea, care ajunge să aibă în noi puterea unei legi, ci de acea nenorocită viață a multor oameni,

dusă pe două planuri diferite și opuse, când manifestările exterioare nu se acordă cu simțirea interioară. Ei trec printr-o adevărată apostazie, dar continuând să spună că rămân creștini, când ritul și gestul sunt în dezacord cu izvorul de necredință din care se înalță. Când dragostea dintre soți s-a sfărâmat prin altă dragoste adulteră, și totuși rămân împreună de rușine, de teama lumii sau din interese, căsătoria s-a desfăcut de mult ca legătură sufletească, și a rămas numai un contract cu termen, pentru interese personale. La fel și credința, când s-a stins din suflet și nu mai răsună nici ca un ecou, gestul religios, pe care l-ai mai face, este fără viață, continuându-se prin inerție. Aceasta este rutina.

Deci, rutina este acea viață exterioară, pe care nimic n-o mai încălzește din inima noastră, când repetăm forme și rituri religioase fără să participăm cu sufletul la îndeplinirea lor. O asemenea viață este ca o casă nelocuită, care rămâne tot măreață pe dinafară, dar stând părăsită, simți un miros greu de pustietate și mucegai când intri în ea. Așa este și viața religioasă, unde sufletul dormitează sau de unde a plecat în altă parte. O ducem numai ca pe o amintire, numai prin repetarea unor gesturi, însă totul este pustiu.

Ne dăm seama că pe mulți tineri hirotonisiți în preoție, deprinderea îi face buni preoți, mai mult decât unele studii teologice. Căci, trăind zi de zi în legătură cu Altarul și prin puterea Harului, săvârșind Sfintele Taine curățitoare și sfințitoare pentru creștini, acest Har ajută să sfințească și pe acela prin mâinile căruia trece, înainte de a fi dat creștinilor. Fără să aștepte o asemenea minune, vede mai târziu că sfințind pe alții, a fost sfințit și el. Să ne închipuim numai atât: cel care s-a făcut preot fără să simtă o chemare specială, și n-a simțit niciodată conștiința frământată de prea multe păcate, socotindu-le mici și trecătoare, nu se va simți, oare, cutremurat și umilit în fața lui Dumnezeu, când va asculta spovedania ruptă din inimă cu lacrimi a unui credincios? Poate credinciosul vrea să scape de același păcat, care stă și în sufletul preotului, însă nu-i dădea nici o atenție și nu se îngrijea de el. Nu vor mai fi față în față un duhovnic și un penitent,

ci două suflete, înfrățite prin aceeași suferință morală. În sufletul preotului tulburat astfel, se va produce o adâncă criză de conștiință, care-l va duce la eliberarea sufletului lui de păcatul pe care l-a auzit la altul, dar se asculta mai ales pe el și-și mărturisea propriul său păcat.

În fața preotului savârșitor al Tainelor și al ierurgiilor se deschide adesea ispita rutinei, ca sufletul lui să nu mai participe cu toată concentrarea interioară, să nu se mai apropie cu frică și cutremur. Formele exterioare ce însoțesc Sf. Taine, repetate atât de des, când sufletul preotului nu se identifică cu toată ființa lui, micșorează adesea participarea interioară, cu care ar trebui să fie în concordanță. Este posibilă această stare sufletească, căci orice sentiment crește în intensitate, atunci când înfăptuirea lui este supusă unei așteptări; și invers, orice satisfacere ușoară, fără așteptare, fără piedici, face să se micșoreze prețuirea acestui sentiment.

Cea mai gravă ispită care pândește pe preot este când săvârșește Sfânta Liturghie: se poate întâmpla, fiind obligat să repete atât de des pregătirea Sfintei Împărtășiri, și văzând că prin mâinile lui se operează o taină așa de mare, să piardă din fiorul pe care-l are creștinul împărtășindu-se numai o dată pe an. I se poate întâmpla, să nu-și aducă aminte tot timpul de marea taină care se împlinește în fața și prin mâinile lui, și astfel să rămână absent cu sufletul, ca și cum ar repeta simple gesturi rituale.

Trebuie, însă, să avem o înțelegere deosebită, când judecăm pe preot în fața unor asemenea ispite, și să nu ne închipuim că el poate trăi într-o viață interioară continuă și intensă, care să fie ca o flacără arzătoare și consumatoare. Să înțelegem că preotul se împărtășește în fiecare săptămână cel puțin o dată, și că el nu poate să se pregătească sufletește pentru fiecare primire a Sfintei Împărtășiri, așa cum se pregătesc creștinii, care se împărtășesc numai cu ocazia posturilor sau o dată pe an. Biserica ortodoxă, spre deosebire de Biserica romano-catolică îndemnând la o cât mai frecventă primire a Sfintei Împărtășiri, a înțeles că este mai bine să se împărtășească credincioșii mai rar și cu o severă pregătire sufletească.

Această situație specială, în care este pus preotul, nu trebuie să justifice indiferența, lipsa pregătirii sufletești, ca să fie numai un consumator al Sfintelor Taine, pentru că rutina a făcut să dormiteze sufletul. Dimpotrivă, preotul trebuie să lupte împotriva rutinei, așa fel ca sufletul său să simtă participarea personală în actele sacramentale.

Știm că un sentiment care ne stăpânește vreme îndelungată își pierde, cu timpul, din intensitate; iar dacă vrem să-l împrospătăm, trebuie să-l întrerupem câtva timp. După această pauză, îl dorim și ne străduim să-l avem. Însuși sentimentul iubirii, ca să se întărească în noi, trebuie să-l întrerupem uneori, pentru ca să ne întoarcem la el cu multă statornicie.

Obișnuința diminuează nu numai tăria sentimentelor, ci șterge și efectele ce trebuie să le aibă asupra noastră, chiar infirmitățile fizice. Dacă, de pildă, într-o țară majoritatea oamenilor ar fi șchiopi, lumea s-ar obișnui cu această infirmitate. Cel care merge drept este anormal pentru acei oameni, până ce vor vedea că în altă țară, nimeni nu șchioapătă, iar că normal este să mergi drept.

Dacă prin rutină preotul nu-și mai poate da seama de lipsurile sale sufletești, e necesar să suprime cauza, ca să dispară și efectul. Dacă, uneori preotul are posibilitatea să întrerupă rolul său de săvârșitor, ca să treacă în rândul credincioșilor, va simți, după un timp, dorința puternică să se întoarcă la rolul său, pe care l-a întrerupt. Ar fi numai o suspendare a activității sale sacramentale, în care timp să-și reculeagă sufletul, să privească asupra vieții sale interioare.

Putem asemăna această nevoie cu dorința ce o simțim când trăind tot timpul anului în munca noastră și în încordarea nervilor măcinați de zgomotul orașului, așteptăm să evadăm în colțurile liniștite ale naturii. Poate că acesta a fost gândul călăuzitor, când s-au organizat săptămâni de reculegere, în timpul verii, pentru preoți.

Câteva zile de viață nouă, trăite în afara mediului cu care te-ai obișnuit departe de preocupările pastorale zilnice și participând ca simplu credincios, având tot timpul să te

concentrezi asupra interiorului tău sufletesc, pot avea urmări neașteptate. Aceste priviri asupra noastră sunt ca niște făclii ce le îndreptăm să lumineze spre toate ungherele sufletului, unde stau ascunse lipsurile cu care ne-am obișnuit! Numai atunci ne vom da seama că liniștea pe care o aveam, nu era decât efectul rutinei adormitoare a conștiinței. Greu este până ajungem să ne dăm seama de răul în care trăim! Însă, din clipa când am văzut unde stă ascuns răul, dorind să-l învingem, ajungem să scăpăm de el chiar dacă nu izbutim cu ușurință și imediat.

Cercetarea interioară, pe care preotul trebuie să și-o facă, este prima strajă ce trebuie pusă împotriva rutinei. Prin această supraveghere, preotul face ca și gospodina harnică, care privește în fiecare zi prin toate colțurile casei, să nu se prindă păianjenii.

Să faci tot timpul același lucru, obosește mai mult decât preocupările și îndeletnicirile grele, dar variate. Această schimbare de îndeletniciri aduce cu sine o adevărată odihnă, și mai ales ne ferește de mecanizare, care se adaugă, ca un complice, alături de rutină. De aceea, servirea împreună cu mai mulți preoți, în sobor, prin fastul care se dă Sfintei Liturghii, schimbă viața uniformă dusă de preotul singur, în biserica unde liturghisește aproape tot timpul. Se mai poate întâmpla, ca slujind alături de un alt preot, cu o evlavie profundă, să lase asupra noastră o impresie puternică, încât să-l luăm ca model. Iar când ne dăm seama că Acela care liturghisește totdeauna lângă noi, este însuși Iisus Hristos, ce model dumnezeiesc avem, după care să cadențăm viața noastră! Preotul își va aduce aminte, în aceste clipe, de înălțimea rolului său, pe care Sfântul Ioan Chrisostom, îl vedea astfel: « *Când preotul cheamă Sfântul Duh și săvârșește înfricoșătorul sacrificiu, atunci când în mâinile sale ține pe supremul Stăpân al întregii firi, te întreb, în ce rang îl vom pune? Ce curățenie, ce evlavie vom cere de la el? Cum trebuie să fie mâinile, instrumentele unor așa de mari mistere! Cum trebuie să fie graiul care să pronunțe cuvintele pe care le știm! Există vreo treaptă de sfințenie și de curățenie la care nu trebuie să se înalțe un suflet care primește în el Duhul lui Dumnezeu? Atunci îngerii stau alături de preot și toată armata puterilor cerești cântă, umplând tot locul care este în jurul sfintei mese, ca să dea*

slavă victimei care stă pe ea ». (Despre preoție, cartea VI, 4).

Săvârșind Sfânta Liturghie uneori alături de un preot, care să-ți arate o evlavie vrednică de acest mare mister, va trezi în sufletul preotului care-l asistă, dorința ca să imite evlavia lui, înțelegând că omul se poate înălța la vrednicia cu care îl cinstește Sfântul Duh. În săptămânile de retragere pentru preoți, slujirea în sobor a fost unul din punctele din program. Căci, ne dăm seama mai ușor de defectele noastre fizice, când vedem că nu le au alții. La fel, ne dăm seama de lipsurile noastre sufletești, când stăm în fața adevărului și dreptății; iar păcatul atunci se recunoaște mai bine, când are în față, ca constrast, adevărata sfințenie.

Însă, cel mai necesar și binefăcător mijloc, pe care preotul îl are ca să lupte împotriva rutinei, este rugăciunea personală.

Nu ne vom ocupa aci de valoarea rugăciunii în genere și nici de toate aspectele rugăciunii personale, ci numai de necesitatea rugăciunii personale în viața preotului, mărturisind, cu sinceritate, că nu totdeauna știm să ne rugăm pentru noi. Să încercăm să învățăm din modestia și înțelepciunea Apostolilor, care cereau Mântuitorului să-i învețe să se roage: « *Odată, fiind Iisus într-un loc și rugându-se, când a încetat, unul dintre ucenicii lui i-a zis: Doamne, învață-ne să ne rugăm, cum a învățat și Ioan pe ucenicii lui* ». (Luca XI, 1).

Ucenicii, care erau de multă vreme în apropierea Domnului, au văzut că adesea El se retrăgea singur și se ruga. Mai văzuseră că ucenicii lui Ioan primiseră un anumit învățământ, cum să se roage, iar ei simțeau că au această lipsă în viața lor.Își dădeau seama că nu pot fi ucenicii desăvârșiți ai Domnului lor, dacă nu-i învață cum să se roage, înțelegînd că rugăciunea este calea care întreține viața lor sufletească în legătură intimă cu Învățătorul lor. Preotul, care este un urmaș al Apostolilor, numai prin rugăciune poate trăi aproape de dumnezeescul său Stăpân. Preotul care nu simte nevoia să se roage pentru păstrarea acestei sfinte intimități cu Hristos, recunoaște că a rupt legătura ce trebuie să fie totdeauna între el și marele său Arhiereu. Astfel, rămâne numai executorul unor rituri, fără să împrospăteze izvorul haric al puterii sale sacramentale.

Mântuitorul s-a rugat pentru sine și pentru alții. Rugăciunea sacerdotală, în prima parte, (Ioan XVII, 1-5) este o rugăciune personală, pentru definirea raporturilor dintre Dumnezeu Tatăl și Fiul său; iar a doua parte, este rugăciunea pentru alții: « *Eu pentru aceștia mă rog... Părinte sfinte, păzește-i întru numele tău pe care mi i-ai dat, ca să fie una, precum suntem și noi* ». (Ioan XVII, 9, 11).

Sfântul Apostol Pavel făcea prin rugăciunea personală legătura strânsă cu Hristos, care îi răspundea și stătea lângă el: «*L-am văzut pe Domnul care-mi zicea: Grăbește-te și ieși curând din Ierusalim, pentru că nu vor primi mărturia ta pentru mine.* (Fap. Apost. XXII, 18); *iar în noaptea următoare a stat Domnul lângă el și i-a zis: Fii cu inimă, Pavele!* »(Fap. Apost. XXII, 11). Era tot timpul în legătură directă cu Mântuitorul, încât putea să zică: « *Nu mai sunt eu care trăiesc, ci Hristos trăiește în mine* ». (Galat. II, 22).

În rugăciunile din Sfânta Liturghie, unele sunt de cerere pentru credincioși, altele de preamărire a lui Dumnezeu și de invocare, însă rugăciunea dinaintea ieșirii cu Sfintele Daruri, este o rugăciune de cerere a preotului săvârșitor încadrată în cultul liturgic, având ca scop profunda integrare a ființei preotului, în misterul care va fi săvârșit.

Așadar, preotul care nu se va lipsi de rugăciunea personală, supunându-se și el cuvintelor Mântuitorului: « *Tu, însă, când te rogi, intră în cămara ta și închizând ușa roagă-te Tatălui tău celui într-ascuns, și Tatălui tău cel ce vede în ascuns, îți va răspunde ție*» (Matei VI, 6), va avea la îndemână mijlocul cel mai sigur de înviorare a sufletului, de împrospătare a puterilor și de legătură cu Dumnezeu, care să împlinească slabele sale puteri omenești.

Din punct de vedere psihologic, rugăciunea personală a preotului concentrează ființa sa interioară în jurul ideii dumnezeești, pe care o servește; de altă parte, îndepărtează toate gândurile ce-l sustrag chemării sale, ferindu-le de ispitele care lovesc porțile sufletului lui, cum lovesc valurile mării, ca să roadă din țărmuri.

Sufletul preotului, ajuns prin rutină la lâncezeală,

dormitare și insensibilitate, prin rugăciunea personală se va emoționa din nou, așa cum fac actorii, care, după ce au jucat un rol ca să trezească emoții pentru spectatori, trec adesea printre spectatori,ca să vadă același rol jucat de alți actori, pentru ca să poată trăi emoțiile pentru ei. Executanții și autorii muzicali fac la fel. După ce au executat cele mai frumoase opere, simt nevoia să le asculte executate și de alții, pentru ca să-și deschidă sufletul, pentru ei, impresiunilor puternice ale armoniilor.

După ce preotul a însoțit pe creștini în rugăciune și s-a rugat pentru atâția, el trebuie să se roage pentru sine, așa cum fac și îngerii, care se apropie de Dumnezeu prin rugăciune. Căci « *rugăciunea ridică pe acela care o face deasupra oricărei creații, chiar și a îngerilor, și îl împreună cu cetele acestor spirite superioare. Prin ea devii repede membru al acestei republici a îngerilor și iei parte la înțelegerea și înțelepciunea lor* ». (Despre rugăciune. Homilia II Ioan Chrisostom).

Ispita gândurilor rătăcite

Ispita gândurilor rătăcite, de care este amenințat preotul în timpul rugăciunilor, când vrea să fie cu tot sufletul părtaș la taina pe care o săvârșește, îi chinuiește adesea sufletul. Nu vom aduce nici o învinuire, ci numai vom explica aceste rătăciri ale gândului, și mai ales, vom încerca o disciplină împotriva lor.

Se știe că sufletul nostru, cu cât este înzestrat cu o mai mare sensibilitate, cu atât aspirațiile cele mai înalte de gândire pot să trezească, prin contrast, opusul lor. O afirmație puternică e totdeauna opoziția făcută de spiritul nostru unei negații posibile și iminente. În mod conștient sau subconștient, luptăm împotriva unor asemenea opoziții, care tind să urce în conștientul nostru, iar lupta împotriva lor nu este deloc ușoară. Ideile, pe care le combatem, pot deveni, mai târziu, propriile noastre idei. Această răsturnare a gândurilor noastre, studiile de psihologie au căutat s-o definească într-o lege: *la loi de l'effet de l'effort converti*, după care, cu cât vrei să gonești un gând obsedant, cu atât el stăruie mai puternic. Sau dacă vrei să-ți amintești de ceva, cu atât ți se pare mai greu să-l găsești. Numai după ce lași să înceteze această opoziție, când nici nu te aștepți sau chiar în vis, apare gândul pe care-l doreai, iar cel tulburător dispare.

Temperamentele emotive și îndrăznețe cu o sensibilitate religioasă mai bogată sunt cele mai torturate de această luptă. Când Apostolul Pavel zice: « *Căci nu săvârșesc ceea ce voiesc, ci ceea ce urăsc, aceea fac* » (Romani VII, 15), gândirea Apostolului nu poate fi restrânsă numai la actele săvârșite, ci trebuie aplicată și împotriva păcatelor cu gândul, care vin împotriva dorinței noastre.

Aceste gânduri nechemate, unele vin din vina noastră, însă altele sunt independente de orice dorință și nu suntem vinovați de ele, ci apar ca meteori rătăciți, așa cum sunt și visele: unele,

în legătură cu viața noastră afectivă, altele vin ca adevărate comunicări, pe o cale inaccesibilă simțurilor și înțelegerii noastre.

Din nefericire, sufletul preotului nu scapă acestei încercări în timpul celor mai solemne rugăciuni, când, sau se surprinde rătăcind cu gândul la lucruri așa de străine de situația în care se găsește; sau vrând să fie concentrat asupra celor mai solemne rugăciuni, vede că spiritul îi este tulburat, de apariția unor gânduri contrarii celor ce trebuie să aibă.

Aceste situații au fost cunoscute de Sfinții Ierarhi, care au organizat cultul liturgic, căci ei au orânduit ca preotul, în tot timpul serviciului, să nu stea nici o clipă fără ocupație. De dimineața, de când intră în biserică și până pleacă, sau pregătește proscomidia și dă răspunsuri stranei, sau trebuie să citească, în taină, rugăciunile aflate în Liturghier, când strana cântă. Dacă sunt mai mulți preoți, fiecare să-și aibă Liturghierul său, ca să poată ceti în taină rugăciuni, iar dacă mai are încă timp, să mai citească din rugăciunile de pregătire pentru Sfânta Împărtășanie, chiar dacă le-a mai citit. Dacă este și diacon, preotul trebuie să citească anumite rugăciuni, în timp ce diaconul zice ecteniile. În timpul căditului,când ar putea să facă numai gestul exterior, care să-i lase gândul neocupat, preotul trebuie să zică tot timpul, în gând, rugăciuni, mai ales când biserica este plină de popor. Aci, ochiul oprindu-se asupra figurilor, l-ar putea abate spre cine știe ce gânduri. La fel, în timpul miruitului, când trec prin fața preotului atâtea chipuri.

Toate aceste posibilități de ispită sunt numeroase și primejdioase, mai ales când o exagerare artistică este pusă în oficierea Sfintei Liturghii. Vrând să se facă un serviciu cât mai atrăgător pentru credincioși, s-a alunecat spre ceva foarte periculos: ca preotul să urmărească mai mult efectul artistic al slujirii lui asupra credincioșilor, și să nu rămână concentrat asupra misterului liturgic care se împlinește în Altar. Dacă ar fi să ne întrebăm, ce are mai multă valoare: efectul estetic asupra credincioșilor sau concentrarea asupra actului liturgic?, desigur că asupra actului liturgic cade toată greutatea. În unele biserici din orașe, unde sunt și coruri, cântând în partea opusă Altarului, ai

impresia că partea principală a Sfintei Liturghii este oficiată de cor, iar preotul numai îl completează și-l urmează. Toată atenția credincioșilor este furată mai mult de cor, iar ei nu mai fac un efort de rugăciune, care să-i apropie de Altar și de preot, așa cum ar trebui.

Furați și preoții de această tendință, vor să contribuie cât mai mult la acest efect artistic, și nici nu mai trag perdeaua în momentele când trebuie. Astfel, se poate vedea că, în timp ce se cântă *Pre Tine, Te lăudăm,* să se aprindă toate becurile electrice prinse în crucea din dosul Sfintei Mese, să se facă invocarea Sfântului Duh cu ușile împărătești deschise, ca să lase credincioșilor impresia unei evlavii deosebite a preotului.

Nu este aceasta o ispită destul de gravă? Ba chiar foarte vinovată, căci asemenea gânduri nu trebuie să-l preocupe pe preot în acele clipe.

Cum se pot evita asemenea gânduri?

Străinele și tulburătoarele gânduri care apar, deși nu le dorim, vin adesea din vina preotului, chiar dacă în aparență nu sunt căutate și dorite. Căci, de sâmbăta seara, după vecernie, sufletul preotului trebuie să intre într-o pace interioară deplină, să-și facă rugăciunile pregătitoare, să se culce devreme, să mănânce frugal, să doarmă un somn liniștit, să evite orice impresie și excitație, care ar putea trezi impulsiunile trupului, așa fel ca această disciplină să-i creeze o stare sufletească potrivită săvârșirii unei asemenea mari taine.

Dacă, însă, abia dimineața, când intră în biserică, își începe primele rugăciuni, desigur că a trecut prea puțină vreme, pentru ca sufletul preotului să intre într-o liniște cu lumea exterioară și cu sine, ca să-l ferească de asemenea gânduri. Cu cât această pregătire va fi mai devreme și deplină, cu atât aceste gânduri se vor depărta mai mult. Asociațiile de idei străine se vor face mai anevoie și mai rare. Însă, dacă înaintea plecării la biserică, va trece pe la grajd și cotețe, să vadă ce fac vitele și păsările; sau va răsfoi jurnalul cu știri noi, printre ectenii și ecfonise va face socoteala pogoanelor de arat, câtă sămânță are, ce s-a mai întâmplat cu războiul din Europa! Și încă asemenea gânduri n-ar

fi prea vinovate! Pot surveni și altele mai stranii, până la cele mai obscene, dacă nu și-a pregătit sufletul cum trebuie.

Astfel, aceste gânduri, adevărate ispite, survin din vina preotului. Pe acestea, le poate evita printr-o adevărată higienă preventivă a spiritului, iar îndeplinirea obligațiilor din tipicul bisericesc îi arată o bună metodă.

Dar împotriva acelor gânduri, care n-au nice o legătură cu viața preotului de toate zilele și intervin rătăcite și nechemate?

Am întrebat pe mulți preoți, pe care i-am crezut cu o viață religioasă profundă și al căror temperament îl bănuiam foarte statornic, dacă li se întâmplă venirea unor asemenea gânduri în timpul Sfintei Liturghii. Mulți mi-au spus, cât de mult se simt tulburați de asemenea obsesii.

Firește că nu sunt vinovați cu nimic în fața lui Dumnezeu, ci trebuie să știe cum să facă pentru a continua slujba în pace, fără să se tulbure.

Contemplând aceste clipe, când preotul se găsește în fața Domnului, sfântul Ioan Chrisostom descrie astfel ce trebuie să simtă preotul în acea clipă: « *Când tu vezi pe Domnul înjunghiat și întins pe Altar, preotul care se apleacă asupra victimei și care se roagă, iar pe toți credincioșii împurpurați de acest sânge prețios, mai crezi că ești printre oameni și chiar pe pământ? Nu te simți transportat în ceruri, și îndepărtând orice gând trupesc, ca și cum ai fi un spirit curat, fără de trup, nu admiri minunile unei lumi superioare? O minune! O bunătate a lui Dumnezeu! Acela care este în înălțimi, la dreapta Tatălui, în acel moment se lasă să fie luat în mâinile tuturor, se dă oricui vrea să-l primească și să-l strângă la inima sa* ». (Sf. Ioan Chrisostom, Despre preoție, cartea III, 4). Și dacă în acele clipe, în sufletul preotului apare cine știe ce gând străin sau necurat, înțelegem că nici o impuritate nu va atinge sacrificiul care se operează prin puterea Harului, căci rugăciunea preotului de față nu face să se coboare foc, ci Sfântul Duh, însă cugetul lui și liniștea ce trebuie să aibă, vor fi adânc tulburate.

Experiența religioasă personală a sfinților, care au orânduit liturghia, i-a făcut să cunoască acest pericol, încât au pus la începutul liturghiei credincioșilor, înaintea ieșirii cu Sfintele

Daruri, rugăciunea citită în taină: « *Nimenea din cei ce se leagă cu poftele și cu desfătările trupești, nu este vrednic să vie, să se apropie, sau să slujească Ție, Împărate al slavei; că a sluji Ție, lucru mare și înfricoșat este, și însăși Puterilor cerești... Deci spre Tine, Te rog, cela ce ești unul și bine ascultător, caută spre mine păcătosul și netrebnicul robul Tău și-mi curățește sufletul și inima de cugete viclene; îndestulează-mă cu puterea Sfântului Tău Duh, ca, îmbrăcat fiind cu Darul preoției să stau înaintea Sfintei Mesei Tale acesteia și să jertfesc și prea curatul Tău Trup și cinstitul Tău Sânge* ».

Rugăciunea aceasta cuprinde două realități spirituale: 1) nevrednicia omenească a preotului, a cărui inimă poate fi plină de gânduri viclene; 2) sfințenia Jertfei Trupului și Sângelui, de care va trebui să se apropie. Și dacă în această servire, cugetul preotului va fi abătut de alte gânduri, va simți că între el și taina care se săvârșește, diavolul încearcă să strecoare o perdea de nori, prin care realitățile cerești să nu poată fi văzute și atinse. Atunci sufletul preotului va încerca să iasă din umbra acestui întuneric, făcând un efort de eliberare, așa cum dintr-un vis chinuitor faci sforțări să te deștepți.

Cel mai sigur mijloc e rugăciunea, căci prin ea se păstrează neatinse legăturile dintre suflet și Dumnezeu, se restabilesc toate legăturile întrerupte prin vicii sau gânduri necurate, ca și printr-o convorbire între om și Dumnezeu, căci « *dacă duhul necurat vede un suflet înconjurat de fortăreața rugăciunii, el tremură în fața puterii și forței pe care i-o dă, nu mai îndrăznește să se apropie, deoarece acest suflet ia mai multă energie din rugăciune decât corpul din alimente* » (Ioan Chrisostom, Omilia II, despre rugăciune).

Și dacă, totuși, rugându-se stăruitor ca să îndepărteze aceste gânduri,vede că ele se înfig și mai puternic, așa cum lupul prins în capcană, cu cât caută să scape, cu atât se vede strâns mai dureros, ce poate face preotul? Singurul lucru bun ce poate face este să treacă mai departe, cu liniște deplină, fără să le dea atenție, așa cum treci pe lângă câinii care te latră: dacă te întorci să dai în ei cu bățul, mai rău îi întărâți; iar dacă te faci că nu-i auzi, te lasă în pace. Prin această indiferență, asemenea gânduri nu lasă urme adânci, ci dispar de la sine, fără ca prin asociere să aducă

pe altele înrudite cu ele.

Sufletele marilor mistici au fost adesea tulburate de asemenea gânduri, și au scăpat numai când nu s-au speriat de ele, căci dimpotrivă, lucrul de care te temi, acela ți se întâmplă mai ușor, iar acela de care nu te temi, îl poți mai lesne evita. Însă, ceea ce trebuie să susțină liniștit sufletul unui preot astfel tulburat, este certitudinea că prin aceste ispite, nu poate fi atinsă nici sfințenia preoției sale, nici umbrită Taina care se realizează prin puterea Sfântului Duh. Adevărată părere de rău trebuie să aibă numai pentru că sufletul său nu poate beneficia de toată măreția unei asemenea clipe.

Pentru găsirea unei metode în asemenea cazuri, ca simple analogii, putem face apel și la cercetările făcute de medicii psihiatri și psihologi, care s-au ocupat de aceste dezordini ale gândurilor. Bineînțeles, din punct de vedere medical și psihologic, ei le vor privi ca stări maladive, ceea ce noi socotim ispite sau păcate. Însă Mântuitorul a făcut totdeauna o legătură între boală și păcat.

Starea normală a psihicului omenesc este ca să gândească numai ceea ce vrea, iar când gândurile vin la întâmplare, ele dau o stare de oboseală, de incapacitate de acțiune, de anormalitate. Visele sunt încă și ele gânduri venite în dezordine, din subconștient, asociindu-se într-o formă cu totul deosebită decât în stare de veghe. Această dezordine în asocierea ideilor în timpul somnului, pot da cele mai negre vise, mai chinuitoare decât ceea ce simțim în timpul când judecăm și gândim după voința noastră.

Acele gânduri răzlețe, care intervin numai incidental în gândurile noastre curate, venind când nu le chemăm, și nici nu pleacă când vrem să le îndepărtăm, intervenind cu oarecare regularitate, sau datorită unor izbucniri din subconștient, unde stau ascunse de multă vreme, se numesc obsesii.

Psihoterapia se ocupă de îndepărtarea acestor obsesii ca de vindecarea unei adevărate boli. Tratamentul este mai mult psihic și educativ, decât medical. În general, se apelează la conștientul obsedatului, ca să-și dea seama de ele, învățându-l să le privească ca simple idei rătăcite și fără valoare, să-i creeze o disciplină de

viață, prin care să facă o adevărată prevenire a reapariției obsesiilor și să-i polarizeze personalitatea dezagregată în jurul unui ideal, pe care să-l îmbrățișeze cu entuziasm, pentru ca să dispară gândurile obsedante.

Aceste recomandări generale pot fi folosite și de preotul, care s-ar vedea tulburat de gânduri rătăcite în timpul slujbei, iar posibilitatea lui, ca să scape de ele este cu atât mai mare. El are ideea religioasă, destul de puternică, în stare să le gonească, folosind rugăciunea arzătoare și privind mereu spre Iisus Hristos, în tovărășia căruia slujește; iar dacă, totuși, s-ar vedea că nu scapă, să nu le dea atenție, ținând ca principiu: orice gând care ne vine, este al nostru numai dacă îl chemăm și ni-l însușim. Dacă apare în minte fără voia noastră, să trecem pe lângă el, să nu ne tulburăm, privindu-l ca pe o ispită a satanei, care încearcă chiar în timpul rugăciunii, să ne tulbure, amintindu-ne de acest cuvânt al școlii franceze de psihoterapie: « *toute idée qui nous vient, n'est pas une idée qu'on a* », adică o idee care ne vine, nu-i a noastră, dacă vrem s-o îndepărtăm, pentru că n-am dorit s-o avem.

Sufletul preotului ispitit de îndoială

Nu ne gândim să ușurăm sufletul preotului chinuit de îndoială asupra adevărului științific, căci acest fel de îndoială nu aduce cu ea nici o suferință. Nu ne interesează nici îndoiala ca metodă de cunoaștere, când luând ca adevărată o parte din ceea ce vrem să cunoaștem, ne îndoim de cealaltă parte, pentru ca să ne demonstrăm nouă înșine ceea ce acceptasem ca sigur, a priori. Evităm să discutăm și asupra îndoielii care atinge problemele teologice și de credință în general, căci și această îndoială nu este esențială.

Ne gândim, însă la îndoiala care izvorăște din adâncurile inimii, când preotul poate trece prin ceasuri de deznădejde, părându-i-se că viața sa preoțească nu are un temei haric destul de asigurător, văzând că inima sa nu se încălzește de sfințenia Harului; sau când asalturile venite din partea întunericului cuceresc cetatea sa sufletească și preoțească.

Vrem să înțelegem suferința unui preot adevărat, cu idealuri nemărginite, de sfințenie și viață, dar a cărui inimă pierde uneori armonia interioară, prin depărtarea ce-o simte în propriul său suflet, dându-și seama de puterile harice cu care este învestit, și de nevrednicia omenească sub care stă apăsat. Știm că asemenea zbucium se dezlănțuie numai în sufletele alese și rare.

Să nu socotim că o asemenea îndoială neașteptată și nedorită vine din nevrednicia sau puțina sa credință, ci dimpotrivă, numai într-o inimă înflăcărată de dorințe arzătoare pentru un apostolat cât mai desăvârșit. În sufletul preotului, care citește pentru credincioși, fără să se roage și pentru el, este o tăcere ca pe luciul apelor din lacurile întinse și mlăștinoase, dar fără adâncimi. Acolo, oricât ar fi vântul de puternic, valurile nu sunt niciodată prea mari.

Să ne aducem aminte că dintre Apostoli, numai Petru s-a

îndoit mergând printre valuri spre Domnul, pentru că el credea cel mai mult în puterea Lui, ca să-l sprijine pe deasupra apei; pentru că numai el îndrăznise să iasă din corabie; iar ceilalți Apostoli rămânând temători în corabie, așteptau să vadă ce-o să se întâmple. Numai Toma s-a îndoit de Învierea Domnului, nu din cauza necredinței sale, ci simțindu-se copleșit în fața marii minuni a Învierii; iar dacă a cerut să pună mâna în rănile Domnului, vroia să se întărească cu atât mai mult în nemărginita sa credință de apostol.

Îndoieli pot fi în sufletul multor credincioși. Îndoieli pot fi și în sufletul preotului, ca om. Însă nu ne îngrijorăm de îndoielile care primejduiesc propriul său suflet, ci de acelea care ating preoția sa. Ne gândim, îndeosebi, la îndoielile pentru puterile harice de vindecare a tuturor bolilor, neputințelor și în săvârșirea Tainelor.

Cu câtă ușurință judecă unii credința poporului, care, la orice nevoie, aleargă întâi la preot! Dacă cineva este bolnav și n-are spor în casă; dacă nu plouă, iar vitele sunt amenințate să moară de foame, de boli și nu dau folosul lor omului; dacă un copil are un junghi sau deochi preotul este cel dintâi chemat într-ajutor. Ce sunt toate astea? Vrăjitorie, bigotism, naivitate, zic acei care nu înțeleg nici puterea credinței, nici nu cunosc puterile dătătoare de viață ale Harului.

Și totuși, poporul nostru crede că nimic nu poate face fără Dumnezeu, pe care-l cheamă prin rugăciunea preotului în ajutorul său. Molitfelnicul este cartea de evlavie a poporului, căci în ele sunt rugăciuni și remedii pentru toate necazurile vieții sale pământești. Scriptura o cunoaște mai mult prin Molitfelnic. Acolo sunt psalmi, citiri din Evanghelie și Apostol, și prin aceste rugăciuni își duce viața sa pământească în duh creștin.

Câte cuvinte ușuratice nu s-au zis împotriva acestei pietăți! Ba chiar și unii preoți au fost ispitiți să zică: mai puțin cu Molitfelnicul și mai mult cu Sfânta Scriptură! Să ducem Sfânta Scriptură în popor! Să ieșim din vrăjitoria Molitfelnicului și să facem misionarism evanghelic! Să punem Biblia în mâna poporului! Expresii luate dintr-o anumită mentalitate

neînțelegătoare a sufletului poporului.

Căci, dacă preotul are puterea Harului, prin el Dumnezeu face tot ceea ce vrea să răspundă la rugăciunile credincioșilor. Poate să facă să plouă, să vindece bolnavii, să rodească câmpurile și toate să-și dea mana lor. Preotul poate fi, ca și Mântuitorul, prin puterea Harului, doctorul sufletelor și al trupurilor noastre.

Se poate întâmpla în sufletul preotului îndoială asupra puterii pe care o poartă cu el, așa cum ziceau și Apostolii: «*Dă-ne mai multă credință!* » (Luca XVII, 5), după ce le dăduse putere asupra duhurilor necurate (Marcu VI,7), scoțând afară demoni mulți și ungând cu untdelemn pe mulți bolnavi și-i făceau sănătoși (Marcu VI, 13). Dar uneori nu puteau, și erau nevoiți să înțeleagă că puterile lor sunt cu mult mai mici decât le cereau oamenii: «*Și iată, un bărbat din gloată a strigat și a zis: Învățătorule, rogu-mă Ție, caută spre fiul meu, că îl apucă numai pe el; și iată un duh îl apucă și deodată răcnește și-l zguduie cu spume și-l zdrobește și cu greu se duce de la el. Ci m-am rugat de ucenicii Tăi să-l scoată afară, dar n-au putut* ». (Luca IX, 38-40). Ușor puteau ucenicii să se îndoiască de puterile lor de vindecare. Mai ușor încă se poate îndoi un preot, când i se cere de credincioși să facă rugăciuni în atâtea împrejurări: se pot face prin el adevărate minuni? Iar dacă se îndoiește, acesta este un păcat - păcatul îndoielii - pentru care Moise a fost pedepsit să nu poată ajunge să pună piciorul în Canaan. « *Și a ridicat Moise mâna sa și a lovit stânca de două ori cu toiagul, și a ieșit apă multă din care a băut obștea și dobitoacele. Atunci Domnul a grăit lui Moise și lui Aaron: Din pricină că n-ați avut credință în mine ca să mă sfințiți în ochii fiilor lui Israel, pentru aceasta nu veți duce obștea aceasta în pământul pe care vi l-am dat vouă* ». (Numerii XX,11 și 12).

Dacă nu s-ar fi îndoit, era deajuns să lovească numai o dată. Îndoindu-se, a lovit de două ori; iar Dumnezeu l-a pedepsit. De ce să nu credem că și preotul se poate îndoi, când i se cere să facă atât de mult, să vindece toate, să ajute în totul?

Într-un sat vecin înnebunise o femeie, căsătorită, mamă a doi copii. Nebunia o făcea furioasă, încât trebuia ținută legată. Așa au adus-o într-o căruță soțul ei și un frate, în fața casei

preotului, într-o vineri dimineața, cu mult înainte să se facă ziuă, cerându-i preotului să meargă la biserică să-i citească. Preotul, fără să pregete, s-a sculat, și-a luat Molitfelnicul, epitrahilul și crucea, și au plecat la biserică. Nouă vineri la rând, aceeași căruță, cu aceleași nefericite ființe omenești s-au oprit în fața curții preotului, și preotul mereu s-a dus să citească femeii. N-am mai aflat nimic de nefericita femeie nebună ani de zile, când la casa preotului am văzut că se oprește, într-o zi, o căruță cu doi cai înspumați: lângă țăranul înstărit, care mâna caii, era femeia nebună altădată, vindecată de când i-a citit preotul și sănătoasă acum. Veniseră amândoi să-l cheme pe preot la cununia primului lor copil din cei șapte, dintre care patru născuți după boală. Mirat, am vrut să aflu, de ce au venit atunci la preotul din alt sat să le citească, căci aveau preotul lor în sat. Răspunsul: părintele care i-a citit este mai credincios, la el vine lume din multe sate și mai toți se fac bine.

Poporul simte, deci, că sunt unii preoți care au multă credință, multă bunătate și puteri vindecătoare mai multe decât alții. Preotul acesta, nu era nici doctor în teologie, nici protopop, nici binevăzut de oamenii politici, căci nu putea aduce servicii nici unuia din cauza simplității și a felului retras în care trăia. El atâta știa: să fie bun; să nu moară cineva neîmpărtășit, de aceea mai nu pleca din sat; să nu se certe cu nimeni, căci niciodată nu făcea politică.

Am stat de vorbă și cu preotul, întrebându-l cum a făcut-o bine pe această femeie. Mi-a răspuns: « N-am făcut-o eu, Dumnezeu a vindecat-o ». Am vrut să aflu ce a făcut, ca Dumnezeu s-o vindece. Și mi-a istorisit cum s-a rugat: în primele trei vineri, cei doi bărbați o țineau cu sila în genunchi, iar preotul i-a citit moliftele Sfântului Vasile. După aceea o împărtășea, deși femeia nu știa nimic ce face. Ba mai mult, cum intra în biserică, începea să spună vorbe urâte spre icoana Maicii Domnului. După trei vineri, a început să se liniștească, iar după nouă vineri s-a făcut bine, citindu-i mereu aceleași rugăciuni și împărtășind-o.

Câtă credință în acest preot! Alții ar fi trimis-o ca un sfat, la vreo casă de alienați, mai ales dacă ar fi urmat cursuri de

patologie religioasă.

Începutul vieții preoțești este totdeauna pus la grele împrejurări, până ce tânărul preot ajunge să-și însușească deplina servire preoțească. O asemenea împrejurare îmi istorisea un preot tânăr, cu studii multe de teologie:

"Erau numai câteva luni, după ce am fost preoțit. Cu o săptămână înaintea Floriilor, preotul satului căzuse răsturnat de o trăsură, și-și frânsese mâna dreaptă. Tot mă duceam să petrec vacanța de Paști acolo, astfel că a trebuit să fac toate slujbele la biserică și în sat, din ajunul Floriilor până la duminica Tomii. Îți închipui, slujbele la biserică și mai ales toată pregătirea sufletească a oamenilor, pentru întâmpinarea Domnului înviat. Vedeam că mulți nu se spovedeau, plecau din biserică și întrebau de preotul lor. Mă supăra oarecum această neîncredere. Cereau să le fac sfeștanii prin multe case, unde erau adunați vecinii, oameni în vârstă și copii, care se spovedeau și împărtășeau. Într-o casă, după ce-am făcut sfeștania, bărbatul mă roagă cu evlavie: « Părinte să mergi și la vacă, în grajd, să-i citești, că își ascunde laptele, când se duce femeia s-o mulgă ». Mi-am zis,cu un mic zâmbet: să citesc la vaci, ca să le dea lapte? Asta-i pastorație? La ce-mi folosesc acum atâtea studii de teologie? Da, mi-au servit la ceva: ca să găsesc o scăpare, spunându-i omului că nu pot să-i citesc atunci, deoarece nu-mi spusese mai dinainte, ca să iau cartea unde este rugăciunea pentru vacile care și-ascund laptele. Însă, am s-o cer părintelui din sat. Omul m-a simțit și mi-a răspuns: « Da, părintele nostru, de câte ori citește, totdeauna ne merge bine în casă ». Simțise îndoiala mea și întărea încrederea în credința preotului lor.

"Când am istorisit preotului ce mi s-a întâmplat, el mi-a arătat de cât folos i-a fost omului vaca pentru care îmi ceruse să-i fac rugăciunea. Laptele de la vacă îi scosese din iarnă pe cei patru copii din casă. Pentru el, vaca era hrana casei. Iar dacă cerea să-i fac rugăciune, ca să aibă lapte, cerea viață pentru copii lui. Cum ar putea Dumnezeu să-i lase pe acești copii fără hrană? Și mai ales, cum ar putea preotul să nu se roage! Îndoiala lui ar fi un păcat, din lipsă de milă. Deci nu te ruga pentru oameni, cerându-le

ajutor numai când crezi că Dumnezeu li-l poate da, ci totdeauna când ei cer mila Lui. Acesta a fost răspunsul preotului care avea vreo treizeci de ani de viață preoțească".

Sunt preoți care își aduc aminte că au trecut prin încercări, când ispita îndoielii i-a oprit o clipă, să păşească cu încredere în împlinirea datoriei! Cu timpul, după ce ani îndelungați de preoție schimbă firea omenească într-una preoțească, supunând-o acestei serviri, îndoielile acestea dispar. De aceea nici nu le socotim pierzătoare de suflet.

Sunt, însă, alte îndoieli mai grele. Să ne gândim că poate fi ispitit de îndoială sufletul preotului, când sub epitrahil ascultă spovedania unui păcătos, cerând iertare pentru nelegiuiri, de care duhovnicul se înspăimântă.

Gala Galaction istorisește cum un tâlhar - Andrei Hoțul - care omorâse nouăzeci de oameni, temându-se de văpăile veșnice ale iadului, a luat drumul spre biserică să se spovedească și să fie iertat. Intrând în opt biserici, a omorât pe toți acești preoți care, îngroziți de nelegiuirile lui Andrei Hoțul, i-au spus că nu-l pot dezlega de asemenea păcate. Numai al nouălea duhovnic a avut răbdare să-l asculte și să-i făgăduiască iertare, după îndelungată căință, cerând lui Dumnezeu un semn că poate ierta un asemenea tâlhar.

Acei opt duhovnici împușcați de Andrei Hoțul nu s-au făcut vinovați de nimic? Ba da, pentru că n-au crezut că pot da iertare unui suflet așa de încărcat!

Sufletul duhovnicului se simte și mai ispitit de îndoială, când creștinul care se spovedește și cere iertare, dezvăluie păcate ce sunt și în sufletul preotului; când preotului i se pare că el este cu mult mai nevrednic în fața lui Dumnezeu, decât este credinciosul care suspină după iertare. Poate duhovnicul să ierte un păcat, de care el este mai greu vinovat?

Iată îndoieli grave în împrejurări când sufletul preotului trebuie să fie senin, așa cum zice în Molitfelnic: « *Și așezându-se Duhovnicul în jeț, cu fața veselă, ca și când ar închipui iubirea de oameni a lui Dumnezeu...* » (Rânduiala Sf. Mărturisiri).

Îndoiala preotului, în asemenea împrejurare, este un păcat

împotriva Duhului Sfânt, păcatul cel mai greu, care n-are iertare.

Duhovnicul să-și aducă aminte că păcatele nu le iartă el, ci prin Duhul Sfânt dezleagă de păcate. Ceea ce judecă el este căința, pe care cunoscând-o, poate trece și peste canonul ce urmează să-l primească credinciosul. El poate scurta timpul opririi de la Sfânta Împărtășanie, dându-și seama de îndreptarea celui care se căiește. Iertarea păcatelor o face prin Harul sfânt, în numele Sfintei Treimi. Deci, de ce să se îndoiască, când tot ce nu este cu putință oamenilor, este cu putință lui Dumnezeu?

De unde vine această îndoială? Din amestecul pe care-l face preotul, măsurând greutatea păcatelor cu judecata omenească, care nu e pornită totdeauna atât din dorința îndreptării vinovatului, ci din instinctul apărării noastre. Judecata omenească nu judecă după inima din care pleacă fapta rea, ci după amenințarea pe care o are pentru noi. Noi, oamenii, în orice pedeapsă, amestecăm și răzbunarea. Toate aceste criterii nu sunt cunoscute lui Dumnezeu. Un poet zicea, vorbind de căința în fața lui Dumnezeu și judecata omenească: *Dumnezeu așteaptă lacrimi, oamenii vor sângele nostru.* Iată, deci, de unde vine vinovăția duhovnicului, că s-a îndoit: a judecat ca om, iar nu a așteptat întâi căința; n-a fost bun, așa cum este Dumnezeu.

Dacă se întîmplă ca preotul să fie tulburat de spovedania cuiva care îi amintește propriile sale păcate, trebuie să știe că niciodată nu dă dezlegare prin vrednicia vieții sale, ci prin Harul sfânt. Nu este el cel care iartă, ci Dumnezeu, căci dacă ar fi după vrednicia sa, n-ar putea ierta pe nimeni. Deci, fără să privească la sine, el trebuie să știe că poate ierta pe oricine și oricum ar fi preotul, vrednic sau nevrednic. Totuși, poate trage un mare folos dintr-o asemenea împrejurare, căutând să facă viața sa mai fără de păcate, decât a celor care i se mărturisesc.

Cea mai grea ispită de îndoială este să se întrebe, privind la el și cercetându-și credința, dacă prin mâinile lui se pot săvârși taine atât de mari.

Nu ne gândim să deschidem o problemă dogmatică asupra Tainelor, ci numai să admitem posibilitatea unei participări subiective a preotului, ca săvârșitor. Căci oricât ar fi misterul care

se împlinește prin ele, totuși sufletul preotului rămâne cu toate posibilitățile slăbiciunilor omenești; iar una din slăbiciunile cele mai paradoxale ale ființei noastre interioare este izvorârea și încrucișarea gândurilor noastre prin contraste, când, în apropierea celor mai puternice afirmații, să dormiteze și să se trezească negațiile cele mai îndrăznețe; când, în fața celor mai necunoscute certitudini, să apară cele mai neașteptate îndoieli.

Nu încercăm să pătrundem nimic din ce este o Taină. Toate rătăcirile teologice de veacuri, care s-au născut în jurul Tainelor, sunt izvorâte din această ispită a îndoielii celor care s-au apropiat de ele. Să afirmi că le-ai înțeles, înseamnă a le desface în bucăți, a le sfărâma misterul; iar după ce le-ai înțeles, să nu mai fie o Taină, căci ceea ce cunoaștem, nu mai e mister și Taină. Deci, greșeala tuturor celor care au vrut să le definească a izvorît din îndoiala asupra naturii lor de nepătruns cu mintea. Tainele nu sunt fenomene sau fapte care pot fi înțelese, ci daruri care trebuiesc primite așa cum sunt date; iar toate erorile teologice s-au născut din îndrăzneala minții și îndoiala inimii despre bunătatea lui Dumnezeu.

Deci nu ne gândim la îndoiala asupra Tainei însăși, - aceasta fiind o problemă de credință și teologică - ci îndoiala de sine însuși, a preotului, dacă prin el se pot transmite asemenea daruri dumnezeiești, privind la slăbiciunile sale omenești.

Poporul nostru ortodox, care în colectivitatea lui trăiește adevărurile creștinești printr-o intuiție mai aproape de adevăr decât multe formule teologice, ieșite din minți omenești, a dat răspunsul la o asemenea întrebare: « *Pe preot dacă-l găsești beat și căzut într-un șanț, ridică-l, spală-l și du-l la biserică să-ți boteze copilul* ». Așadar , taina se împlinește mai presus de vrednicia preotului; iar dacă înțelegerea poporului este dreaptă, tot așa trebuie să creadă și preotul despre sine. Preotul trebuie să înalțe viața sa personală și să o apropie de sfințenia Tainelor. Atunci, când va avea conștiința tulburată de nevrednicia sa, trebuie să treacă peste îndoială, care este semnul unei conștiințe doritoare de eliberare din păcat și să facă treptat eforturi de înălțare.

Niciodată preotul nu este mai supus acestei ispite, ca în

timpul Sfintei Liturghii, când va săvârși marea Taină a Sfintei Euharistii, chemând prin Duhul Sfânt pe Mântuitorul să fie prezent și real în Sfântul Potir, « *când îngerii stau alături de preot și toată armata puterilor cerești cântă, umplând tot locul care este în jurul sfintei Mese, ca să dea slavă victimei care stă pe ea, cum zice Sfântul Ioan Chrisostomul* ». (Despre Preoție, cartea VI, 4). Va fi el curat la suflet, ca și îngerii? Va uita totul, ca să privească și să primească marea Taină, prin mâinile lui? Se va îndoi, că un mister așa de mare se poate săvârși prin rugăciunile unui nevrednic? Sau poate va fi ispitit de vreun gând rătăcit, pe care diavolul i-l trimite, ca să se îndoiască de adevărul întreg al însăși Tainei?Iată cea mai tulburătoare îndoială!

Nu vedem în aceste gânduri de deznădejde un păcat de moarte, dacă ele izvorăsc din smerenia preotului. Căci – cu drept cuvânt – găsindu-se în fața unui asemenea mister, e ușor să vadă din ce nevrednicie omenească se ridică preotul ca să-l primească. O asemenea cercetare a conștiinței sale este semnul unei îndreptări, care e pe cale să înceapă. Căci numai acela se înalță, care-și dă seama cât este de jos. Cel care nu are această tulburare, se va mulțumi să rămână așa cum este, va fi indiferent, iar păcatul va fi cu mult mai greu.

Oricât de curată va fi viața unui preot și oricâte sforțări va face, totuși unul se apropie mai mult, altul mai puțin, însă nici unul nu poate să-și închipuie, că a ajuns la atâta sfințenie, prin care să merite, după vrednicia sa, săvârșirea Tainei euharistice. Taina este un dar, în care Sfântul Duh singur lucrează, iar preotul nu este decât un transmițător, oricum ar fi viața sa.

E adevărat că rolul pe care-l împlinește, îl obligă pe preot la o continuă dorință de înălțare sufletească. Nu interesează înălțimea spirituală la care a ajuns cândva, ca acolo să se oprească, ci dorința continuă și arzătoare ca să se apropie cât mai mult de înălțimile cerești, în care Domnul Hristos coboară printre noi, în Sfânta Euharistie.

E de așeptat, ca această transmitere de Har prin mâinile sale, să schimbe și viața sa. Dar și aceasta este mai mult o lucrare a lui Dumnezeu, decât a noastră, personală.

De altfel, umilința de noi înșine, oricât ar fi de mare, chiar până la deznădejde, este un păcat cu mult mai mare decât orice gând de mândrie, când ne-am socotit pe noi, cu adevărat vrednici. Din această deznădejde preotul se poate înălța, sau Dumnezeu îi întinde mâna, ca să-l ridice; însă orice gând de mândrie va fi începutul unei prăbușiri.

În rugăciunile de pregătire pentru primirea Sfintei Împărtășanii - care sunt aceleași, ca și pentru credincioș - nimeni nu aduce decât umilință și căință: « *Doamne, Dumnezeul meu, știu că nu sunt vrednic, nici îndestulat ca să intri sub acoperământul casei sufletului meu. Pentru că totul este pustiu și surpat, și nu ai întru mine loc cuvios ca să-ți pleci capul. Ci precum din înălțime te-ai plecat, pleacă-te și acum smereniei mele. Și precum ai primit de te-ai culcat în peșteră și în ieslea dobitoacelor, așa primește de intră și în ieslea necuvântătorului meu suflet și în spurcatul meu suflet* », zice Sfântul Ioan Chrisostom. Iată umilința cu care se apropie preotul de Sfânta Împărtășanie, cu toate că mâinile lui nevrednice s-au înălțat să cheme Duhul Sfânt, spre împlinirea jertfei cea fără de sânge!

Dacă îndoiala despre vrednicia vieții sale este numai o ispită, numai amenințarea unui păcat, nu va fi un păcat consumat. Dacă, însă, beneficiind de această îndurare dumnezeiască, va zice: bunătatea lui Dumnezeu trece peste nevrednicia mea, prin lenevire și indiferență, atunci cade într-un păcat de moarte. Dacă zice: pot să fiu mai păcătos decât oricine, și totuși să săvârșesc Taine pe care nu le poate împlini nici cel mai sfânt credincios, fără harul preoției mele, atunci păcatul va fi fără iertare.

Toate aceste forme de îndoială tulbură sufletul preotului, și stăruind în ele, îl fac să cadă în păcat. Există, însă, o îndoială care nu poate fi decât în sufletele cele mai entuziaste pentru realizarea unui apostolat desăvârșit. Este îndoiala, care se poate pune sub forma unei întrebări: câte suflete s-au mântuit prin mine? S-a mântuit vreunul? Am ridicat sufletele încredințate mie, cu un deget, de pe pământ, la cer? Dacă n-am putut să fac toate acestea, și n-am avut atâta dragoste și putere să simt această bucurie pentru mântuirea unui singur suflet, atunci de ce să nu

mă îndoiesc de preoția mea?

Sunt mulți preoți, care înțeleg preoția după sufletul lor. Sunt însă unii, -- puțini sau mulți, Dumnezeu știe! – care în serile lor de rugăciune personală, după ce s-au zbuciumat de dimineața până seara se întreabă – cu umilință și îndoială: am putut sluji astăzi vreun suflet? De ce nu am destulă putere să scot pe fratele meu afundat în păcat? De ce nu pot să răscumpăr prin truda și rugăciunea mea, pe toți care trebuie să fie ai mei?

Duhovnicul are nefericita ocazie să vadă sufletele zdrobite de căință, hotărâte să nu mai păcătuiască; să privească lacrimile care curg din inimi smerite, și totuși să simtă că în dosul acestei suferințe se zbate o natură omenească, a cărei soartă este căderea și înălțarea; înălțarea și căderea cât mai în afund. Vede sălbăticia unei firi pe care ecourile îndepărtate ale unor eredități de-a pururi misterioase, o face să tresară și să izbucnească; și simte că condiția de o clipă a păcatului nu-i decât un popas, în drumul sortit spre definitiva cădere, din care să nu se mai ridice.

Dându-și seama că acolo merge un asemenea suflet, de ce nu poate să-l oprească prin rugăciunea sa către Mântuitorul? Căci preotul, repetând rugăciunea sacerdotală din capit. XVII de la Ioan, va trebui să zică: « *Părinte sfinte; păzește-i întru numele tău pe care mi i-ai dat mie, ca să fie una, precum suntem și noi... Părinte, aceia pe care mi i-ai dat voiesc ca unde sunt eu să fie și ei, cu mine împreună, ca să privească mărirea mea, pe care mi-ai dat-o...* ».

Și cu toate acestea, sunt suflete care vin la preot, se încredințează sufletului și puterilor sale harice, ca să fie ajutate, și care totuși scapă din mâna preotului. Numai preotul care nu are iubirea de suflete, nu va suferi și nu se va îndoi de sine, când va vedea asemenea suferințe, nădăjduind să fie îndepărtate prin el.

În inima unui preot pasionat de mântuirea sufletelor, toate suferințele altora sunt suferințele sale; iar mântuirea păcătoșilor asigură mântuirea sa, căci dându-și sufletul pentru alții, îl va câștiga pe al său. Când va vedea că nu poate împiedica căderea unui suflet, se va îndoi și de mântuirea sa.

Aceasta este o adevărată suferință, dar o suferință care

înalță, nu care-l coboară; o îndoială, care-l va face să înmulțească rugăciunile sale, ca să poată da în schimbul unei oi pierdute, alte oi rătăcite și întoarse la turmă.

Mai gândesc apoi la atâția tineri preoți, care își făuresc idealuri preoțești așa de frumoase, vrând să schimbe nu numai un suflet, nu numai pe câteva, ci pun credința și entuziasmul lor aluat al unei alte lumi. Nu le lipsește nici stăruința, nici bunul tact, și totuși după ani de zbucium și trude zadarnice, se văd acolo de unde au plecat; că lumea este legată pământului cu mii de legături invizibile, care o țin strânsă de pământ.

De câte ori viața unui preot nu este pusă în fața unor asemenea situații! I se pare că sămânța azvârlită de el, a căzut toată pe piatră sau pe cale. Și totuși, nu are de ce să se îndoiască, căci roadele sufletului nu sunt rânduite să fie culese totdeauna de cel care le-a semănat. Noi semănăm acum, iar alții vor veni să culeagă. Dumnezeu singur știe când va rodi. El va purta de grijă de tot ceea ce facem din iubire și cu inima curată, după dragostea cu care am semănat.

Preotul să nu-și închipuie că dorințele sale vor fi urmate cu ușurință, de toată lumea. Viața de preot înseamnă dorință de sacrificiu. Mântuitorul a trebuit să pună la temelia lumii noi moartea pe cruce și Învierea sa. Lumea nu se încrede decât acelora care se dau cu totul, pe ei înșiși, ideii pe care vor s-o arunce. Dar orice sacrificiu, nu poate fi zadarnic, așa încât dezamăgirile și îndoielile din sufletul preotului nu vor pune nici o piedică în drumul ideii, pentru care s-a jertfit.

Se poate ca lumea să nu-l urmeze; se poate să i se împotrivească; se poate chiar să se și răzvrătească. Dacă peste acestea preotul va azvârli puntea iubirii și sacrificiului de sine în servirea sufletelor, opera se va înfăptui, și n-are de ce să fie tulburat de norii îndoielii, care o întunecă uneori.

Duhul mândriei

Toți oamenii avem ceva din duhul mândriei, prin care vrem să depășim pe alții. Simțim o mai mare plăcere să trecem înaintea altora, decât alții să fie înaintea noastră. Ne măsurăm pe noi înșine, după cum stăm mai sus sau mai jos față de alții, prin tot ce avem: calități, avere, inteligență, frumusețe etc. Ne place să ne mândrim în fața altora, ca să întărim ideea despre noi înșine.

Mândria nu este un capriciu omenesc, ci un mijloc de luptă, plin de viclenie, prin care încercăm afirmarea superiorității noastre, excluderea adversarului și stăpânirea lui, dacă este posibil. Nu-i vorba de un păcat, în care cădem la întâmplare, ci izvorăște din adâncul firii noastre, și deci ne pândește în orice împrejurare.

E un păcat care sălășluiește printre oameni dintru început, după ce a zguduit lumea îngerilor, aprinzând de mândrie pe Lucifer, arhistrategul îngerului.

Inima preotului va fi păzită de duhul mândriei, împlinind servirea preoțească? Ca om, știm că nu va scăpa. Această taină și servire îl vor cruța, cât de cât, de duhul mândriei, sau îi vor prilejui ispitiri grele?

Nu încercăm să pătrundem în inima lui omenească. Știm, însă, că peste făptura lui se revarsă puterile harice ale preoției. Ar trebui ca acest har să-l schimbe pe preot și să-l ridice mai presus de pornirile și patimile omenești. Iar când primirea acestor puteri ar fi prilej de ațâțare a inimii preotului cu duhul mândriei, păcatul va fi foarte greu.

Cărturarii și fariseii, pe care-i vedem ieșind de atâtea ori în calea Mântuitorului, având gânduri vinovate și ascunse, citeau și explicau poporului Legea, cerând ca oamenii să ducă o viață după voia lui Dumnezeu. Nu erau oameni de rând, ci se preocupau de un lucru sfânt, care le făcea cinste. Totuși, vedem că Mântuitorul îi mustră ca pe singurii păcătoși nevrednici de milă,

căci inimile lor sunt privite ca pline de necurății, ca și mormintele unde stau putreziciunile trupului omenesc.

Aveau, într-adevăr, o autoritate consacrată în mijlocul poporului, mai ales pentru că *au șezut în scaunul lui Moise* (Matei XXIII, 1). Însă cinstea ce li s-a dat de oameni, au încercat s-o întrebuințeze pentru cinstirea și folosul lor. Prin această confuzie săvârșită, din rutină sau cu bună știință, care este o vină și mai mare, au vrut să arate că legea trăiește prin ei, iar prin aceasta au fost copleșiți de duhul mândriei.

Mântuitorul nu-i privește cu mila și compătimirea arătată tuturor păcătoșilor, rătăciților și bolnavilor, ci îi osândește, arătând păcatul lor atât de greu:

« *Cărturarii și fariseii au șezut în scaunul lui Moise, deci toate câte vă vor zice, faceți-le și păziți-le; dar după faptele lor nu faceți, că ei zic dar nu fac.*

Că leagă sarcini grele și cu anevoie de purtat și le pun pe umerii oamenilor, ci ei nici cu degetul nu voiesc să le miște;

Toate faptele lor le fac ca să fie priviți de oameni, căci își fac filacteriile late și-și măresc ciucurii de pe poale;

Le place să stea în capul mesei, la ospețe, și în băncile dintâi, în sinagogi, și să li se închine lumea în târguri și să-i numească oamenii: Rabi ». (Matei, XXIII, 1-7).

Fariseii și cărturarii stând pe scaunul lui Moise, ca să asigure păzirea Legii, se bucurau de o cinste deosebită adăugându-se persoanei lor, prin ocuparea unei demnități atât de înalte. Ar fi trebuit, însă, să nu socotească revenindu-le lor această cinste, ci numai servirii pe care o îndeplineau. E adevărat că e greu omului să nu profite de o asemenea împrejurare și să nu încerce să-și însușească ceva din cinstea care revine locului ocupat, trecând-o asupra celui care împlinește funcția. Tot adevărat este că *omul sfințește locul*, însă locul pe care-l ocupă omul îi dă o anumită putere, care se revarsă și asupra persoanei. Ca și într-o încolonare de oameni, mergând toți în aceeași cadență, celor din urmă li se pare că aleargă după cei din față, numai pentru că se găsesc în urmă.

Nu numai pentru că stai în locul din frunte ești ispitit să

te mândrești față de cei care stau în urma ta. Oamenii înșiși, care stau în urma ta, ațâță în tine această ispită, recunoscându-ți din sinceritate sau lingușire, puteri mai mari decât cele pe care le ai. Cu timpul, începi să crezi tu însuți că sunt ale tale. Așa li s-a întâmplat Fariseilor și Cărturarilor, care, ocupând scaunul lui Moise, fiind cinstiți de lume, au sfârșit prin a se mândri ei înșiși.

Nu s-a întâmplat numai cu Fariseii și Cărturarii din Vechiul Testament, ci clericii tuturor religiilor pot fi ispitiți să alunece într-un asemenea păcat, pentru că:

1. Au văzut adăugându-se puterilor omenești daruri spirituale speciale;

2. Cinstirea pe care oamenii au dat-o puterilor harice a trecut și asupra omului, dându-i conștiința superiorității lui față de oameni;

3. Aceasta a făcut, de multe ori, ca clericul să se socotească distinct de popor, deținând în viața socială cele mai înalte locuri. N-a fost departe, ca de aci, să fie cuprins de spiritul de dominație.

Clericalismul cezaro-papist este o asemenea alunecare, împotriva căruia popoarele au ridicat o mișcare anti-clericală, fie cum este protestantismul, de esență religioasă; fie cum este laicismul, cu tendință politică. Din fericire, Biserica ortodoxă a dat preotului un alt rol în mijlocului poporului.

Într-adevăr, clerul este o ierarhie, cu mai multe trepte, iar demnitatea ierarhică implică autoritate de comandă. Pe lângă treptele canonice, vechimea și vârsta fiecăruia, distincțiile de merit și oficiile administrative sunt însoțite de anumită autoritate. Totuși, în fața lui Hristos, când liturghisesc împreună, toți se unesc și se simt egali în aceeași dragoste, îmbrățișându-se frățește, prin solemna mărturisire pe care o fac, zicând: « *Hristos în mijlocul nostru!* » și răspunzând: « *Este și va fi!* », după care își sărută mâna, ca semn al dragostei și iertării, pe care și-o cer și dau reciproc.

Nu poate fi nici un preot, care, participând la o asemenea mărturisire de dragoste, să se mai gândească că este superior altuia prin taina preoției, și să nu se vadă egal în fața lui Hristos. Este angajamentul solemn că, prin această îmbrățișare, orice duh de

vrajbă și mândrie trebuie să dispară, mai ales pentru că se găsesc în fața Mântuitorului.

Preotul poate fi ispitit de mândrie și față de popor. Primind puterea Harului Sfânt prin taina preoției, natura omenească nu se transformă dintr-o dată. Cu timpul, copleșit de Harul care lucrează prin mâinile lui, poate ajunge la vrednicia acestei conviețuiri.

Însă, dacă și-ar închipui că Harul sfânt a pogorât peste el pentru vrednicia lui omenească, pentru știința sau alte merite omenești, și mai ales dacă va cere lumii să-i dea o cinstire deosebită pentru că a primit acest Har, iată-l căzut în păcatul mândriei.

Este adevărat că, credincioșii recunosc preotului o cinstire deosebită și că o parte din această cinstire este dată omului însuși, care s-a învrednicit să primească și să poarte acest Har. Preotul are și el conștiința unei responsabilități deosebite și a unei vrednicii, la care trebuie să ajungă, chiar dacă va fi nevoie de o disciplină constrângătoare a naturii sale omenești.

Astfel, preotul, deși ca om face parte din comunitatea creștină, în același timp el stă în mijlocul parohiei, conducând-o. Preotul nu se separă de popor, ca să-l domine, ci să-l conducă la mântuire, asigurându-și prin aceasta propria lui mântuire.

Biserica ortodoxă stă pe o linie mijlocie între clericalismul separatist de popor al romano-catolicismului, care nu amestecă ierarhia cu comunitatea, și între protestantism, care nu separă pe preot cu nimic de comunitate. Alegând această cale, preotul, ca om, se amestecă în viața de toate zilele a poporului; iar ca preot stă deasupra lui, săvârșind cele sfinte, fiindu-i părinte și păstor. Când nu vrea să ia parte la bucuriile și necazurile de toate zilele ale poporului, îl socotește plin de mândrie, căzând nori de răceală între preoți și credincioși.

Să nu se socotească o îndrăzneală, dacă am vorbit de ispita mândriei în sufletul preotului, căci însăși Sfânta Evanghelie vorbește despre ispitirea Mântuitorului, când diavolul vroia să-l ademenească cu duhul mândriei:

« Apoi l-a dus pe el diavolul pe un munte înalt foarte și i-a arătat toate împărățiile lumii și slava lor;

Și a zis: Acestea toate ți le voiu da, dacă vei cădea și te vei închina mie.

Atunci i-a zis Iisus:Mergi înapoia mea, Satano, că scris este: Domnului Dumnezeului tău să te închini și numai lui să-i slujești ». (Matei IV, 8-11).

Încercarea diavolului n-a reușit, pentru că Mântuitorul nu putea fi ispitit de orice om, care, așezat pe scaunul măririlor pământești, începe să creadă că slava locului ocupat îl înalță mai presus de alții. La fel trebuie să lupte și preotul, gonind duhul mândriei, când încearcă să pună stăpânire pe el. Rugăciunile personale, făcute de preot de cum intră în biserică și până la rugăciunea de mulțumire pentru primirea Tainei Sf. Împărtășiri, sunt mărturisiri de umilință și nevrednicie, ferindu-l să nu se găsească în fața sfântului Jertfelnic, cum s-a găsit fariseul în fața altarului.

Învrăjbirea

Oamenii trăiesc în atâta învrăjbire între ei, încât ajung să vadă nenorocire în care se zbat de când Domnul Dumnezeu a zis către diavol: « *Vrăjmășie voi pune între tine și femeie, între seminția ta și seminția ei; aceasta îți va zdrobi capul, iar tu îi vei împunge călcâiul* ». (Fac. III, 15).

Vrăjmășia aceasta între oameni, ca lucrare a diavolului, stăpânește lumea de atunci și până astăzi. Totuși, sătulă de această vrăjmășie, lumea dorește să vadă pacea și buna înțelegere, bucurându-se totdeauna de nădejdea că se vor împlini cândva cuvintele: « *Mărire întru cei de sus lui Dumnezeu și pe pământ pace, între oameni bună voie* ». (Luca II, 14); iar dacă nu poate s-o realizeze, așteaptă cel puțin un exemplu și un început: ca preotul să fie simbolul păcii, căci ucenicilor și urmașilor lor le-a lăsat, în deosebi, acest dar: « *Pace vă las vouă, pacea mea o dau vouă, nu cum dă lumea v-o dau eu. Să nu se tulbure inima voastră, nici să se înfricoșeze* ». (Ioan XIV, 27).

Pacea pe care Domnul o dăruia ucenicilor săi era așa cum au petrecut seara de la Cina cea de Taină. O tristețe adâncă domnea peste toți pentru despărțirea care se apropia, dar și o intimitate care nu se putea uita, când Mântuitorul le-a spus ucenicilor săi: « *Vă dau poruncă nouă, ca unul pe altul să vă iubiți. După cum eu v-am iubit pe voi, așa și voi unul pe altul să vă iubiți. Întru aceasta vor cunoaște toți că sunteți ucenicii mei, dacă veți avea iubire unii către alții* ». (Ioan XIII, 34,35).

Știm cum este păstrată pacea lumii, voința celor puternici se impune celor mai slabi, în fața căreia aceștia se pleacă cu frică, dar și cu gândul ascuns s-o vadă răsturnată. De aceea vrea să dea lumii o pace nouă – *o pace a Lui* – , la care se ajunge prin împăcarea inimilor.

Știa că această pace a lumii e greu de realizat, și o dorea

mai întâi între ucenicii săi, ca semn prin care lumea să-i cunoască.

Nu putem zice, însă, nici despre urmașii ucenicilor Domnului, de la Cina cea de Taină și până astăzi, că au dat exemplul cel mai frumos al păcii. Au fost stăpâniți de duhul vrajbei mulți dintre aceia, care, crezând că apără credința lor, au combătut-o și disprețuit-o pe-a altora. Toți schismaticii și ereticii au fost plini de vrajbă, și așa s-au născut atâtea erezii și împărțiri în Biserica creștină. Dacă preoțimea creștină de pretutindeni ar fi rămas strânsă în jurul Mântuitorului și dacă lumea n-ar fi fost împărțită în atâtea forme ale creștinismului, ar fi fost mai ușor ca preoțimea creștină de pretutindeni, să exercite asupra pornirilor omenești o mai mare influență și să împiedice atâtea nenorociri, crize sociale și morale, și mai ales crudele vărsări de sânge dintre popoarele creștine, războaiele. De multe ori, însă, împărțindu-se și împărțind lumea după cum li s-a părut că înțeleg pe Hristos, au aținat vrajba printre oameni, până au cules aceste furtuni de flăcări, care înconjoară acum întreg pământul. Dar cu această lume, care se mistuie în flăcările războiului, simțim că sunt sleite și puterile creștinismului.

Vorbind de învrăjbirea între preoții lui Hristos, ne gândim mai întâi la acea dușmănie care există între preoții diferitelor confesiuni creștine. Cu toate deosebirile de credință care-i separă, toți mărturisesc pe Hristos, așa cum îl înțeleg. Dacă forma de mărturisire nu este aceeași, au comună dorința ca să-l servească, așa cum pot mai bine.

E dureros, însă, să vedem că, de atâtea secole preoțimea lui Hristos, în loc să se iubească prin ceea ce are comun, se urăște și duce o luptă între creștini, care a ajuns uneori și la vărsare de sînge. E și mai dureros să vedem creștinătatea atât de împărțită prin această învrăjbire a preoților. Căci, dacă războaiele între popoare apar din timp în timp, aceste vrăjmășii între biserici, întreținute de preoți, dureză de secole.

Nu s-au despărțit creștinii în confesiuni, ci mai întâi conducătorii lor s-au învrăjbit și au ajuns să se urască, despărțind apoi creștinătatea.

Sufletul omenesc este același pretutindeni, iar evlavia

creștină, aceea care se înalță în suflete prin trăirea Evangheliei, este aproape aceeași pretutindeni, acolo unde se găsesc suflete evlavioase și cu adevărat creștine. Evanghelia, cuprinzând revelația aceleiași legi spirituale pentru toți oamenii, corespunde oricărui om în aceeași măsură și formă, fie de culoare albă, galbenă sau neagră. Cu atât mai mult corespunde în aceeași formă creștinilor: ortodocși, romano-catolici sau protestanți. Oamenii sunt vinovați, că o interpretează deosebit și greșit.

Dacă un necredincios vrea să combată puterea creștinismului, va găsi ușor argumentele date de înșiși creștinii. Vrând să aibă argumente împotriva Bisericii ortodoxe, le va putea lua de la preoții romano-catolici. Vrând să combată catolicismul, le va găsi și la ortodocși și la protestanți, prin glasul conducătorilor lor. Și nici ortodocșii nu se vor da deoparte, ca să ofere aceste servicii celui necredincios și dușman al creștinismului.

Învrăjbirea interconfesională între preoți are urmări mai îndepărtate și mai puțin vătămătoare pentru sufletele individuale ale credincioșilor, căci nu toți creștinii ajung să ia cunoștință de ea. Însă, învrăjbirea între preoții aceleași biserici, și mai ales lipsa de dragoste între preoții aceluiași altar, are urmări dezastruoase pentru sufletul credincioșilor, care îi cunosc îndeaproape.

Nu s-ar putea zice că între preoți ar fi mai puțină pace și bună înțelegere decât între ceilalți oameni. Poate că preoții au încercat să dea lumii mai mult decât au așteptat oamenii de la ei. Cu toate acestea, orice neînțelegere și lipsă de dragoste a fost judecată cu multă asprime, căci de la preoțimea creștină, care trebuie să realizeze pacea și dragostea de la Cina cea de Taină, creștinii au cerut foarte mult. Sf. Ioan Chrisostomul zice astfel: *«Trebuie să fie alese pentru preoție suflete asemănătoare trupurilor celor trei tineri, pe care Harul dumnezeiesc le-a făcut să nu fie atinse în mijlocul cuptorului din Babilon. Focul de care sunt amenințați nu este ațâțat nici de vreascuri, nici de smoală, nici de alte materii ce se aprind, ci de unele mult mai periculoase. E un foc care nu se vede, este focul invidiei care-l cuprinde pe preot în flăcările sale arzătoare, văpăi care se întind, se înalță,se aruncă asupra vieții sale și o pătrund cu totul, cu o putere pe care n-ar fi putut-o avea*

niciodată focul material împotriva celor trei tineri. Îndată ce invidia găsește puțin de care să se prindă, flacăra ei se aprinde imediat și mistuie această imperfecțiune, iar restul edificiului, de-ar fi strălucitor ca razele soarelui, îl murdărește cu fumul său și-l înnegrește... Toată lumea judecă pe preot, și îl judecă ca și cum n-ar avea trup și n-ar fi făcut din tină obișnuită, ci ar fi un înger eliberat de toate slăbiciunile omului... Fiii lui Hristos distrug împărăția Sa mai pustiitor decât dușmanii cunoscuți, iar El, totdeauna bun, totdeauna milostiv, îi cheamă la căință. Dacă vrei să cunoști cauzele atâtor nenorociri, ai putea vedea că sunt totdeauna aceleași și că rădăcina lor este invidia, însă ia diferite forme ». (Despre preoție, Cartea III, 14, 15). Iar din invidie, înrudite cu ea, se nasc și celelalte: «*certurile, calomniile, acuzările, minciuna, bucuriile ascunse pricinuite de căderile și ponegririle colegilor noștri, părerea de rău pe care o simțim văzând succesele altora* ». (Ibidem III, 8).

În fața acestor mărturisiri ale Sf. Ioan Chrisostom, despre păcatul invidiei care poate fi între preoți, cuvintele Mântuitorului sunt o dojană cu mult mai aspră: « *Luați aminte de voi înșivă. De va greși fratele tău, dojenește-l, și dacă se va pocăi, iartă-l. Și chiar dacă îți va greși de șapte ori într-o zi, și de șapte ori se va întoarce către tine zicând: Rău îmi pare, – tu să-l ierți* », (Luca XVII, 3, 4), căci dacă cere un asemenea duh de împăcare ucenicilor săi, tot așa trebuie să facă și urmașii lor.

Când preotul învrăjbit cu cineva, și mai ales cu un preot, se va apropia de Sf. Altar, ca să aducă sfânta jertfă, trebuie să-și aducă aminte și de aceste cuvinte ale Mântuitorului: « *Eu însă vă spun vouă că oricine se mânie pe fratele său, vrednic va fi de judecata sinedriului; iar cine-i va zice: nebunule, vrednic va fi de Gheena focului. Deci, când va fi să aduci darul tău la altar și acolo îți vei aduce aminte că fratele tău are ceva împotriva ta, lasă darul tău acolo, înaintea altarului, și mergi, împacă-te cu fratele tău* ». (Matei V, 22-24). Cuvintele Mântuitorului ne arată că nimeni nu poate să se apropie de altar, fără un suflet împăcat cu toată lumea, cu atât mai mult dacă este un slujitor al Domnului.

Să nu exagerăm, însă, că între clerici ar fi mai multă vrajbă ca între ceilalți oameni. Dimpotrivă, slujitorii altarelor duc o viață

cu mult deosebită de ceilalți oameni. Însă, preoților li se cere o viață de desăvârșire, lumea privind spre ei cu deosebită atenție, ca spre adevărate modele, și de aceea nu trebuie să dea nici cazuri singuratice de dezbinare.

Nu putem înfățișa aci nici cazuri concrete, nici cauzele care pot duce la învrăjbire între clerici, nici forma pe care o poate lua și nici urmările pentru cei vinovați. Trebuie însă să ne închipuim totdeauna ecoul pe care-l poate avea în sufletul credincioșilor învrăjbirea dintre preoți.

Amintim, însă, cazuri îndepărtate de zilele noastre. Cel mai potrivit ar fi însăși viața zbuciumată a Sf. Ioan Chrisostom, care vorbea despre invidia unor episcopi, atunci când urmăresc să fie aleși fără merite.

Curajul Sf. Ioan Chrisostomul l-a făcut să aibă mulți vrăjmași și era pândit de toți aceia care se puteau crede vinovați și vizați de el. Pândind în umbră, au așteptat prilejul, până când au putut să se unească sub mâna proteguitoarei lor, împărăteasa Eudoxia, al cărei lux și viciu, au fost biciuite la Constantinopol de marele orator creștin. Ura Eudoxiei adună pe vrăjmașii săi. Sf. Ioan Chrisostomul este condamnat la exil cu toată agitația poporului. Împărăteasa înspăimântată, văzând nenorocirile abătute asupra Constantinopolului, îl recheamă. Însă nu trece multă vreme, și o altă coaliție se formează împotriva lui. O nouă ceartă cu palatul, și un nou exil îl face să ia drumul pribegiei, iar dușmanii săi încearcă să-l asasineze.

Episcopi, popor și aproape toată creștinătatea simpatizează și susțin pe marele ierarh al bisericii, iar el se retrage în Orient, unde devine apostol al Libanului, când o nouă hotărâre de deportare îl face să sufere în ultimele zile ale vieții.

Sfârșitul său, ca și întreaga sa viață zbuciumată, n-au fost decât opera dușmăniei rivalilor săi. Nu avusese, oare, dreptate să vorbească despre invidia între clerici, văzându-și viața lui ca un adevărat profet? De aceea e locul să amintim aci cuvântul Apostolului Pavel: « *Câtă vreme este între voi pizmă și ceartă și dezbinări, nu sunteți oamenii trupului și nu umblați voi ca toți cei de rând?* ». (I Corinteni III, 3).

Lenevirea sufletului

Sf. Efrem Sirul, în rugăciunea *Doamne și Stăpânul vieții mele*, așează *duhul trândăviei* în fruntea păcatelor, de care omul trebuie să se păzească.

Există, mai întâi, o trândăvie a trupului, atunci când omul cade într-o bolnăvicioasă inactivitate, când nu mai are plăcerea să muncească, când stă nepăsător în fața zilei de mâine, fiindu-i indiferent dacă mai trăiește sau nu. Trupul rămâne într-o asemenea boală, ca și un vas împotmolit într-un banc de nisip, de unde nu mai poate scăpa.

Lenevirea aduce multă întunecare de gânduri. Iată ce găsim în Pateric:

« Sfântul Avva Antonie, șezând odată în pustie, a venit în lenevire și în multă întunecare de gânduri și zicea către Dumnezeu: Doamne, voi să mă mântuiesc și nu mă lasă gândurile. Ce voi face în scârba mea? Și, sculându-se puțin, a ieșit afară și a văzut odată pe oarecare ce pe sine șezind și împletind o funie, apoi sculându-se de la lucru și rugându-se și iarăși șezând și împletind funia; apoi iar sculându-se la rugăciune. Și acesta era îngerul Domnului, trimis spre îndreptarea și întărirea lui Antonie. Și a auzit pe înger, zicând: așa fă și te mântuiește. Iar el auzind acestea, a luat multă bucurie și îndrăzneală și făcând așa se mântuia ».

Starea aceasta de nenoroçire este o exagerare a tendinței pe care omul o are în el, să facă un cât mai mic efort de muncă și să aibă cât mai mare profit și cât mai multă odihnă.

Când trupul omului se îmbolnăvește astfel, sufletul se ruinează și el, ajungând la o încetare a activității, ca și un mecanic care trebuie să coboare după o locomotivă oprită din mers, pentru că nu mai are combustibil.

Există, însă, o lenevire a sufletului, mult mai grea decât a

trupului, când sufletul stă indiferent în fața binelui și a răului, nu mai încearcă nimic, nici din frică, nici din neștiință, ci dintr-o indiferență netulburată de nimic.

Pentru aceste suflete bolnave din lenevire, Dante în "Divina Comedie" nu găsește loc nici infern. Sf. Efrem Sirul socotește o asemenea stare a sufletului începutul altor multe păcate; cântările Triodului spun: « *Suflete al meu, suflete al meu, scoală! pentru ce dormi? Sfârșitul se apropie și vrei să te tulburi. Deșteaptă-te dar, ca să se milostivească spre tine Hristosul Dumnezeu, cel ce este pretutindeni și toate le plinește* ». Iar Mântuitorul ne-a înfățișat lenevirea sufletească prin sluga, care a ascuns în pământ dinarul dat de stăpân să-l mulțumească, înapoindu-l plin de rugină.

Lenevirea sufletului nu-i nici oboseală, nici deznădejde. E mult mai gravă: omul are încă puterile sufletului neobosite; cunoaște ceea ce are de făcut, cum și tot binele care poate veni pentru el; are credința că poate izbândi în ceea ce are de făcut. Totuși, rămâne pe loc, oprindu-și puterile care așteaptă să fie puse în lucru, ca și cum ar închide ochii în fața luminii, numai să nu vadă. Sufletul se stinge astfel, ca și cum s-ar sfârși în urma unei asfixii. E o adevărată sinucidere, sub formă progresivă, datorită unei intoxicări, sau printr-o oprire bruscă a cursului vieții.

O asemenea stare duce la moartea sufletului, făcându-l indiferent în fața fericirii și a nefericirii, a vieții și a morții, a raiului și iadului; în fața lui Dumnezeu și a diavolului.

Preotul, mai mult ca oricine, nu trebuie să lase sufletul să se lenevească, ci să-i dea atâta viață, încât să poată da și altora. Căci, despre un preot se poate zice ca și despre orice conducător: dacă lucrurile merg bine, lumea nu-i totdeauna generoasă și dreaptă, ca să recunoască meritul conducătorului, ci zice că așa trebuie să se întâmple; iar dacă lucrurile merg rău, conducătorul singur este de vină, acuzându-l că nu este priceput și nu veghează destul la bunul mers al lucrurilor.

Așa se poate întâmpla și preotului. Dacă sufletele credincioșilor vor fi reci și înstrăinate de biserică; dacă moravurile lor vor fi rele; dacă vor duce o viață nevrednică și unde să nu se simtă cu nimic dorul de mai bine; oriunde se va vedea că sufletele

lâncezesc, acolo va fi găsit vinovat preotul.

Căci mulțimile au această tendință: ca să meargă pe un drum bine umblat de alte generații. Entuziasmul lor e nestatornic. Ele revin la vechile lor făgașuri de viață, așa cum se retrag apele care se revarsă din matca lor, numai când tulburările vânturilor și ploilor le scot din cursul lor. Însă mereu tind să revină la ceea ce au fost.

Viața sufletească a mulțimilor nu este într-o neîncetată frământare, activitate și creație. Aceste puteri stau adesea dormitând în subconștientul lor, de unde ies să se manifeste numai atunci când un suflet animator le pune în mișcare. Preotul poate fi sufletul animator al credincioșilor din parohia lui. De aceea, sufletul nu trebuie să dormiteze niciodată, ci să fie totdeauna de veghe, răspunzând pentru alții.

Apostolii luați de Mântuitorul în grădina Ghetsimani, ca să privegheze în timpul cât El se ruga, nu aveau să răspundă de sufletul Domnului. Și totuși, cât de vinovați îi găsește Mântuitorul, când vede la ei atâta somn al trupului și sufletului, atâta lenevire sufletească, încât n-au putut priveghea în timpul cât Domnul s-a rugat. « *Ci venind la ucenici, i-a găsit pe ei dormind și i-a zis lui Petru: Astfel n-ați avut putere un singur ceas să priveghiați cu mine! Priveghiați și vă rugați, ca să nu intrați în ispită. Căci duhul este osârduitor, dar trupul neputincios* », le-a spus Mântuitorul Apostolilor săi, care căzuseră în acest păcat. (Matei XXVI, 40-41).

Preotul, însă, îngrijind de sufletul credincioșilor și răspunzând de mântuirea lor, trebuie să se roage și să privegheze pentru ei, așa cum a făcut Mântuitorul când se ruga pentru toată lumea care dormea,în care erau și Apostolii înșiși. El nu poate să se lase adormit de somnul pe care-l au alții, ci să stea de veghe așa cum Apostolii cereu Mântuitorului, când erau să se scufunde în valuri, spunându-i ca și cum ar fi vrut să-l mustre, că-i lasă să piară, în timp ce El dormea.

Sufletul preotului, purtând grijă de alții, este ca al unui conducător de vas, surprins de furtună și prins între valuri. Toată lumea trebuie să stea liniștită, la locurile lor; iar el, conducătorul, cu cât pericolul est mai mare, cu atât trebuie să fie mai treaz,

uitând de el, pierzându-și somnul și gândindu-se numai la salvarea celor în primejdie.

Pe lângă această priveghere, pe care trebuie s-o aibă pentru sufletele altora, trebuie să lupte mai ales împotriva lenevirii sufletului lui.

E adevărat că viața sufletească nu poate fi deopotrivă de puternică tot timpul. Avem locuri și timpuri de popas, când sufletul se odihnește, ca să se refacă, să prindă puteri și să-și ia din nou zborul. Așa se întâmplă după ce un sentiment puternic ne-a stăpânit și ne-a înflăcărat mai multă vreme. La capătul acestei simțiri puternice, ni se pare că rămânem obosiți și dezamăgiți. Nu putem trece de la un sentiment puternic la altul, până nu facem un scurt popas. Acesta nu-i somnolență sau lenevie, ci un timp de refacere și de pregătire.

În viața individuală și interioară a preotului sunt atâtea împrejurări, când se poate simți stăpânit de cele mai puternice sentimente de credință, de nădejde în reușita chemării lui. Însă, după acestea, pot urma timpuri care par o încercare, când se simte copleșit de deznădejde, îndoială, lipsit de credință, ca și cum sufletul a adormit și nu ar vrea să se mai deștepte.

Împotriva acestui somn al sufletului, preotul trebuie să lupte punând ca strajă a vieții lui rugăciunea personală.

Să mărturisim un adevăr: ne rugăm mai mult pentru alții, decât pentru noi înșine. Suntem, adesea, ca și meseriașii care confecționează pentru clienți lucruri foarte frumoase, însă se neglijază pe ei, fie amăgiți de plata pe care o primesc, fie dintr-o îndrăgostire prea mare pentru meseria lor.

Să luăm un exemplu: așteptăm și ascultăm mărturisirea păcatelor atâtor credincioși, căutând să-i izbăvim de ele. Însă, adesea uităm să ne ascultăm inimile noastre, să le supunem pocăinței, mărturisirii și iertării prin duhovnic. E una din cele mai vinovate leneviri, când preotul nu și-ar încredința sufletul în grija unui duhovnic.

Sau: după ce am citit prin casele credincioșilor de dimineața până seara rugăciunile cerute de ei, mai avem răbdarea și nu se lenevește sufletul și trupul nostru, ca să-și facă rugăciunea sa

personală? Ar fi un păcat, așa cum ar face o mamă care alăptează copilul, și după ce-l hrănește, uită sau nu vrea să se hrănească și pe ea, cu toate că știe că ceea ce primește în trupul ei, va fi hrana copilului.

Viața interioară a preotului, îmbogățită și însuflețită, va fi hrana care va trece în sufletul credincioșilor. El, deci, trebuie să nu se mulțumească numai cu ceea ce poate da altora, ci să privegheze asupra lui însuși prin rugăciune.

În viața de săvârșitor al Sf. Taine, și mai ales al Sfintei Liturghii, preotul poate surprinde în el ispita unei oboseli, sub forma unei dorințe de a nu sluji, găsind o mulțime de justificări, între care cea mai obișnuită este: numărul mic de credincioși în biserică. Această lenevire îl face să piardă obișnuința și dărâmă credința creștinilor care așteaptă ca preotul să se roage chiar atunci când ei nu pot lua parte. Iată o încercare de justificare a lenevirii sufletului.

Tot lenevire a sufletului este, când i se pare că slujbele sunt prea lungi, când nu-și face rugăciunile cerute înainte și după săvârșirea Sfintei Împărtășiri; când nu răspunde cu grabă și bunăvoință la orice chemare făcută de credincioși, la orice nevoie a sufletelor lor.

În general, însă, viața preotului este copleșită de atâtea chemări și răspunderi, mai ales în vremurile de azi, încât vorbim despre lenevirea sufletului ca de o întâmplare care poate interveni numai rareori; sau că numai în cazuri foarte rare se poate vorbi de lenevirea sufletului unui preot.

Totuși, așa cum a spus Mântuitorul Apostolilor săi, căzuți în păcatul lenevirii sufletului: *Duhul este osârduitor, dar trupul neputincios*. (Matei XXVI, 41). Sufletul preotului nu trebuie să dormiteze niciodată.

Ispita sfințeniei

S-ar părea că-i nepotrivit să vorbim despre o ispită a sfințeniei, căci orice creștin trebuie să năzuiască spre această stare de desăvârșire prin rugăciune, evlavie și viață curată. Nu-i dat tuturor oamenilor să poată fi sfinți, ci numai acei cărora Dumnezeu le-a dat puteri alese, ca să înfrunte păcatul. Sfințenia nu-i o cucerire a voinței omenești, ci este primită de sus, ca un dar. « Pentru ca să faci dintr-un om un sfânt, e nevoie de Har, iar cine se îndoiește nu știe ce este un sfânt și ce este un om », spune o cugetare a lui Blaise Pascal.

Cine nu are acest Har, se străduiește zadarnic, și această năzuință spre sfințenie este o ispită, iar credința că a fost realizată, un păcat. Cine vrea să-și dea seama de sfințenia la care a putut ajunge, în aceeași clipă poate s-o piardă, din mândrie.

Sunt puțini oameni al căror suflet să fie prins de o asemenea ispită. Cei mai mulți duc o viață liniștită, consumată în muncă și griji mărunte. Sunt puțini aceia care au suflete neliniștite, aspirând spre marile înălțimi spirituale ale sfințeniei; iar când din această aspirație cad în ispită, suferința lor este grea.

Putem greși în această dorință de sfințenie, mai întâi pentru că suntem totdeauna judecători părtinitori în propria noastră cauză, ceea ce ne face să confundăm simpla dorință de sfințenie cu sfințenia însăși. Aspirând spre sfințenie, să nu luăm această dorință drept însăși relizarea ei, aceasta fiind numai o mărturisire sinceră a stării noastre de imperfecțiune.

Chiar aceia care s-au învrednicit de Harul sfințeniei, mai pot fi încă ispitiți. Diavolul poate alege pe cei mai curați și drepți, ca să-i ispitească în cele mai sfinte momente ale vieții lor.

Când între oameni era un drept ca Iov, diavolul s-a gândit că împotriva lui să-și încerce toate puterile de ispită, fiind sigur că pe ceilalți oameni îi poate înfrânge oricând, însă împotriva lui

trebuie să ducă o luptă mai grea. Sfinții înșiși, după ce au fost aleși de Dumnezeu, au dus încă multe lupte și s-au nevoit cu ispita și păcatul, având ca și noi, suflet și trup, fiind supuși greșelii.

Diavolul mai alege în viața oamenilor clipele cele mai sfinte, unde s-ar putea bănui că nici o ispită nu mai pătrunde, atunci când sufletul se crede fericit de curățenia lui și nu se mai gândește că ispita poate ieși încă o dată în cale. Un asemenea moment a ales diavolul și în viața Mântuitorului, căci această ispitire pe care o încearcă este imediat după botez, în timpul postului, când trăia în neîntreruptă rugăciune, între aceste două momente: primirea botezului și începerea activității sale mesianice. Și oamenii sunt încercați la fel.

Se poate întâmpla omului care se îndreaptă spre Golgota cu căldură, să fie oprit în cale de ispita cea mai puternică. Margareta din Faust este oprită să intre în biserică de diavol, ascuns lângă ușă, când se ducea să se roage. Până și în literatura profană găsim această temă, a ispitirii celor sfinți sau care tind spre sfințenie, și ca să nu amintim decât unele exemple, citățm: *Saint Antoine* de *Gustave Flaubert, Părintele Serghie* de *Tolstoi, Pafnutie din Thaïs* de *Anatole France*, abatele Donissan din *Sous le soleil de Satan* de *Georges Bernanos*. Deci, nu este o noutate pentru nimeni, ca sufletele din care se înalță cele mai mari dorinți de desăvârșire, să fie mult expuse satanei.

Aceasta nu înseamnă că aspirația spre sfințenie trebuie părăsită de teama ispitei, ci să știe cel care aspiră spre marile înălțimi spirituale, că va duce o luptă continuă și grea cu ispita și păcatul, din clipa în care a început să tindă spre sfințenie.

În ce adâncuri ale sufletului se zămislește dorința de sfințenie? Germenele ispitei poate să se găsească chiar în acest început, iar tot efortul spre sfințenie nu face decât să mărească posibilitățile de ispită.

Mărturisim, ceea ce Sf. Scriptură ne învață, și mai ales simțim că omul este astfel creat de Dumnezeu, încât nu poate trăi fără să iubească ceva. Când nu iubește nimic, nici pe el însuși, nici altceva în afară de el, sufletul omului este ca și mort. Dumnezeu a pus în om aceste două iubiri: una, pentru Dumnezeu

care este nesfârșită și fără nici un alt scop decât Dumnezeu; și altă iubire limitată, pentru sine însuși, care însă trebuie să tindă tot spre Dumnezeu.

Prin căderea omului și prin păcatul strămoșesc, omul a pierdut adevărata iubire de Dumnezeu, rămânând în sufletul său, capabil totdeauna de o iubire nemărginită, numai această iubire de el însuși, care a căutat să ia locul lăsat gol prin pierderea iubirii de Dumnezeu, încât a ajuns să se iubească pe el, toate lucrurile din jurul lui și pentru el, cu o putere nemărginită, așa cum trebuia să rămână numai iubirea de Dumnezeu.

Această sfințenie căutată și dorită, sufletul o face din iubirea de el însuși? Atunci este o ispită! Dacă, însă, căutarea sfințeniei începe după ce omul a încetat să se iubească pe el și tot ce este al lui și în jurul lui, numai pentru că iubește pe Dumnezeu așa cum l-a iubit înaintea căderii în păcatul strămoșesc, atunci sufletul merge pe adevărata cale a sfințeniei. Aceasta este o virtute!

Dacă, teama de judecata veșnică, de o ispășire crudă și fără de sfârșit, face sufletul să caute sfințenia, motivul din care pornește această dorință este frica, și nu dragostea de Dumnezeu.

Când Hamlet se întreabă: « Care om ar vrea să îndure greutățile și necazurile vremii, nedreptățile tiranului, insultele îngâmfatului, suferințele iubirii disprețuite, lungile călcări ale legii, obrăznicia celor care ocupă locuri importante și toate murdăriile pe care sufletul curat le suportă de la omul fără suflet, când cu un mic stilet ar putea să-și găsească odihna? Cine ar vrea să poarte toate aceste poveri, să asude și să geamă apăsat de greutatea unei vieți, dacă nu teama unui viitor după moarte... acest ținut îndepărtat din care nu se mai întoarce nimeni... ». *(Hamlet act. III).*

Scrupulul care-l împiedică de la sinucidere este numai frica de o viață viitoare, în care omul trebuie să dea socoteală de faptele sale. Această teamă nu izvorăște din credința în Dumnezeu, din iubirea trăirii veșnice alături de El, ci din groaza morții și a veșniciei ei, pe care omul caută s-o evite din iubirea de el însuși.

Nici demonstrațiile logice, fie și ale vreunui sistem filosofic

credincios, nici chiar sistemele teologice n-au făcut să se nască vreodată sfinți. Nimeni nu poate ajunge la sfințenie pe o asemenea cale, căci lipsește Harul care dăruiește sfințenia, iar stăruința omului, oricât de sinceră, ca să ajungă la ea prin asemenea mijloace ale minții și voinței omenești, poate fi o ispită. Căci, prin rațiune putem fi drepți; prin inimă, buni; și numai prin Har, sfinți.

Nici cei care își mortifică pornirile trupului, ca să omoare în ei aceste instincte, nu pot fi siguri de adevăratul drum spre viața de sfințenie. Nici Origen, nici atâția alți pustnici care au încercat să-și tortureze trupul, ca să distrugă în ei păcatul și să lase calea liberă și mai ușoară pentru sfințenie, nu ajung la desăvârșita viață.

Romancierul francez *Georges Bernanos*, în romanul *Sous le soleil du Satan*, ne înfățișează viața chinuită a abatelui Donissan. Urmărind realizarea unei vieți de sfânt, chinurile la care își supune trupul ne înfioară. Ni se descrie o asemnea noapte: cu o funie împletită și care se lipea de el ca o viperă, lovea trupul său până la sânge. Lovea fără încetare, ud de sudoare și de sânge. Carnea de pe trupul său care ardea de durere, era numai răni, scăldate în spumă de sânge. O ură oarbă împotriva lui însuși îl întărâta, încât nu putea fi potolită de nimic ce-i pe pământ și pentru care tot sângele neamului omenesc, dacă ar putea curge dintr-o dată, n-ar fi decât o picătură de apă pe un fier înroșit. După o noapte de asemenea chinuri, după ce adoarme cu trupul zdrobit, a doua zi când se vede în fața crucii lui Hristos, nu găsește nici o bucurie, ci pare că i s-ar fi șoptit: bucuria care ai avut-o în aceste chinuri este bucuria satanei. Asemenea încercări nu pot fi decât un lanț nesfârșit de ispite.

Alții cred că pot găsi sfințenia prin fuga de lume și prin retragerea în singurătate.

Singurătatea nu-i totdeauna un mediu prielnic liniștii și păcii sufletești, căci omul poate fi tulburat de atâtea gânduri încât va fi nefericit. Niciodată omul nu-i preocupat de gânduri tulburătoare, așa cum este când se gândește la el însuși.

În general, caută să găsească uitarea de sine însuși în pasiunile cu care urmărește posesiunea plăcerilor. Însă atunci când

nu urmărește nici o plăcere și nu-i stăpânit de nici o dorință, năvălesc atât de multe dorințe, tulburându-l prin dezordinea lor, mai mult decât una singură și puternică.

Lumea, în goana ei după plăceri și după muncă, face atât de mult zgomot în jurul celorlalți, încât nu-i un mediu prielnic pentru viața sfinților. Însă, nici singurătatea nu garantează realizarea sfințeniei.

În Pateric vom vedea viața atâtor pustnici, învrednicindu-se de adevărata sfințenie, și totuși îi auzim mărturisind că, după ce s-au retras în pustiu, au avut încă multe ispite de înfruntat. Arma cu care au luptat a fost rugăciunea, trăirea vieții deobște, primirea Harului prin Sf. Taine, iubirea între frați și de aproapele.

Acela care se retrage în rugăciune, fugind de lume și caută numai sfințenia vieții lui, este adesea stăpânit tot de iubirea de sine însuși, căutând pe Dumnezeu, însă numai pentru sine, ceea ce este iarăși o grea ispită.

Se zice că s-a oferit, odată, un premiu pentru cel mai bun tablou care să înfățișeze liniștea sufletească. Dintre tablourile prezentate juriului de mai mulți pictori, au fost reținute numai două: primul, înfățișa un pustnic care sta într-o peșteră, meditând ziua și noaptea, având pe măsuța lui un cap de mort, ca să-și aducă mereu aminte de moartea care îl așteaptă; al doilea, înfățișa o corabie surprinsă de valuri și străbătând printre stânci, încărcată cu oameni. Valurile acopereau adesea puntea vasului. Singur comandantul stătea nemișcat, cu brațele înfipte pe cârmă și cu ochii îndreptați spre țărm, ca să poată salva pe călători. Juriul a preferat pe cel de-al doilea.

Mântuitorul ne-a arătat că însăși mântuirea sufletului nostru, nu poate duce la sfințenie, ci la pierzare, atunci când o căutăm pentru noi, căci zice:

« Cel care va căuta să-și mântuiască sufletul său, pierde-l-va pe el; însă cine îl va da pentru mine și pentru Evanghelie, îl va câștiga ». (Marcu VIII, 35).

S-ar părea pline de contradicție aceste cuvinte: să cauți mântuirea sufletului, și căutând-o, să pierzi sufletul.

Într-adevăr, Mântuitorul a pus aceste două porunci: să

iubim pe Dumnezeu din tot cugetul, din tot sufletul și cu toată puterea; iar pe aproapele, ca pe noi înșine. Iubirea de Dumnezeu nu poate fi ajunsă și cunoscută, dacă nu iubim pe aproapele.

Când căutăm mântuirea noastră, o puternică iubire de noi înșine ne stăpânește, făcând din noi centru și scop al preocupărilor noastre, pe când dragostea de aproapele depășește totul: « *Și dar proorocesc dacă aș avea și tainele toate le-aș cunoaște și orice știință, și de-aș avea credință atât de multă să mut munții din loc, – dacă nu am dragoste, nimic nu sunt. Și toată averea mea de-aș face-o milostenii și trupul mi l-aș da să fie ars, – dacă nu am dragoste nimic nu sunt* ». (Apostolul Pavel, I Corinteni XIII, 2-3).

Evlavia credincioșilor preferă sfințenia dobândită prin iubire de aproapele, sfințeniei la care se poate ajunge prin orice alt mijloc. În casele credincioșilor, icoanele sfinților care s-au învrednicit de sfințenie pentru bunătatea lor se bucură de cea mai mare cinstire: Sf. Nicolae, Sf. Dumitru, Cuvioasa Paraschiva, Sf. Filofteia sunt mai cunoscuți decât Sfântul Atanasie, Sfântul Ieronim, Sf. Ioan Damaschinul etc. Evlavia credincioșilor îi vede pe sfinți umblând pe pământ, prin casele celor nevoiași, la care găsesc o foarte bună primire, așa cum a mers Sf. Petru cu Mântuitorul prin casele văduvelor sărace și cu copii flămânzi. Despre sfinții care s-au ocupat cu știința teologică știe mai puțin sau deloc.

Viața preotului, prin neîntrerupta legătură pe care o are cu Sf. Altar; prin primirea Sf. Împărtășiri, ori de câte ori săvârșește Sf. Liturghie; prin puterea Sf. Duh, pe care o coboară prin mâinile sale peste credincioși în Sf. Taine; prin iubirea care se naște în sufletul preotului, cunoscând în casele credincioșilor atâta suferință și necazuri, prin toate aceste împrejurări favorabile are deschisă calea spre o viață curată, care să fie și sfântă.

Harul sfânt, primit prin taina preoției, îl ajută. Mai trebuie să aibă tot sufletul îndreptat pe această cale, ca să fie un sfânt slujitor al Domnului, așa cum este sfântă și slujirea pe care o împlinește.

Harul preoției se pogoară asupra tânărului preot, după ce i s-a cântat imnul: « *Isaia dănțuiește...* » ca și la taina nunții, și după ce a făcut de trei ori ocolul sfintei Mese. Așa a făcut și împreună cu tânăra lui mireasă în jurul sfintei Evanghelii, pe care a luat-o ca mărturie, că vor duce viață fără de prihană.

O nouă taină, s-a săvârșit și la căsătorie, când a luat Biserica lui Hristos ca mireasă, de care s-a legat pentru totdeauna. « *Taina aceasta mare este: că eu înțeleg despre Hristos și despre Biserică*», zice Apostolul Pavel. (Efeseni V, 32).

Puterea iubirii, care l-a dus în fața Altarului cu mireasa lui, cum îl duce și împreună cu Biserica, cere ca orice altă iubire de lume sau pentru altcineva să fie îndepărtată. Căci, iubirea nu primește nici între oameni, nici între om și Dumnezeu, ca o altă iubire să mai cuprindă inima omului și îndepărtează orice ar putea-o umbri. Acela, căruia i s-a cântat încă o dată « *Isaia dănțuiește...* », a făcut jurământ nou cu Biserica, că nimic nu-l va despărți de ea.

Și totuși, știm că omul este născut pentru plăcere, prin care caută să satisfacă nevoia de iubire. O plăcere adevărată, ca și una mincinoasă, pot ispiti deopotrivă inima omului. Crezând că și alte plăceri pot fi adevărate și să-l satisfacă, se îndreaptă între ele, părăsind astfel plăcerile adevărate și iubirea curată. Când plăcerile lumii îl ispitesc pe om, copleșindu-i inima, iubirea cea nouă trece drept adevărată și-l desparte de aceea, pentru care făcuse legământ.

Așa se întâmplă și în sufletul preotului, ispitit de plăcerile lumii, lăsându-se purtat spre ele, însă despărțindu-l de logodnica sa cea nouă, Biserica.

Este ușor ca să răsară în inima preotului o iubire nouă pentru lucruri necunoscute până atunci, să se îndepărteze inima

lui de Biserică și să dorească alte plăceri, care să-l înlănțuie de lume. Preotul, ispitit astfel de mirajul lumii, este ca și cineva stând pe malul unei ape limpezi, dar adâncă, în care vrea să se arunce, ca să înoate sau să se afunde. Nu apa l-a chemat spre ea, ci inima l-a împins, să se azvârle de pe țărm, în valuri.

Chemările vieții sunt ispititoare, însă numai când inima si-a închipuit că va găsi în ele plăceri deosebite și rare, punând în lucrurile care ne-nconjoară, mirajul care să ne atragă spre ele. Ispita ajunge în inima noastră, după ce dorința inimii noastre a dat putere lucrurilor, să ne atragă spre ele.

Când preotul se aruncă în valurile vieții, ducând o viață ca și ceilalți oameni, vinovată e inima lui, că l-a împins acolo, iar lumea care l-a chemat și l-a prins în mrejele ei. În inima lui s-a născut iubirea de lume, care l-a depărtat de Biserică.

Preotul este, într-adevăr și om, trăind în mijlocul lumii, însă preoția îl obligă să ducă o viață nouă. Mântuitorul însuși a înțeles să ferească pe ucenicii săi de ispitele acestei lumi, după ce îi chemase la viața nouă a apostolatului, dându-le porunci împotriva amestecului cu lumea: « *În căile păgânilor să nu mergeți și în vreo cetate de Samariteni să nu intrați... În orice oraș sau sat veți intra, cercetați cine este într-însul vrednic, și acolo să rămâneți până ce veți ieși... și dacă este casa aceea vrednică, vină pacea voastră peste ea. Iar de nu este vrednică, pacea voastră întoarcă-se de la ea* ». (Matei X, 5, 11 și 13).

Porunca Mântuitorului nu-i oprește pe ucenici să meargă spre cei păcătoși, căci pe sine însuși s-a arătat păstorul care aduce pe umeri oaia rătăcită, după ce a obosit căutând-o, lăsându-le pe celelalte fără pază. Pe cei bolnavi și neputincioși i-a apropiat, ca să-i vindece. Pe cei obosiți și împovărați i-a chemat la El, ca să le dea odihnă. În mijlocul flămânzilor a mers, ca să-i sature. Dar nu ca să se coboare până la ei, ducând o viață la fel, ci ca să-i ia din lumea suferințelor și să-i înalțe până la El.

Pe ucenicii săi i-a trimis spre oile cele pierdute ale lui Israel, în mijlocul bolnavilor să-i vindece și să-i aducă la o viață nouă, pentru care le-a dat puterea vindecării și facerii de minuni. Însă le-a poruncit să nu rămână la ei, nici în căile păgânilor, nici

în cetățile Samaritenilor.

Mântuitorul vrea să-i prevină pe ucenicii săi de pericolul înstrăinării de la misiunea apostolică, prin trăirea în mijlocul lumii și prin puterea de sugestie a mediului, care este copleșitoare.

Omul, trăind în mijlocul unei grupări omenești, chiar dacă la început se diferențiază de viața grupului, printr-o influență lentă, progresivă și continuă, ajunge să se lase absorbit de viața celorlalți și să se schimbe. De altă parte, gruparea omenească, cu tradițiile ei, cu moravurile și interesele ei colective, caută instinctiv să expulzeze sau să asimileze pe oricine se deosebește de ea, la început.

Această influență a mediului așa este de puternică, încât și aceia care vor să pătrundă în mijlocul unei grupări omenești, cu intenția vădită și hotărîtă ca să lucreze la schimbarea vieții colective, ajung, cu timpul, să constate că nu s-a schimbat colectivitatea, ci ei care au vrut s-o transforme.

Când Mântuitorul vorbește de *căile păgânilor* și de *cetățile Samaritenilor în care apostolii să nu intre*, vroia să-i ferească de puterea de influență, pe care lumea putea s-o aibă asupra lor.

Căile păgânilor și cetățile Samaritenilor sunt imaginea vieții de ispită și păcate ale lumii, iar umblarea pe aceleași căi, abate și pe cei drepți, subjugându-i: « *Nu vă înjugați la jug străin, căci ce însoțire are dreptatea cu fărădelegea? Sau ce împărtășire are lumina cu întunericul? Și ce potrivire este între Hristos și Beliar, sau ce parte are un credincios cu un necredincios? Ce legătură are templul lui Dumnezeu cu idolii? Căci noi suntem templul Dumnezeului celui viu, precum Domnul a zis că: Voi locui întru ei și voi umbla și voi fi Dumnezeul lor și ei vor fi poporul meu. De aceea, ieșiți din mijlocul lor și vă osebiți, zice Domnul, și de ce este necurat să nu vă atingeți, și eu vă voi primi la mine* », (II Corinteni, VI,14-17). Așa sfătuiește Sf. Apostol Pavel pe creștini, ca să se ferească de viața păgânilor.

Cine pătrunde în mijlocul unui mediu, cu gândul să-l însănătoșească și să-l îndrepte, trebuie să fie prevenit de toate pericolele, la care se expune. Nu se întâmplă adesea, ca medicul sau sora de caritate care intră într-un sanatoriu, ca să îngrijească

bolnavi de boli contagioase, să cadă ei înșiși victime? S-au văzut cazuri, când într-un sanatoriu de boli mintale, ca maniile, ideile fixe și toată tulburarea mintală a bolnavilor să influențeze psihicul celor care vor să-i readucă la viața normală.

Printr-o sugestie de fiece clipă, noi împrumutăm viața mediului înconjurător, deși ne-am pus în gând să-l transformăm, mai ales că toată această influență este pornită și dintr-un instinct de apărare, bine organizată, de care se conduc colectivitățile. Prof. Simion Mehedinți, în *Oameni de la munte*, ne arată soarta unui tânăr învățător, fost premiant în școală, plecat în sat ca să ducă lumină și sănătate morală. Împotriva lui s-au întovărășit toți care țineau să ducă aceeași viață de întuneric și răutate. Aceleași greutăți le întâmpină de cele mai multe ori și tânărul preot, în satul unde își începe viața pastorală.

Lumea vrea să fii ca și ea, căutând să-ți dea din viciile în care trăiește, și de aceea tinde să compromită iluziile curate ale celor care își pun în gând să o schimbe. Ca orice om, afundat și obișnuit cu păcatul, simte în cel nevinovat un glas care o acuză, aducându-i aminte de păcatul în care trăiește. Dintr-o pornire ascunsă, caută să compromită un asemenea glas sau să-l facă să tacă.

Se mai poate întâmpla, ca umblând să combați ideile greșite ale lumii, acestea să devină, cu timpul, propriile tale idei. Căci, oricât ar fi cineva de convins de adevărul pe care-l susține și demonstrează ca să convingă pe alții, în înlănțuirea unei asemenea demonstrații are totdeauna prezente, în subconștient, argumente contrarii, pe care le combate. Acolo, ele se pot organiza așa fel, ca să ajungă să stăpânească viața noastră conștientă, și să susțină mai târziu, ceea ce a combătut altădată. Lupta fățișă și directă cu orice ispită poate fi triumfătoare, însă e mai bine ca ispita, de orice fel, să fie ocolită, iar nu căutată. Căci, dacă a fost înfrântă sub o formă sau într-un timp oarecare, ea poate reveni altădată, mai puternică și mai îmbrăcată altfel.

Așa i s-a întâmplat *părintelui Serghie* al lui Lev Tolstoi, care într-o noapte de ispită grozavă, când luxul, frumusețea și parfumurile aprinseseră în el toată văpaia arzătoare din trupul

fostului ofițer de la curtea imperială, Ștefan Kassatzky, să poată să le înfrunte, însă cade mai târziu, la o vârstă înaintată, când era crezut de lume cu adevărat sfânt. Cade, fără să lupte și fără să-și dea seama, ca și hipnotizat de senzualitatea bolnavă a unei isterice, pe care o aștepta ca s-o vindece.

Viața preotului în mijlocul lumii, este amenințată din atâtea părți și sub multe forme, ca să-l ducă la o completă părăsire a preoției. Pus în mijlocul vieții, cu o inimă nu destul de puternică, de altă parte, sub influența atâtor chemări ale lumii, preotul nu duce viața sa proprie, ci aceea la care-l determină alții.

Ar fi ca lumea care te-a chemat la ea și căréia te-ai supus, să te recunoască ca al ei, să-ți scuze această trădare și să te laude că i te-ai supus. Dimpotrivă. După ce te-a dezbrăcat de viața preoțească, lumea se ridică să te acuze ca pe un preot fără viață proprie. E aceeași batjocură, pe care Mefistofeles i-o făcea nefericitului Faust, după ce se lăsase purtat de ispitele sugerate de el.

Cine s-a lăsat ispitit să ducă o viață ca toți ceilalți oameni, nu va fi socotit păstor și preot adevărat, și nici lumea nu va fi atât de îngăduitoare, ca să-i scuze o asemenea viață.

Cum să ocolească preotul pericolul ispitelor, pe care lumea i le scoate în cale? Să nu primească răspunderea preoției? Să fugă de lume, izolându-se? Ar însemna să rămână credincioșii fără preoți, sau să ducă viața austeră pe care o pot trăi numai monahii în singurătatea mânăstirilor și care n-ar fi un exemplu folositor nici credincioșilor.

Trăind în mijlocul lumii, ar fi potrivit să vedem: ce ispite mai periculoase va întâlni și cum poate lupta preotul împotriva lor?

Duhul lumesc

Viața preotului ortodox și îndeosebi la noi, a fost nedespărțită de frămâtările, necazurile și bucuriile credincioșilor. Preotul de parohie rurală a fost și un muncitor al pământului, un crescător de vite, un bun gospodar, iar curtea preotului bine înstărit a fost pildă pentru sat. Rămânând în mijlocul poporului, a muncit alături de el, și de aceea niciodată nu s-a văzut o dușmănie împotriva preotului, când a rămas numai la asemenea îndeletnicire.

Împrejurările sociale și politice, sau inițiativele personale, depășind cadrul acesta de înfrățire, au tulburat, izolat sau trecător, aceste raporturi sufletești. Ele sunt abateri și n-au fost socotite vinovății pe seama preoțimii, ci numai din partea unora. Totdeauna preotul a rămas « părintele » credincioșilor.

Această legătură dintre preot și credincioși a făcut ca să fim feriți de multe convulsii sociale, dacă preoțimea nu ar fi avut o hotărâtoare influență pentru evitarea contagiunii. Alții, și desigur cei mai mulți dintre oamenii politici, socotesc că numai reformele agrare ne-au ferit de tulburări sociale.

Acesta este spiritul în care a trăit preotul cu poporul. Însă, regula are excepții.

Deșteptarea noastră la viața politică, națională și socială, așa cum s-a urmat în secolele XIX și XX, a pus pe preot în situații noi. Asemenea transformări cereau și participarea preotului. Secularizarea averilor mânăstirești a lipsit Biserica de mijloace proprii ca să-și susțină clerul; iar Legea Clerului mirean din 1893, prin care clerul a început să fie plătit de stat, l-a legat pe preot foarte strâns de viața Statului, ale cărui aspirații, frământări și greutăți au făcut din preot un apropiat participant. Preotul a fost introdus mai întâi în viața economică, iar după război a fost atras în viața politică, nu numai a Statului, dar și a partidelor politice.

Trecând sub dependența factorilor politici, care îi asigurau viața, a ieșit în mare măsură, de sub autoritatea conducătorilor Bisericii. Era normal ca spiritul laic să influențeze aspectul preotului, prin această dependență și tovărășie cu viața statului, căci împrumuți felul de viață al celor cu care convietuiești.

Statul român n-a fost lipsit de bunăvoință față de clerul nostru. Poate că nici un alt Stat european nu a arătat atâta dărnicie, care decurgea și din obligația morală, după ce deposedase Biserica de marile ei averi. A făcut și susținut școli de educație a clerului, a dat burse de studii, însă toate în schimbul unei strânse dependențe de viața Statului. Aceste școli, organizate în orașe, cu profesori și programe mai mult laice, au format un cler cu un duh lumesc, rămânând să devină un bun preot numai după mai mulți ani de preoție, când s-a întâmplat să ajungă la această schimbare prin slujirea la Altar și prin duhul religios imprimat de credincioși.

Se poate afirma că preotul nostru, în schimbul acestei chemări, pe care Statul i-a făcut-o la viața sa politică, națională și socială, a răspuns cu servicii destul de mari, pe care Statul nu le poate uita.

Însă, când împrumuți de la cineva un anumit fel de viață, împrumutul nu se mărginește numai la ceea ce e bun, ci alunecând spre viața unuia, iei cu împrumut și din viața altuia. Așa s-a întâmplat și cu preoțimea noastră, care n-a împrumutat numai din viața Statului, ci și din viața societății, în mijlocul căreia trăiește, și pe care și Statul însuși caută să o ordoneze.

Nu se poate zice că viața societății noastre a fost normală și fără convulsii bolnăvicioase. Frământările politice, atât de nestatornice, moralitatea nezăgăzuită în urma unor schimbări sociale destul de însemnate, mai ales după războiul european din 1914-1918, prin venirea în mare număr a elementelor rurale în viața orașelor; prin participarea tuturor la o viață politică demagogică, când individul n-a dat valoarea răspunderilor lui civile și morale; printr-o largă instrucție dăruită tuturor claselor sociale, prin îmbogățiri mari și grăbite ale unora, toate aceste ruperi de zăgazuri au format o societate de neîncetată stare de

febrilitate.

Preoțimea ortodoxă română a fost în mijlocul acestor frământări ale poporului, de la care nu se putea să nu sufere anumite influențe de duh lumesc.

Dacă, însă, o asemenea stare de lucruri este urmarea unor împrejurări, de care societatea nu se scandalizează, pentru că ea însăși le-a creat, cazurile individuale de mondenizare a preoților sunt judecate cu asprime. Ba chiar mai mult, aceeași societate, care îl cheamă pe preot în mijlocul ei, cu o atitudine cât mai lumească, ea însăși îl condamnă, după ce s-a supus influențelor ei. Și ceea ce-i mai grav, e generalizarea aruncată asupra întregii preoțimi, când vede cazul unui singur preot, abătut de la misiunea lui preoțească.

Totdeauna preotul a avut o grea răspundere față de întreaga preoțime, căci orice atitudine nepotrivită nu i se impută numai lui, ci tuturor, formându-se o părere generală, care se cristalizează în batjocură.

Așa, de exemplu, în evul mediu unii preoți împrumutaseră din spiritul timpului, amestecați în viața zilnică ușuratică. În *Decameronul* lui *Boccacio*, adesea preotul este personajul acestor intrigi galante, pe care autorul le țese.

Când, în Franța, preotul s-a amestecat în viața politică, înlocuind finețea cu șiretlicul, a fost satirizat pentru lipsă de sinceritate, așa cum vedem pe *Tartuffe* de *Molière,* sau în romanele lui *Anatole France*, unde adesea spiritul savant al preotului este prezentat sub forme destul de neplăcute. Unul din cele mai mondene tipuri de preot l-a înfățișat romancierul catolic *Georges Bernanos* în romanul *L' imposture,* prin abatele Cénabre.

Credincioșii nu caută pentru sufletul lor pe preotul care a împrumutat din duhul lumesc, oricât ar fi de cunoscut prin alte însușiri. Mulți intelectuali își aleg ca duhovnic un preot evlavios, cu puțină știință, însă cu o credință neîmbrăcată în savanta știință a veacului. Este un criteriu de judecată, după care ne putem conduce, ca să vedem cum credincioșii condamnă indirect înstrăinarea preotului de duhul bisericesc.

Am văzut, până aici, influențele societății asupra preoțimii, în general. Să privim cum viața individuală a preotului, se pierde în spiritul vremii.

Încă din timpul vieții de seminar, când tânărul își făcea pregătirea pentru preoție, ducând o viață supravegheată, cu multe restricții între zidurile școlii, închipuindu-și că dincolo de aceste ziduri e o viață plină de libertate și fericire, inima lui evada adesea, iar închipuirea dădea și mai mari proporții acestui dor de eliberare din austera disciplină școlară. Dacă trupul lui nu sărea încă peste zidurile despărțitoare de lume, inima lui de mult dorea să fie în vâltoarea ei.

Adus de mic în seminar, cu o vocație închipuită mai mult de părinți; ajuns la adolescență, după ce trăise o viață, pe care alții i-au hotărât-o; văzând credința lui șovăitoare și uneori spulberată; nepregătit să treacă cu ușurință spre viața altor tineri ca și el, purta în suflet dorința unei evadări cât mai apropiate.

Acest tânăr, când a terminat seminarul, era un suflet încă nelămurit. De o parte, simțea că anii aceia de disciplină religioasă și de învățământ teologic au lăsat o urmă adâncă, care nu se poate uita ușor; de altă parte, i se părea că n-are vocație și că mai ales ar avea dreptul să se bucure în viață de tot atâtea avantaje, de care se bucură tinerii care îmbrățișează alte cariere.

Își închipuia, din puțina cunoaștere a vieții că, dincolo de restricțiile cerute de preoție, celelalte cariere oferă omului infinite posibilități de libertate, de ascensiune, de viață comodă și bogăție, de glorie și mulțumire. Dacă, având asemenea iluzii, s-a hotărât pentru ele și și-a ales un alt drum, a făcut bine. Dacă, însă, din lipsă de curaj și de sinceritate sau incapacitate intelectuală, continuă să trăiască în aceeași nehotărâre; și dacă nici după terminarea studiilor universitare de teologie nu a ajuns să ia o hotărâre sinceră, va intra în preoție, ca să găsească un mijloc de trai. Ce scrupul de conștiință și ce criterii morale de alegere l-ar putea opri, ca să nu se lase ispitit de duhul lumesc, după hirotonisire?

La preoție, desigur, nimeni nu ajunge cu o formare spirituală desăvârșită și cu inima atât de puternic apărată, ca să

nu cadă în ispitele lumii. Dacă ar găsi în tovărășia celorlalți preoți mai în vârstă un sprijin și sfaturi duhovnicești pilduitoare, și, mai ales, o dragoste care să-l cuprindă și susțină și pe el, cel nesigur, ar vedea un exemplu de care să se conducă. Ne îndoim dacă au toți un asemenea noroc.

Singur, în parohia lui, fără experiență și fără entuziasm, ar trebui să găsească o înflăcărare din partea soției, cel mai apropiat suflet cu care începe acest fel de viață. Sunt și cazuri fericite când tânăra soție a preotului îi este sfătuitoare și sprijinitoare. Însă de cele mai multe ori, nu sublimitatea preoției a încântat pe această tânără, ca să fie soția unui preot. A fost o întâmplare, un sentiment de afecțiune pentru un tânăr, ca om, sau un îndemn al părinților dintr-un calcul material. Această soție de preot n-are nici o moștenire de tradiții preoțești în familie, care să-i glăsuiască despre rolul ce-l are, ci vine dintr-o familie de negustori, de oameni înstăriți și cu ambiție de oarecare parvenitism. Ce-i poate da preotului, ea, care n-are nici un gând despre răspunderile vieții preoțești?

Credincioșii din parohie, prin viața lor, cu tradițiile lor din generație în generație, și prin bunătatea și evlavia lor, sunt sprijin pentru sufletul preotului. Dar nu toți. Mulți au păcate pe care preotul trebuie să le îndrepte și poate că aceste păcate îi țin într-o stare de dușmănie împotriva preotului. Dacă vor reuși să prindă în mreaja lor pe preot, vor avea asigurată liniștea ce le-o tulbură, când îi tot mustră de la biserică. De ce să nu-l îmbie spre ispitele ce i-au dus și pe ei în păcatele, în care trăiesc?

Se găsesc în viața de simplitate a parohiei rurale ispite chemând pe preot spre duhul lumesc? Desigur că nu vei găsi forma seducătoare a ispitelor oferite de viața orașelor, însă ele vor lua proporția dată de cine se îndreaptă spre ele. Tot cu atâta patimă se îndreaptă un jucător de cărți spre un club orbitor de luxos, ca și spre un colț de masă murdară dintr-o cârciumă sătească. Cârciuma va fi o luxoasă berărie; cafeneaua un adevărat dancing; iar dacă și pornirile trupului îl vor împinge spre păcat, femeia care-l ispitește i se pare atrăgătoare ca și o artistă sub strălucirea luminilor dătătoare de falsă frumusețe.

Când era în seminar și în Facultatea de Teologie, acest tânăr sărac, nu avea bani ca să-și adune cărțile, pe care să le folosească acum ca preot. Ar vrea să citească, însă lipsa unei biblioteci personale o simte și urmărește cum să-și procure acum cărțile, de care are nevoie. Dacă ar avea ce citi, când este liber, ar uita multe amărăciuni și greutăți, și mai ales ar avea iluzia că se vede student în București, când asculta cursurile profesorilor lui, conferințe frumoase, că vede aceleași figuri ale colegilor cu care discută marile probleme ale Bisericii, ale poporului lui și întregii omeniri.

Însă, împovărat de greutăți, nu se îndură să rupă, din ceea ce are, pentru satisfacerea unor asemenea plăceri, și nici nu mai are cu cine să se întovărășească în discutarea unor asemenea probleme. În satul lui, alți oameni cu carte, ca și el, se adună seara ca să gonească urâtul. Când îi va veni și lui rândul?

Și-a pus în gând, altădată, să înfăptuiască idealurile de moralizare făurite în școală, prin însămânțarea principiilor evanghelice. Însă lumea nu se urnește ușor să-l asculte, pentru că e obișnuită să meargă pe același drum. Simte o descurajare. Ba mai mult, vede că după ani de zile, mai mult s-a schimbat el după lume, decât lumea după el. Altfel n-ar fi putut să mai trăiască. Prin nevoile vieții de sat, având gospodărie, câmp de lucrat, lemne de adus, vite de îngrijit, are nevoie și de serviciile oamenilor, așa cum au și ei de el. Trebuie să le facă concesii, adevărate renunțări la evanghelizarea pe care o visa.

Obligat de aceste contingențe, a mers mai departe: a luat parte și la unele manifestări mai puțin în legătură cu Biserica. La nunta unui gospodar a trebuit să se ducă. În cârciumă, fiind adunați să se cinstească, a fost îmbiat să intre, căci altfel l-ar fi socotit îngâmfat. Pe la câte o petrecere prin case a fost chemat, să ia parte. Însă, petrecerea nu se sfârșește așa cum începe. S-a petrecut mai mult decât se bănuia, ba și preotul s-a veselit ca și ceilalți. Însă, acei care l-au îndemnat să fie cu ei alături, mâine vor zice că preotul este, la petrecere, om de lume ca și ei. Va fi foarte greu, prin predica de la biserică, să mai critice pe alții, după ce el a greșit o singură dată.

Soarta l-a mai lovit cu o nenorocire! I-a murit soția și are trei copii micuți, care trebuie îngrijiți. Nu poate să vadă singur de ei, iar în casa lui trebuie să fie cineva, care să-i îngrijească. Pe oricine ar lua, lumea va bănui, și bănuiala e mai greu de învins decât însăși acuzația. Dacă va căuta pe cineva, care să-i vadă de casă și va face un compromis cu obligațiile canonice ale Bisericii, nu va mai putea ridica glasul împotriva concubinajului.

Iată-l, așadar, că pe lângă slăbiciunile lui personale, s-au adăugat și necazurile vieții, ducându-l, puțin câte puțin, în aceleași ape de viață, în care înoată și ceilalți oameni. Preoția lui rămâne numai la biserică și în serviciile de care au nevoie oamenii. Activitatea lui de moralizare evanghelică nu mai este posibilă.

Simte nevoia să găsească un sprijin, care să-l ajute, îndreptându-i pașii șovăielnici, sau să-l înțeleagă și sfătuiască când greșește. Vrea să-și ușureze sufletul și să-și întărească inima, încredințându-se cuiva cu experiență și cu bunătate. Dacă mai este la aceeași biserică cu un alt preot, lui trebuie să-i ceară sfatul, ca unui duhovnic însă, nu se iubesc frățește, pentru că darurile altarului, privite cu lăcomie, îi învrăjbește. La protopop s-a obișnuit să meargă mai mult pentru interese administrative, iar la sfatul episcopului său nu îndrăznește să se gândească, pentrru că îl vede prea sus.

Ce se petrece în sufletul unui preot, la răscrucea atâtor vânturi, când vede că munca lui nu rodește?

Sufletul omenesc caută să stabilească un anumit raport între munca depusă și opera realizată. Când omul este supus la o muncă fără plăcere și fără să se folosească și bucure de rezultatul ei, aceasta-i muncă silnică, vrând să scape de ea, socotindu-se sclav sau slugă.

Bucuria muncii este întreținută de iubirea creatoare, prin care omul are viziunea operei ce va ieși din sufletul său, modelată prin toate simțurile. Dumnezeu, creator al lumii, în timp ce desăvârșește creația lumii văzute, a zis de mai multe ori: « *Și a văzut Dumnezeu că este bine* », prin care ne arată și desăvârșirea operei create, dar și bucuria Creatorului pentru ce ieșea la lumină.

Când rezultatele se înmulțesc, sufletul simte o bucurie

crescândă, și o iubire îl leagă de opera realizată, căutând să-i asigure dăinuirea. Așa s-a îngrijit Providența de lumea creată. Așa se îngrijește și omul de cele ce ies la lumină din sufletul lui, trecând prin simțuri la lumină, ca rod al muncii.

Dacă munca făcută de om, din dragoste pentru roadele ei, este stearpă, iar speranțele așteptate, se văd deșarte, o asemenea muncă este un chin. Străduințele omenești, care nu dau roade, ci numai fac din om un chinuit, sunt mai grele decât orice silnicie. De aceea, omul caută să părăsească tot locul unde munca lui nu dă rezultate și închipuie cu inima alte iluzii, de la care așteaptă mai mare bucurie. E veșnicul suflet chinuit, ca și Faust de Goethe, care învățase pe rând filosofia, jurisprudența, medicina și teologia, *dar pe om a se căi și a se îndrepta, nimic din ce-i pe lume nu putea să-i dea.* Și atunci, chemând pe spiritul pământului, Faust îl invoacă astfel rugător, zicând: « *Te simt, o duh dorit, în jurul meu plutind! Arată-te! Ah! inima-mi se strânge și s-aprind în noi simțiri, a simțurilor aprigi răscoliri!* »

Așa se întâmplă și-n sufletul unui preot a cărui *inimă-i s-aprinde de noi simțiri, a simțurilor aprigi răscoliri*, și se întovărășește cu plăcerile pământului; sau cum zice și Evanghelia: « *Nimeni nu poate servi la doi domni, căci sau pe unul îl va urî și pe celălalt îl va iubi, sau de unul se va lipi și pe celălalt, îl va iubi,sau de unul se va lipi și pe celălalt îl va disprețui; nu puteți să slujiți lui Dumnezeu și lui Mamona* ». (Matei VI, 24). Însă poate să zică plăcerilor acestei lumi, cum Mântuitorul i-a zis diavolului după ispitirea în pustiu: « *Fugi, Satano, căci este scris: Domnului Dumnezeului tău să te închini și lui singur să-i slujești* ». (Matei IV, 10).

Căci darul lui Dumnezeu s-a dat pe față, mântuitor pentru toți oamenii, învățându-ne pe noi să lepădăm păgânătatea și poftele lumești și, în veacul de acum, să trăim, cu întreagă înțelepciune, cu dreptate și cu cucernicie. (Tit. II, 11-12).

Muncind pentru pâine

Grija omului pentru hrana zilnică este legată puternic de instinctul existenței lui. Ne îngrijim și pentru ziua de mâine, deși nu știm dacă mai trăim. Ne îngrijorează mai mult apropierea zilelor când nu mai putem munci, din cauza bolilor și a trupului îmbătrânit. Ducem dincolo de existența noastră personală această grijă, vrând să asigurăm viața celor care o prelungesc pe a noastră.

Așa cum în noi pulsează dorința de viață, urmează și truda pentru pâinea cea de toate zilele. Omul stă sub blestemul primit pentru căderea în păcat: « *Iar lui Adam i-a zis: "Pentru că ai ascultat de îndemnul femeii tale și ai mâncat din pomul din care ți-am poruncit: « Să nu mănânci din el! » – blestemat să fie pământul din pricina ta! Cu trudă să te hrănești din el, în toate zilele vieții tale!* » (Facerea III, 17). Acesta este omul natural.

Omul spiritual primește în loc de blestem o asigurare, nouă, așa cum este și omul cel nou al Evangheliei: « *Drept aceea zic vouă: Nu vă îngrijiți pentru viața voastră ce veți mânca, nici pentru trupul vostru cu ce vă veți îmbrăca; au nu este viața mai mult decât hrana și trupul mai mult decât îmbrăcămintea? Uitați-vă la păsările cerului, că nu seamănă, nici nu seceră, nici nu adună în hambare, și Tatăl vostru cel ceresc le hrănește. Oare nu sunteți voi cu mult mai presus decât ele? Și cine dintre voi, oricât și-ar pune mintea poate să adauge ea statul său un cot? Iar de veșmânt de ce vă îngrijiți? Luați seama la crinii câmpului cum cresc: nu se ostenesc, nici nu torc. Și totuși vă spun vouă că nici Solomon, în toată mărirea lui, nu se învește ca unul dintre ei... Deci nu duceți grijă spunând: Ce vom mânca, ori ce vom bea, ori cu ce ne vom învește? Că după toate se străduiesc păgânii; știe doar Tatăl vostru cel ceresc că aveți nevoie de ele. Căutați mai întâi împărăția și dreptatea lui, și acestea toate se vor adăuga vouă* ». (Matei VI, 25-33). În timpul ispitirii de către diavol, Mântuitorul i-a zis: *Nu numai cu pâine*

va trăi omul, ci cu tot cuvântul care iese din gura lui Dumnezeu. (Matei IV, 3).

Păsările nu stau nici ele în cuiburile lor să le vină hrana din ceruri. Zboară și aleargă peste câmpii și lanuri, prin păduri și bălți, ca să găsească hrana. Zborul le poartă peste tot pământul, nu în călătorii de plăcere, ci pentru găsirea celor necesare vieții. Dar ele o caută, știind că stă ascunsă și păstrată de Dumnezeu, fără ca să fi făcut ceva ca hrana să-și ia ființă prin zborul lor.

Omul, însă, face greșeala că, în loc să caute hrana pe care Dumnezeu i-o păstrează ascunsă, dăruită lui din bunătate, și-o închipuie ca o plăsmuire a muncii, o creație a lui, și că oricând vrea să aibă, poate să creeze. Munca lui nu mai seamănă cu zborul păsărilor după hrană, ci vrea să fie creator de lucruri, substituindu-se Creatorului. Acesta este păcatul lui.

Nici păsările cerului nu sunt fără greșeală. Când una găsește hrană pentru ea, celelalte stau gata să i-o ia. Când pescărușii jucăuși, zboară în cârd pe deasupra apei, urmărind cârdurile de pești, dacă unul se repede și prinde un peștișor, ceilalți nu se aruncă și ei în apă, să prindă un alt peștișor din cârd. Ci, mai degrabă, se aruncă asupra harnicului tovarăș de zbor să-i ia peștele din cioc, cu toate că mai ușor ar fi fost să prindă un altul. Uită și ei să respecte ceea ce a fost găsit de altul.

Așa sunt și oamenii. Nu străduința pentru aflarea hranei e un păcat, ci nebunească goană, ca să ia de la gura altora ceea ce alții au aflat, muncind. Străduința omului, ca să găsească hrana dăruită de Dumnezeu, nu-i blestem. Numai gândul care-l poartă după hrană este o urmă a păcatului după izgonirea din rai. Crede că așa cum a pierdut acea fericire, poate pierde și hrana după care umblă. Fără de nădejde până o găsește, se teme să nu-i fie luată de altul, și atunci aleargă să ia el, de la altul. Iar când ajunge să aibă mai multă decât îi trebuie, o îngrămădește pentru plăcerile trupului și înăbușirea sufletului, fără să lase și altora măcar atâta de câtă au nevoie. Așa s-a întâmplat bogatului căruia i-a rodit țarina.

Preotul este acum dator să-și caute hrana lui și pentru cei care o așteaptă, ca o datorie, de la el. Bogăția sau sărăcia nu-l

vor face vinovat cu nimic prin ele însele. Dacă Dumnezeu îl va face păstrător al unor mari hambare de avuții, unde să fie hrană multă, nu va fi un păcătos. Dacă Dumnezeu va seca izvoarele aducătoare de hrană, nu are prin aceasta asigurată împărăția cerurilor. Și într-un caz și într-altul, poate fi sau nu plăcut lui Dumnezeu sau un răzvrătit. Dacă pentru darurile primite va ști să mulțumească și să folosească pentru ce i-au fost dăruite, va fi plăcut lui Dumnezeu; iar dacă, fiind lipsit, va cârti și va pismui, sărăcia nu-i decât o ispită care să-l îndepărteze de Dumnezeu.

Deci, nici bogăția preotului nu este un păcat; nici sărăcia o virtute. Ci numai sufletul se poate face vinovat, după cum se va servi de ele, împlinind gândurile cu care i-au fost date de Dumnezeu.

Cum e mai bine să fie preotul: să caute prin muncă hrana lui, aducând și păstrând, ca să dăruiască și altora din prisosul muncii lui? Sau, să fugă de orice rod al muncii lui, care l-ar îmbogăți?

Bogăția, prilejuind oamenilor posibilități de multe ispite, după cum omul se leagă cu sufletul de ele, este privită în Evanghelie cu oarecare teamă: « *Iară Iisus zise către ucenicii săi: Adevăr grăiesc vouă că un bogat cu anevoie va intra în împărăția cerurilor. Încă o dată zic vouă că mai lesne este să treacă o cămilă prin urechile acului, decât să intre un bogat în împărăția cerurilor*». (Matei XIX, 23, 24). Deci, nu-i imposibil, ci numai anevoie, pentru că omul se leagă de ele, nu ca de niște mijloace de viață asigurată, ci de ele însele, iubindu-le. Sărăcia, însă, poartă și ea germenul atâtor nenorociri: viața dusă în lipsuri este greu de purtat, când vin boli, secetă, fără adăpost și îmbrăcăminte, mai ales dacă sărăcia ta o îndură alții care nu pot munci. Invidia, duhul de răzvrătire, amărăciunea de viață și atâtea vicii, în care omul caută să găsească uitarea vieții împovărate, se nasc din sărăcie. Nici binele pentru alții nu poți să-l faci cum dorești, când n-ai de ajuns nici pentru tine. E adevărat că sărăcia te face să înțelegi mai bine greutățile purtate de alții, însă dărnicia săracului nu izvorăște din mărinimie, ci de multe ori, din socoteala ca la nevoie să fie și el ajutat. Ar însemna să fim împotriva firii, dacă am dori să pierdem sau să ni

se ia ceea ce avem. Dacă suntem sinceri, trebuie să mărturisim că preferăm bogăția în locul sărăciei.

Preferăm ca preotul să fie îndestulat din munca lui, pentru rolul ce-l are în parohie, mai ales dacă este rurală și de oameni nevoiași.

Prin legăturile strânse de toate zilele, pe care preotul le are cu viața credincioșilor, el nu poate rămâne nepăsător în fața lipsurilor de care ei suferă. Lipsa, venită într-o casă, cere sprijinul cuiva, iar sărăcia care face să se nască suferința, are nevoie de ajutorul nostru. Când într-un sat a bântuit seceta și oamenii n-au de mâncare, aleargă și la autorități, însă preferă să găsească ajutorul în casa mai îndestulată a preotului. Femeile satului, când n-au mălai să facă mămăligă, știu că pot găsi înțelegerea soției preotului, de la care împrumută un pumn de făină. Drumeții care nu găsesc adăpost și pâine, bat la ușa preotului pentru puțină hrană. Când cineva este bolnav, în casa preotului se poate găsi o doctorie, iar pentru un copil dezbrăcat se poate găsi o hăinuță mai veche de la copiii preotului. Dacă boii din curtea preotului pot aduce văduvei un car de lemne pentru iarnă sau să-i are un pogon de pământ, unde să-și semene porumb, este un fel de predicare a bunătății creștine, ca și cum i-ar da o carte de rugăciuni. O asemenea dărnicie face cât un șir de predici despre milostenie. De unde ar putea preotul să dea dacă nu are nici el?

Spiritul vieții noaste ortodoxe împletește toate nevoile oamenilor cu îmbelșugarea roadelor pământului, venită din dărnicia lui Dumnezeu. Molitfelnicul, care este cartea de evlavie a poporului, cuprinde rugăciuni: pentru rodul semănăturilor, holdelor și viei; pentru poame pârguite, brânză, ouă, cărnuri, vase, grâu, făină; împotriva secetei, vânturilor, ploii prea multă, tunetelor, fulgerelor și cutremurelor; pentru sănătatea dobitoacelor și tot sporul casei. Preotul se roagă pentru oameni, ca Dumnezeu să le vină în ajutor. Curtea preotului trebuie să arate că și lui îi dă această îmbelșugare, pentru că se roagă pentru toți.

Poporul nostru, trăind din roadele pământului, preotul trebuie să dea un exemplu prin muncă înțeleaptă și pricepută.

Exemplul văzut de altul, face mai mult decât o carte citită sau o conferință economică. Fericit lucru este dacă, în mijlocul satului, curtea preotului va fi pildă de curățenie, chibzuință, muncă și economie, pentru ca din îndestulare să curgă și dărnicia, după sfatul Apostolului Pavel către Timotei: « *Căci dacă cineva, a sa casă nu știe să și-o rânduiască, cum va purta grijă de biserica lui Dumnezeu* ». (I Timotei III, 5).

Toate acestea sunt ca o datorie, pe care preotul o are de împlinit în mijlocul credincioșilor.

Însă, ispita îmbogățirii îl poate abate de la acest frumos rol. Ca și un organism slăbit de boală, de care vin să se prindă ușor și altele, sufletul preotului, cu hrană sufletească neîndestulătoare, poate fi pândit de ispita banului: « *Se cade episcopului să fie... neiubitor de argint.* (I Timotei III, 3). *Căci iubirea de argint este rădăcina tuturor răutăților și cei ce au poftit-o cu înfocare au rătăcit de la credință și s-au străpuns cu mulțime de dureri* ». (Idem VI, 10).

În legătură cu serviciile pentru care preotul primește de la credincioși daruri sau bani, e bine să vedem cum poate fi ispitit.

Credincioșii înțeleg ca serviciile religioase să fie răsplătite, pentru primirea însăși a rugăciunilor. Înțeleg, ca din recunoștință, pentru ajutorul primit sau nădăjduit de le Dumnezeu, să-i dea o parte din rodul muncii lui căci prin preot au primit acest ajutor. Preotul s-a rugat în tot timpul anului pentru îmbelșugarea roadelor pământului, chiar atunci când credincioșii nu erau la biserică; iar acum când Dumnezeu s-a milostivit cu atâta dărnicie, simt o datorie să aducă din pârga acestor roade la biserică și la casa preotului. Înțeleg, ca din primul sac de grâu, să facă colivă de mulțumire; din primele fructe coapte să aducă prinos lui Dumnezeu. Toate aceste obiceiuri sunt frumoase, căci ele arată stânsa legătură între popor, preot și Dumnezeu, ocrotitorul tuturor. Nici plata în bani nu este un rău, căci banul plătit este scos din roadele pământului și din munca credinciosului.

Sunt, însă, unele deviații de ordin psihologic, care ațâță sufletul preotului spre ispită. Un funcționar primește o dată pe lună salariul său, din care, apoi, 30 de zile, trebuie să împartă și

să dea în fiecare zi, pentru hrană și cele ce mai sunt de trebuință. Preotul însă, primind, pe lângă salariu, plata credincioșilor, care fiind benevolă și nu după un tarif oarecare, constituie totdeauna o surpriză. Să poți primi în fiecare zi, și totdeauna cu un fel de așteptare, iată împrejurări favorabile formării unei anume dispoziții sufletești.

Predispoziția sufletească formându-se astfel, iată și ispita: primind discret pentru o slujbă o monedă în mână, îl ispitește gândul să vadă culoarea ei. Acest element de surpriză și de mulțumire, printr-o plată mai bună, îl face pe preot să aibă altă stare sufletească, când este chemat la slujba cerută de un bogat, decât de un sărac.

Asistăm la înmormântarea unei doamne bogate. Serveau șapte preoți, călugărițe, un cor de elevi cântăreți și cântăreții din șapte sate. Toți făceau un cor, de credeai că se cutremură biserica. La sfârșit, am întrebat pe unul din preoți: la cei săraci tot așa cântă preoții din aceste părți? M-a înțeles!

Altădată, fusesem chemat la o înmormântare, împreună cu preoții bisericii din parohie. La începutul slujbei a vrut să intre în Altar un cor de câteva persoane să dea răspunsurile, cu gândul să aibă mai mult efect. Însă, unul din preoți le-a interzis aceasta, spunându-le că civilii n-au voie să intre în Altar. Zelos preot de curăția Sf. Altar! La sfârșit, tot un civil a intrat în Altar să ofere preotului plata pentru serviciul înmormântării. Nu i-a mai spus că în Altar civilii n-au voie să intre. L-am întrebat: civilii când cântă n-au voie să intre în Altar, însă atunci când vor să plătească preoților, pot să intre? A înțeles ironia mea și mi-a răspuns: *« Așa suntem noi preoții, banul ne ispitește fără să ne dăm seama! ».*

Și totuși, cu toată această ispită, plata pe care o oferă credincioșii pleacă dintr-o adâncă nevoie sufletească. Mă gândesc, din atâtea cazuri, la unul mișcător, din care mi-am dat seama că preotul nu poate refuza ceea ce i se oferă: tatăl meu, preot, murise la câteva zile după Paști, iar eu rămăsesem în sat să isprăvesc ceea ce era în curs de îndeplinire ca servicii făcute de el. Într-o zi sosește o femeie dintr-un alt sat, la 7 km., care venise pe jos.

Auzise că sunt acolo și vrea să-și achite o datorie de 5 lei. Să faci 7 km pe jos, ca să-ți achiți o datorie așa de mică, câtă nevoie sufletească o îndemna să facă acest drum!

Aseastă plată credincioșii o socotesc ca o îndatorire specific ortodoxă. Dacă au în sat cîteva familii de sectanți, ei știu că aceștia nu plătesc predicatorului pentru rugăciunile făcute, că are numai leafă de la membrii comunității lor sectante. Credincioșii ortodocși, însă, se simt legați de preot și prin plata pe care i-o fac.

Un caz din atâtea altele: preotul, dintr-un sat vecin, la câțiva kilometri de casa unde stau vara, mă rugase să-i țin locul în parohie. Știam că aveam de slujit la o pomană. Dimineața, când trebuia să plec cu trenul până la satul vecin, a început o ploaie torențială. N-a fost chip să plec din gară timp de câteva ceasuri; iar când să ajung la casa unde era de slujit pomana, dincolo de o vale, între munți, podul peste râu fusese rupt și apa crescuse de nu mai puteai trece nici călare. Ce să fac? Dacă încerc să trec prin apă, mă pot îneca; dacă nu mă duc și nu slujesc pomana, o vor mânca și împărți ca pe orice mâncare? Abia, după ce furia apei trecuse, m-am întâlnit cu femeia care aducea colacii să-i slujesc la biserică. Dar cum m-a văzut mi-a zis: « Au dreptate adventiștii când nu mai fac pomeni și nici n-au preot, căci și eu am făcut tot ca adventiștii cu pomana, am dat să o mănânce, fără să fie slujită! ». Am încercat s-o liniștesc, iar la urmă, când a vrut să-mi plătească, i-am zis: « Nu, femeie, nu primesc bani, căci nici adventiștii nu dau bani, iar eu m-am rugat numai pentru morții pomeniți care n-au fost adventiști, nu și pentru dumneata! » Dintr-o dată, femeia s-a recules din mâhnirea ei, și mi-a spus că « nu se poate », căci altfel slujba ei n-ar fi primită, că nu este adventistă și să-i înțeleg mâhnirea. I-am înțeles-o, m-a înțeles și ea pe mine, însă am văzut câtă legătură este în sufletul credincioșilor între slujba făcută și plata oferită preotului.

Însă, cu toată această legătură, pe care o fac credincioșii între slujbă, plata făcută și eficacitatea rugăciunilor, banul prilejuiește ispită grea pentru preot, făcându-l să păcătuiască.

Desigur că banul este o ispită omenească, și ne dăm seama

că, mai ales în vremurile noastre, prin puterea banului sau din dorința posedării lui, se întâmplă cele mai mari prefaceri sociale și războaie. El contribuie la satisfacertea celor mai omenești instincte, a senzualității de orice fel și a dorinței de stăpânire, cu care și diavolul a ispitit pe Mântuitorul. Banul procură cele necesare hranei, și tot prin el stăpânesc cei bogați pe cei săraci. Fiind o ispită pentru orice om, împotriva căreia trebuie să lupte, preotul trebuie să lupte cu atât mai mult, răspunzând cel dintâi și cu cea mai mare tărie: « *Nu numai cu pâine trăiește omul, ci și cu cuvântul lui Dumnezeu* ».

Răspunsul Mântuitorului nu exclude, deci, satisfacerea cu ajutorul banului a instinctelor omenești, așa cum este al foamei și toate celelalte necesare existenței, ci arată că satisfacerea lor nu este esențială ființei noastre, că mai avem nevoie și de altceva. Banul, ajutând la satisfacerea lor, nu este un scop, ci un mijloc atât cât aceste instincte nu înăbușă întreaga noastră ființă. Dacă pe orice om banul îl poate duce în ispită, cu atât mai greu va fi păcatul unui preot, care trebuie să trăiască mai întâi cu cuvântul lui Dumnezeu, și în al doilea rând cu pâine.

Când, însă, trebuie să socotim că ispita banului depășește vinovăția comună celorlalți oameni, încărcând cu păcat sufletul preotului? Atunci când preotul săvârșește o taină sau face rugăciunile cerute de credincioși, numai pentru primirea unei plăți, mare sau mică, îndeplinindu-le fără nici o participare personală, urmărind cu cititul ceea ce este orânduit, însă gândindu-se la cu totul altceva.

Un exemplu, din cele mai caracteristice ale unor astfel de litanii, se poate vedea în bisericile unde se repetă citirea acatistului de cîteva ori într-o zi, și se pomenesc, după aceea, peste o mie de acatiste, cu 20-30 de nume. Dacă n-ar fi pomenite cu o repeziciune uimitoare, ar trebui 2-3 zile în șir. Tot ispita banului face ca, în același caz, să cedeze preotul dorinței credincioșilor, citind cereri care nu sunt rugăciuni, ci adevărate imprecații împotriva vrăjmașilor, dând ca exemplu următorul: « *Să pedepsească Dumnezeu pe vrăjmașii mei... , pe toți aceștia știuți și neștiuți, să nu poată face nici un rău lui... , întorcându-i umiliți și*

zdrobiți... ». Aceste cuvinte arată răzbunarea și ura, care nu pot fi într-o rugăciune.

Prezentându-se un asemenea acatist, preotul trebuie sau să-l refuze sau să-l citească altfel. Însă, cine l-a adus, adesea răspunde: « *la biserica X, preotul X, mi l-a citit de 12 ori până acum așa cum este scris. Aceasta nu-i tot biserică?* ». Este tot biserică , însă preotul nu se lasă ispitit la fel!

Veniturile pe care le aduc aceste acatiste sunt destul de mari pentru unii preoți, la care râvnesc și alții, ceea ce face ca deseori să citim anunțuri prin ziare: « *la biserica X, se fac rugăciuni, luni, miercuri și vineri, după care urmează citirea acatistului; la biserica Y se face în fiecare vineri, Sf. Maslu, cu pomenirea numelui; la biserica X, monument istoric, deschis de curând, un sobor de preoți face rugăciuni pentru sănătate, cu citirea acatistului Sfântului, făcător de minuni* ». etc.

E ușor de bănuit că nu atât preocupările pastorale fac să se publice aceste anunțuri, ci se ascunde o anumită ispită după venituri frumoase.

Tot ispita banului tulbură sufletul preotului și în timpul Sfintei Liturghii, când credincioșii nu țin seamă de rânduială și vin la Altar în clipele cele mai solemne; iar preotul, ca să fie mai atent la aceste ciocănituri, nu stă în fața Sfintei Mese, în dreptul ușilor împărătești, ci în latura din stânga. Tot ispita banului face ca în timp ce preotul potrivește Sfintele Taine, privirea și ochiul să-i fie furate de împărțeli ce se fac în Altar, uitând cât de solemnă este pentru el acea clipă. Tot ispita banului face ca acolo, unde sunt mai mulți preoți la o biserică, dacă și veniturile sunt mai mari, să nu prea fie bună înțelegere. Și tot ispita banului face să se creeze nemulțumiri din partea credincioșilor, când preotul nu se mulțumește cu ceea ce i se oferă. Așadar, aspectele pe care le ia această ispită sunt destul de numeroase și variate. Ele însă aduc multe pierderi de suflete și printre preoți credincioși, încât preotul trebuie să nu se facă vinovat de ele.

Apostolul Pavel stabilește dreptul preotului, ca să primească din ceea ce dau credincioșii: « *Au nu știți că cei ce lucrează cele sfinte mănâncă din prinoasele templului și cei ce slujesc altarului se împărtășesc din altar? Tot așa a rânduit și Domnul pentru cei ce propovăduiesc Evanghelia, să se hrănească din Evanghelie* ». (I Corint. IX, 13, 14); căci prin ceea ce oferă credincioșii se stabilește o comuniune între preoți și credincioși: « *Nici o biserică nu s-a unit cu mine, când e vorba de dat și de primit, fără numai voi singuri* ». (Filipeni IV, 15). Tot așa interpretează și Sf. Ioan Chrisostom aceste cuvinte: « *Ajutorul dat păstorilor este un fel de comunicare prin care și unii și alții fac o comuniune și un schimb al bunurilor lor... Deoparte o răspândire de bunuri spirituale. apoi în schimb comuniune de bunuri pământești*». (Omilia XV, la Filipeni).

Însă, rezultă din acestea că preotul întâi trebuie să servească și apoi să primească; iar dacă se gândește numai să primească, uitând mântuirea celor care dau, atunci este copleșit de ispita banului, care-i necurat, cum zice profetul Isaia: « *Argintul tău s-a prefăcut în zgură, vinul tău a fost amestecat cu apă* ». (II, 22).

Despre distracții

Cine se înecă în mare, nu se aruncă în apă cu gând să se înece, ci vrea să se scalde, să aibă plăcerea înotului și răcoarea apei. S-a înecat fără de voie, înșelat de adâncimea apei și luat de valuri, încrezându-se în puterile lui, înotând prea departe, în largul mării.

Oamenii nu se aruncă în brațele păcatului cu un asemenea gând, ci se lasă numai furați de plăcerile socotite nepericuloase și nevinovate, însă de care ispitele se îmbracă, ca să-i ducă în păcat. La început, căutând o distracție au vrut numai să simtă unele plăceri, nu să le trăiască și nici să le urmeze, până unde duc ele.

Nimeni nu se distrează, ca să fie dezgustat. Nu se duce la teatru, ca să vină cu dureri de cap, ascultând o dramă; nici la un concert, ca să vină plângând. Nici nu bea băuturi amețitoare, ca să-l doară capul, dacă s-a îmbătat.

Prin distracții vrem să gustăm numai plăcerea, fără să știm unde pot să ne ducă. Simțim, la început, numai atât: că avem nevoie de distracții, pentru ca să evităm gândurile despre lucrurile ce ne întristează. În spiritul omului nu pot fi în același timp două gânduri. Distracțiile, prin pasiunea deșteptată în noi și prin plăcerea ce-o așteptăm de la ele prin imaginație, ne absorb atât de mult, încât nu ne lasă să gândim la nefericirea noastră.

Nu sunt distracții mici și mari, vinovate și nevinovate. Numai spiritul nostru le poate judeca, după plăcerea ce-o simte, căutându-le și profitând de ele. Dacă, vrând să fugim de ceea ce socotim nefericirea noastră, găsim pasiuni ce ne subjugă, ne credem fericiți, însă în realitate, nu facem decât un zgomot în jurul spiritului nostru, ca să uităm adevărata noastră stare. Putem uita un timp nefericirea noastră, însă n-o putem suprima.

Un alt pericol pentru om, căutând distracțiile, poate să fie

acesta: distracțiile sunt înșelătoare și nestatornice, iar plictisindu-ne de unele, să căutăm altele. Însă cel mai mare pericol este că plăcerea care ne însoțește, ne face să le regretăm, iar repetându-le, să nu mai putem scăpa de ele. Atunci se transformă în viciu și păcat.

Astfel caută omul distracțiile, când gândul lui nu este legat de Dumnezeu, care singur îi poate da liniștea deplină, îl leagă de lucruri statornice și nepieritoare.

Preotul, căutând distracțiile, ca și ceilalți oameni, arată toată natura omenească, cu nimic schimbată prin legătura cu Biserica și Evanghelia. Cine are o viață creștină desăvârșită și stăpână pe întreaga lui ființă, nu mai are nevoie și nici loc în inima lui pentru distracțiile mărunte, acestea fiind întunecate de certitudinea fericirii nepieritoare, de care este sigur prin credință.

Societatea în care trăiește preotul, având toate preocupările legate de plăceri, căutând și bucurându-se de toate distracțiile posibile, nu este un judecător prea aspru nici pentru preot. Această îngăduință decurge din obișnuință generală a majorității, care pierde noțiunea de greșeală, când greșeala este generală și repetată foarte des. Până și judecarea celor mai grele păcate omenești, nu mai sunt privite cu asprime, ci trec ca fapte diverse, decurgând dintr-o necesitate, și sunt privite ca naturale. Așa, de exemplu, avortul, care este un păcat foarte greu, cel mai laș și crud asasinat, nu mai pare așa de condamnabil, pentru că atâta lume îl săvârșește. Pe când bucuriile cele mai inofensive ale unui preot, dacă lumea nu este obișnuită cu ele, sunt privite ca un scandal.

Este știut că jocurile de cărți pasionează pe foarte mulți oameni. Sunt socotite distracții, pentru că prin ele caută să uite anumite gânduri sau să piardă timpul, ce nu-l poate folosi pentru altceva. Deoarece lumea s-a obișnuit atât de mult cu asemenea distracție, o socotește nevinovată. Dacă între jucători este și un preot, nici el n-ar fi vinovat, ci trece drept ceva foarte firesc, de îndată ce toată lumea joacă cărți. Și totuși, nici pentru ceilalți jucători o asemenea distracție nu trebuie socotită ca nevinovată, pentru că prin ea se pierde timpul, se împiedică îndreptarea

gândului spre lucruri frumoase și se urmărește câștigul de bani fără muncă. Cu atât mai vinovat, deci, este un preot.

Sunt alte distracții care ne dau și prilejul îmbogățirii cunoștințelor, de exemplu: teatrul, opera și cinematograful. Pentru că asemenea distracții, sunt și instructive, nu înseamnă că sunt totdeauna inofensive, chiar cele ce trec drept foarte bune. Așa, de exemplu, cel mai impozant balet, unde toaletele îmbracă pe dansatoare cât mai puțin, pentru imaginația înflăcărată a unui adolescent, poate fi prilej de mare tulburare. Nu toate spectacolele sunt bune pentru copii, pentru că s-a văzut câte dezastruoase urmări pot provoca unele dintre ele.

Nu se potrivesc toate subiectele nici pentru oamenii adulți. Pentru cineva cu nervii zdruncinați și stări de melancolie, o dramă unde se vorbește de sinucidere, poate fi o adevărată acțiune determinantă, îndemnându-l să facă la fel. O piesă de teatru, unde se pune ca temă susținerea divorțului sau amorul liber, este periculoasă pentru întreaga societate.

Cele mai frumoase și morale spectacole pot fi prilej de tulburare sufletească, când cine asistă la ele, nu știe să aleagă calea cea dreaptă. Moralismul jansenist al lui Pascal poate că mergea prea departe, scriind astfel despre orice teatru: « Toate marile distracții sunt periculoase pentru viața creștină. Însă, dintre toate care au fost născocite, nu există alta mai periculoasă decât teatrul. În el se înfățișează atât de natural și de fin pasiunile, încât le dă viață și le face să se nască în inima noastră, mai ales pasiunea iubirii, cu atât mai mult atunci când e înfățișată nevinovată și foarte cinstită. Căci cu cât pare mai inocentă sufletelor curate, cu atât mai ușor sufletele sunt capabile să fie impresionate... Așa se face, că pleci de la teatru cu inima atât de plină de toate frumusețile și toate vrăjile iubirii, cu sufletul și spiritul așa de încredințate de nevinovăția ei, încât ești cu totul pregătit să primești primele sale impresii, sau mai degrabă să cauți ocazia, să le faci să se nască în inima cuiva, pentru a primi aceleași plăceri și aceleași sacrificii ce au fost înfățișate atât de bine în teatru ».

Firește, că nu recomandăm și nu urmăm intransigența lui Pascal. Însă, oricine, și mai ales un preot, când, pe lângă distracția

și instruirea căutată, va pleca și cu trezirea altor sentimente neașteptate, viața sa spirituală va fi tulburată, gândurile noi se vor întâlni cu altele din subconștientul adânc și întunecos, unde stăteau ca și uitate, ieșind la lumină ca niște umbre și stafii.

E adevărat că toate frumusețile vieții unui om este ca să simtă, iar toată măreția, ca să cugete. Însă, omul trebuie să stăpânească sentimentele și să cugete drept despre ceea ce gândește. Adică, să fie stăpân și al inimii și al minții sale. Când, însă, impresiile, sentimentele și gândurile se întâlnesc și lovesc după voia lor, dezordinea aceasta este bolnăvicioasă.

Variația spectacolelor duce pe omul care caută numai distracții la această ciocnire interioară și neliniște. Pirandello, în piesa *Fiecare cu adevărul său*, ne prezintă câteva personaje, fiecare convins de adevărul său și de greșeala celuilalt, și de aceea intră în conflict, iar spectatorii se împart și ei, fiecare susținând ceva deosebit. Această nestatornicie de impresii și imagini ne-o dau distracțiile, pentru că fac să ne treacă viața ca într-un film, totdeauna cu alt peisaj. Cât de departe suntem de certitudinea despre adevărul dat de Evanghelie prin Iisus Hristos! « *Și după cum Moise a înălțat șarpele în pustie, așa trebuie să se înalțe Fiul Omului, pentru ca oricine care crede într-însul să nu piară, ci să aibă viață veșnică. Că Dumnezeu așa a iubit lumea, încât a dat pe Fiul său Unul-Născut, pentru ca oricine care crede într-însul să nu piară, ci să aibă viața veșnică. Căci n-a trimes Dumnezeu pe Fiul său în lume ca să osândească lumea, ci ca să se mîntuiască, prin el, lumea* ». (Ioan III, 14-17).

Ne distrăm și prin citit. Când căutăm numai imagini fugare din viață, și mai ales ca să gustăm un sentiment de plăcere, citim ca să ne distrăm. Când ne distrăm prin citit, fără să ne rămână nici o amintire sau nici un gând de care să ne folosim, cititul e o distracție, căutată să ne treacă timpul, să gonim urâtul.

Totuși, oricât ni s-ar părea că imaginile fugare avute prin lectura unei cărți dispar din suflet, ele rămân totuși în subconștient. Se asociază cu altele înrudite, și pot năvăli în conștientul nostru, când le așteptăm mai puțin.

Oricât de stăpâni ne socotim pe gândurile noastre, ca să

avem numai pe cele dorite, totuși răsar unele la întâmplare și fără nici o ordine, împinse, de cele mai multe ori, de ceea ce am citit altădată.

Trebuie să facem o higienă preventivă a gândurilor, iar preotul mai mult ca oricine. El trebuie să aibă un fel propriu de a gândi, în spiritul Evangheliei. O lectură numai distractivă, ba chiar frivolă, nu se potrivește cu viața de statornică simțire și trăire creștină ce trebuie să ducă. Lectura ne dă stilul și graiul în care ne exprimăm. Dacă lectura va fi ușoară, așa va fi și graiul. Sunt influențe ce se formează pe nesimțite, însă tot pe nesimțite ne vom arăta ceea ce avem în suflet.

Nici publicul laic, puțin preocupat de problemele religioase, nu vede cu simpatie pe preotul care se înfățișează mai puțin decât un laic. Să ne închipuim următoarea scenă: într-un compartiment de tren călătoresc mai multe persoane și un preot. După ce fiecare și-a luat locul, un călător scoate să citească Blblia, iar preotul o carte de literatură ușoară. Desigur că va fi și un alt călător care să fie intrigat de ceea ce citește preotul, și ar fi vrut să vadă, mai degrabă, contrariul, ca preotul să citească Biblia.

Firește, acestea sunt lucruri mărunte, însă ele dau o impresie neplăcută și scandalizează. Așadar, până și împrejurările și locul unde ne aflăm, impun anumite criterii în distracțiile preotului.

În orașele mari, unde lumea se plictisește foarte mult, după munca încordată din timpul săptămânii, făcută cu ochii pironiți pe cifre în birouri, pe mașinării în fabrici, oamenii caută distracții puternice și excitante. Năvala spre sălile de cinematograf, spre dancinguri, localuri cu băuturi, și mai ales spre spectacole sportive este foarte mare. Alergările de cai, meciurile de fotbal și de box adună zeci de mii de oameni, cum nici nu pot fi închipuite procesiunile religioase. Sport însă nu se face la asemenea spectacole, pentru că la cursele de cai, aleargă caii, iar oamenii privesc. La box, se bat numai doi inși, iar ceilalți stau și se pasionează pentru unul din cei doi bătăuși. La fotbal numai câțiva aleargă, iar ceilalți țipă și fluieră, arătându-și într-o formă sălbatică pe cine simpatizează. Cine privește cu atenție asemenea

spectacole, vede că ele mai mult scormonesc instinctele de brutalitate latentă ale naturii omnești. Ce poate folosi un preot, participând la asemenea manifestări colective de instincte primitive? Evanghelia zice: *cine te lovește pe obrazul drept, întoarce-i și pe celălalt*. La o bătaie de box, lumea strigă ca unul din cei doi să lovească pe celălalt până la zdrobire. Se bat numai cei doi de pe ring? Nu. Sufletul tuturor participă și se identifică cu luptătorii, și ar fi gata să facă la fel, dacă nu s-ar teme de dinți și coaste rupte. Publicul, obsedat de asemenea spectacole, nu va fi prea atent, ca să fie intrigați de prezența acolo a unor preoți. Însă, un preot se poate întreba, dacă participarea lui se potrivește cu pacea de la Sfânta Liturghie, săvârșită în dimineața aceleiași zile.

E locul potrivit să citim aci o minunată și actuală pagină din Tertulian, ca să-și amintească de ea orice preot, când vrea să meargă la un spectacol: « Este posibil ca un creștin să se gândească serios la Dumnezeu într-un chip și într-un loc, unde nimic nu-i amintește ca să-l întărească în Dumnezeu? Poți crede că este posibil să păstreze pacea sufletului, în timp ce se înflăcărează să fie de partea unui gladiator? Este ușor să înveți regulile pudoarei, în timp ce ții ochii ațintiți la nerușinatele atitudini ale unui comediant? Nu-i totul: poți întilni un scandal mai groaznic în aceste feluri de spectacole, decât aceste costume care strălucesc, unde oamenii sunt așezați grămadă cu femeile? Monstruos amestec care, dând și unora și altora ocazia să stea de vorbă, face ca aceste întreținеri reciproce să sufle pretutindeni scânteile poftei trupești. Adăugați că primul gând ce-l are cine se duce la spectacole, este să vadă și să fie văzut. De altfel, mai este posibil, printre îngrozitoarele urlete ale unui actor, ca să gândească la mântuitoarele chemări ale unui profet? Este posibil să împreuni imnul vreunui psalm cu ariile lumești de la un spectacol de operă? Când privești doi atleți omorându-se cu puternice lovituri de pumn, mai este ușor să-ți vină în minte oprirea care ne este făcută de a lovi pe cel care ne-a lovit? În fine, poți să te mai deprinzi cu blândețea și iubirea de oameni, când te distrezi văzând oamenii cu cruzime sfâșiați de urși, sau doi gladiatori prinzându-se unul

pe altul şi ştergând cu bureţii lor sângele, pe care ei fac să şi-l verse? Dumnezeule mare! Îndepărtaţi de la creştini dorinţa ca să ia parte la distracţii aşa de periculoase! Căci, gândiţi-vă, fraţii mei, ce înseamnă să treci de la biserica lui Dumnezeu la templul diavolului; dintr-un loc sfânt într-altul profan; de la strălucirea cerului, cum s-ar putea zice, la murdăria pământului. Aceste mâini. pe care le-aţi înălţat către Domnul, le obosiţi, după puţin timp, ca să aplaudaţi un bufon; din aceeaşi gură care a zis *Amin* în timpul sfintei jertfe, voi mărturisiţi pentru un gladiator în amfiteatru; în fine, îndrăzniţi să ziceţi oricui altuia decât lui Hristos, *să trăiască!* » (De spectaculis, cap. XXV).

Distracţiile nu sunt căutate numai când aspectul lor este strălucitor. E adevărat că acest exterior le face mai ispititoare. Însă, plăcerea simţită de copiii care se distrează cu jucării luxoase, ieşite din cele mai mari fabrici, o au şi alţi copii care încalecă pe o nuia tăiată dintr-un copac, şi nu pe un căluţ frumos. Aşa sunt şi oamenii când se distrează. Deci, nu numai în viaţa oraşelor se găsesc distracţii, ci oriunde există un om care are nevoie de ele. În cel mai retras colţ de ţară, într-un sat de câteva zeci de case,omul poate să-şi găsească distracţii, ca şi într-un mare oraş. Firește, că nu sunt aceleaşi şi nici îmbrăcate în acelaşi exterior. De exemplu, cine se plictiseşte la oraş şi caută să se distreze într-un local luxos de petreceri, se simte bine; cine se plictiseşte în casa lui, în gospodăria şi activitatea lui, la sate, şi merge la cârciumă, se simte tot bine; iar dacă l-ai duce, dintr-odată, într-un local luxos din oraş, s-ar simţi năucit, ca şi iepurii zăpăciţi noaptea de luminile farurilor de automobile, ajungând sub roţi. Omul, îşi caută distracţii în mediul unde trăieşte. Deci şi la ţară, preotul poate găsi distracţii, unele periculoase, ca şi în oraşe.

Dacă străbaţi multe sate şi orăşele de provincie şi te opreşti seara pe la cârciumile luminate numai pe jumătate, vezi că ultimii care au rămas la o masă, la o oră destul de târzie, pot fi şi câţiva intelectuali din sat. Au trecut şi ei prin marile oraşe, când au fost la şcoală. Ca studenţi, frecventau Opera, teatrul şi câteodată mergeau, seara, în localuri luxoase de petrecere, unde se distrau. În clipa aceea se simt acolo mai bine decât oriunde.

Adesea, tânărul idealist din școala normală, din seminar sau de la Facultatea de Drept, plecat cu dorința să facă operă de luminare a satelor, a vrut să ridice poporul spre luminile culturii; însă mediul l-a făcut al lui, așa cum se întoarce piatra azvârlită în sus, atrasă de puterea magnetică a pământului.

Uneori distracțiile căutate într-un mediu murdar și josnic sunt mai funeste decât cele îmbrăcate într-o formă strălucitoare, căci duc la abrutizarea omului, de unde se mai ridică cu multă greutate.

Când cineva vrea să-și găsească tovarăși de distracție, îi poate întâlni ușor sau și-i formează. În sate, și prin orășelele de provincie, unde distracțiile sunt prea rare, jocurile de cărți adesea țin noaptea întreagă pe câțiva în jurul unei mese. Prima nevoie, pentru cine caută o asemenea distracție, este pierderea timpului, găsirea unei preocupări deosebite de cele obișnuite și mai ales încordarea obsedantă, cu care se aprind pasiunile în cei care joacă. Câștigul de bani rămâne prea puțin căutat, căci dacă s-ar da unuia din jucători suma ce așteaptă să câștige într-o noapte, fără să mai joace, nu s-ar duce să se culce liniștit. Să ne închipuim că și preotul este prins într-un asemenea cerc, de unde pleacă spre ziuă, iar dimineața, numai după câteva ore de somn, merge la biserică. Ce poate zice despre preotul satului lumea adunată la biserică de 1 Ianuarie, când știe că preotul și-a pierdut noaptea de 31 Decembrie într-o asemenea distracție?

Preotul de sat este mai puțin ispitit de distracții vătămătoare, pentru că trăind aproape de natură, viața lui urmează ritmul ei, liniștit și sănătos. Nervii omului de la țară nu sunt extenuați și nici ațâțați de distracțiile izbitoare ale orașelor. În mijlocul naturii, omul se destinde într-un mod normal.

Trăind la țară, are gospodărie, obligându-l să o îngrijească și-l face să uite orice plictiseală. Sunt ocupații gospodărești, care, fără muncă extenuantă, dau o asemenea ocazie, de exemplu stupăritul. Viața albinelor, cu munca, organizarea și hărnicia lor este o tovărășie minunată, care, în același timp, este și o școală pentru societatea omenească. Pomicultura dă preotului ocazia să urmărească viața unui pom, ca și a unui copil, în creștere.

Orice altă ocupație, prin care pământul își dă roadele, este sănătoasă pentru spirit, pentru că această muncă variată nu este o istovire, ci o variație de ocupații, care înlocuiește distracțiile ușuratice.

E o binecuvântare că preotul nostru este și un agricultor. Grijile agricultorului sunt neîntrerupte. Pământul, vitele, muncile agricole, semințele, holdele, strânsul roadelor, formează un ciclu anual de ocupații, care nu-ți lasă timp să te plictisești; iar îmbelșugarea adusă în casă dă atâta mulțumire, încât este o încurajare plină de nădejde, ca să-i țină spiritul mereu ocupat. Ocupațiile acestea sunt pentru preotul de sat și o necesitate de trai.

Biserica creștină a înțeles să le întrețească și cu viața de rugăciune ale celor care n-au familie și greutăți. Viața mânăstirilor, încă de la începuturile lor de organizare, așa cum le-a dat-o Sf. Vasile cel Mare, ne este o pildă. Călugării sunt ocupați nu numai cu rugăciunile, ci au avut și ocupații manuale: munca pământului, meșteșugurile, copiatul de documente, lucrul în tipografii, în ateliere de covoare și țesătorie etc. Într-o mânăstire găsești adesea monahi specializați în toate meșteșugurile. Un singur monah știe adesea mai multe lucruri, câte găsești într-o carte de îndrumări gospodărești.

Rostul acestor ocupații e ca să nu fie lăsate gândurile rătăcind la lucruri care tulbură sufletul unui călugăr. În general, acesta este cel mai bun tratament împotriva plictiselii: ocupațiile continui.

Spiritul nostru se simte obosit când ne gândim prea mult timp la aceleași lucruri. Nu putem rămâne încordați tot timpul asupra aceleași îndeletniciri. Nici încetarea activității nu ne aduce odihna, pentru că atunci când ne hotărâm să nu ne gândim la nimic, năvălesc în dezordine alte gânduri, pe care nu le dorim. E ca într-o pauză de concert, când muzicanții își potrivesc coardele instrumentelor, așa cum vrea fiecare. Avem acele neplăcute zgomote muzicale, ce le tolerăm așteptând simfonia, care ne va desfăta. Altfel am părăsi sala de concerte. Tot așa ne displac gândurile care vin în dezordine și neorânduite în gândire susținută

și atentă.

Adevărata odihnă a spiritului nostru n-o facem nici prin distracțiile fugare, ce ne dau o plăcere excitantă, nici prin oprirea gândurilor noastre și punerea lor într-un repaus complet. Ne odihnim spiritul numai prin schimbarea ocupațiilor creatoare, întrunind aceste două condiții: să distragă gândul de la ocupația, care ne-a obosit, și aplicarea lui spre o altă ocupație, care și ea este tot utilă și creatoare, însoțită de plăcere.

Pentru oamenii a căror gândire este supusă la o muncă încordată, acest schimb al preocupărilor este necesar, mai ales dacă se înlocuiește o ocupație intelectuală prin una manuală.

Aceste principii, aplicate de pedagogie în educația copiilor și de psihoterapie în domeniul higienii mintale a oamenilor maturi, de care Biserica creștină se conduce mai ales în organizarea vieții monahale, e bine să fie cunoscute de preot, pentru folosul său și pentru dirijarea operei pastorale în parohie.

În vechile programe ale seminariilor și școlilor normale se dădea o deosebită importanță lucrului manual, socotindu-l obiect de studiu.

Intelectualizarea preotului nu este cea mai fericită formare, de care are nevoie. Oamenii au nevoie în viață de idei mai puține, dar sănătoase, decât de prea multe, dar nelămurite și vătămătoare. Prea multe idei, mai ales când ele se contrazic, devin tiranice sau dizolvante. De aceea, preotul trebuie să fie o personalitate cu viață intelectuală bine orânduită, și am dori să aibă această viață armonioasă.

Totuși, ne gândim la preoții cu o viață intelectuală intensă și care nu s-au obișnuit cu o îndeletnicire manuală, pentru că n-au avut ocazie sau timp, subjugați cu studiul și ocupați de viața pastorală. Lor nu le rămâne decât destinderea pe care și-o caută orice intelectual, prin variația lecturilor în domenii deosebite.

Dacă cineva citește numai autori ca: Ibsen, Dostoievsky, Maxim Gorki, Schopenhauer și alții înrudiți, care înfățișează viața sub forma ei tristă, cu personaje patologice, este greu să gândească altfel decât autorii, pe care i-a citit.

Și în domeniul lecturii religioase trebuie evitată o

asementea lectură. Citind numai cărțile misticilor, ajungi la o identificare de gândire cu ei, ceea ce este un pericol, căci o asemenea gândire devine obsedantă și ne face să-i imităm. Acesta este un exces, care se poate răzbuna printr-o obsesie sau printr-o saturație. De altă parte, a insista asupra unei singure idei, mai ales când dezvoltă în noi mai mult stările afective, poate avea un rezultat contrar celui dorit. Când viața noastră afectivă este îndreptată într-o singură direcție, poate deștepta, prin contrast, sentimentul exact opus. Viața misticilor este expusă acestui pericol. Credința lor, fiind mai mult afectivă, ca orice este construit numai pe sentiment, urmează capriciile sentimentelor, care totdeauna sunt schimbătoare. De aceea extazului mistic poate să-i urmeze îndoiala. Viața misticilor trece atunci prin așa-zisele nopți mistice, când sufletul pare că a pierdut credința.

Nu-i recomandabil ca unui suflet, trecând printr-o asemenea criză, să i se dea numai lectură mistică. Unui melancolic nu-i recomanzi cărți cu asemenea conținut, așa cum unui amețit de băutură, nu-i dai să bea mereu.

Sufletul încălzit prea mult prin lectura religioasă sau prin exercițiile devotate ar vrea să continuie cu asemenea preocupări. E mai bine să i se dea ceva care să-i întoarcă privirea spre alte orizonturi. Descrierile naturii, jurnalele de călătorie, istorisirea vieții animalelor, pescuitul, ocupațiile manuale, călătoriile etc., sunt mijloace binefăcătoare pentru restabilirea vieții normale. Așa se explică de ce monahii simt nevoia schimbării mânăstirilor. E greu de găsit un monah care să nu fi trecut prin mai multe mânăstiri. Simte nevoia să schimbe locul și să călătorească. Cred ei, că din cauza neînțelegerii cu starețul sau cu soborul fraților, trebuie să caute altă mânăstire, unde să ducă o viață mai spirituală. În realitate, fără să-și dea seama, schimbând locul, caută un mijloc de destindere necesară a frământării interioare.

Am căutat să lămurim o adâncă realitate a sufletului omenesc, preocupându-ne și de viața preotului, a cărui disciplină religioasă trebuie să înfrumusețeze și armonizeze viața lui interioară.

Am plecat de la această nevoie a sufletului, ca să fugă cu

gândul de la ceea ce îl tulbură, spre ceea ce i se pare că-l distrează și-i dă liniște. Însă am văzut câte greșite ispite pot ieși în cale.

Fugind de el însuși spre lucruri exterioare, unde găsește imaginile fugare ale lumii, ea însăși fiind numai o succesiune de imagini, omului îi rămâne o singură realitate, de care se poate prinde durabil: să-și țină sufletul în legătură neîntreruptă cu Dumnezeu veșnic și cu realitățile lumii de dincolo de simțuri. Acolo va găsi certitudine și statornicie pentru gândurile sale. Privind mereu spre ceruri, nu va auzi, nici nu va vedea cum oamenii se lasă furați de toate deșertăciunile.

Căutând pe Dumnezeu, va putea zice plin de încredere și pace ca și Psalmistul: « *Unde mă voi duce de la duhul Tău și de la fața Ta unde voi fugi? De mă voi sui în cer, acolo ești; de mă voi pogorî în iad și acolo ești! De voi zbura pe aripile zorilor și mă voi muta la marginile mării, și acolo mă va povățui mâna ta și dreapta Ta mă va sprijini. Zis-am: " Poate întunericul mă va ascunde și lumina dimprejur se va face noapte! " Dar înaintea ta nici întunericul nu-i întunecos și noaptea ca ziua strălucește. Înaintea ta, cum e lumina, așa e și întunericul* ». (Psalmul 138). Sau cum zice și fericitul Augustin: « *Ne-ai făcut după chipul tău, și neliniștită este inima noastră până ce se odihnește în tine* ».

Ispitele senzualității

Există o prejudecată că senzualitatea, prin ea însăși, este o nefericită zestre naturală, pe care o au mai mult, alții mai puțin, și că această predispoziție este o pornire care nu poate fi stăpânită, ci o adevărată înclinare spre păcat.

Senzualitatea este numai forma în care se îmbracă instinctul de procreație și seamănă cu energia unui torent năvalnic de ape ce curg cu repeziciune din vârful muntelui la vale. Fără această viitură a izvoarelor de munte cîmpia ar rămâne uscată și fără verdeață, aceasta dându-i viață și făcând-o să rodească.

N-ar putea să mai existe vietate animală fără acest instinct procreator, care este însăși legea vieții, manifestându-se ca cel mai puternic instinct. Omul și animalul împlinesc conștient sau inconștient poruncile acestui instinct ca o lege. Dacă la unii se manifestă într-o formă mai violentă decât la alții, aceasta nu-i încă o vinovăție a lor, ci așa este energia lor de viață.

Numai când violența acestui instinct împiedică împlinirea scopului ce-l însoțește, sau când este urmărită numai plăcerea suprimând finalitatea creatoare, atunci instinctul acesta natural și sfânt se manifestă numai ca simplă senzualitate. Așadar, nu prin ea însăși, ci prin felul cum omul se va supune instinctului procreator, într-o formă mai mult sau mai puțin pasională, cu sinceritate sau perversiune, senzualitatea se poate transforma într-o înclinare spre viciu sau păcat.

Dacă, deci, cineva are o natură senzuală, fie el și preot, prin aceasta nu este un păcătos, ci trebuie să știe cum folosește această energie. Dacă printr-o căsătorie cinstită, păstrându-se toată sfințenia cuvenită, se nasc cât mai mulți copii, acesta este un semn că Dumnezeu a binecuvântat casa aceea. Și, spre cinstea lor, preoții au avut totdeauna mai mulți copii.

Prin ispitele senzuale noi înțelegem, deci, toate abaterile

de la legile dumnezeiești ale instinctului genezic, adică: 1) abținerea de la împlinirea lui; 2) abuzul făcut, depășind posibilitățile de înfăptuire; 3) împlinirea lui numai pentru plăcere, evitând sau suprimând scopul pentru care Dumnezeu l-a pus în toate viețuitoarele. Trebuie să mai ținem seama că formele și cauzele acestor ispite senzuale nu sunt numai acte de predispoziție sau voință proprie, ci sunt provocate și de mediul natural și social în care trăiește omul. Dacă instinctul genezic n-ar fi viciat de perversiunea individului sau de influențele mediului natural și social, el ar trebui să aibă aceeași normală manifestare ca și la animale, urmărind numai fecundația, după care intră în deplină tăcere. Toate acestea se pun ca adevărate probleme atât pentru viața individuală a preotului, cât și pentru activitatea lui pastorală.

La om, mediul natural și îndeosebi clima determină o anumită senzualitate, mai mult sau mai puțin pronunțată. popoarele, care trăiesc în ținuturile nordice, sunt mai puțin senzuale decât cele din regiunile calde. Sunt mai prolifice popoarele din ținuturile călduroase. Bogăția naturală a mediului, ocupațiile mai mult sau mai puțin aspre, nivelul moral la care s-au putut înălța, îndeosebi prin educația religioasă, influențează senzualitatea popoarelor și indivizilor. Felul cum stăpânește și dirijează senzualitatea sa personală, ca și a mediului pastoral în care trăiește, sunt chestiuni de o importanță covârșitoare, pentru viața preotului creștin. El trebuie să supravegheze și să educe oamenii, pentru ca senzualitatea lor să fie subordonată scopului urmărit de instinctul de procreație, și deci trebuie să dea prin el un exemplu. Biserica a făcut din împlinirea acestui instincto taină, dacă el păstrează scopul natural și curățenia statornicită prin învățăturile și morala creștină. Activând în mijlocul oamenilor, fiind om ca și ei, dacă preotul nu se înalță deasupra vieții comune, mai ales dacă greșește și el ca și ceilalți, se lasă victimă ispitelor senzuale, legate de natura sa personală sau prilejuite de mediu.

Toate aceste chestiuni se pun pentru conștiința personală a preotului, cum și pentru răspunderea ce-o are în fața lui Dumnezeu.

Senzualitatea personală.

Știm că înclinările senzuale, lăsate în voia lor, fără stăpânire și fără dirijare, duc la o viață contra naturii și imorală. Nu toți indivizii au în ei impulsiuni egal de puternice. Educația, însă, zăgăzuiește și canalizează aceste energii când sunt prea puternice. Această frânare nu poate fi bruscă, după ce puterile purtate de senzualitate și-au dezlănțuit forțele lor. E necesar, ca înaintea izbucnirii acestor impulsiuni, să se înceapă prevenirea manifestărilor anormale, prin educația în familie, prin dezvoltarea conștiinței religioase, în școală și în societate.

Copilul, care va fi închinat preoției, trebuie să fie prevenit în chip deosebit dacă nu pot toți să aibă aceeași îngrijire morală. Viața lui trebuie să fie curată ca a Sfintei Fecioare, când a fost oferită templului.

Din copilărie, în timpul pubertății și adolescenței și până la căsătorie, viața lui trebuie îngrijită, ca să nu ajungă aici, după ce a călcat legile morale, iar la preoție după ce și-a întinat trupul, ne mai putând fi vas ales al Duhului Sfânt. « *Se cade episcopului să fie fără de prihană, bărbat al unei femei* » zice Apostolul Pavel. (I Timotei III, 2); iar lui Tit îi scrie asfel: « *Pentru aceasta te-am lăsat în Creta ca să îndrepți cele ce mai lipsesc și să așezi preoți prin cetăți, precum ți-am rânduit, de este cineva fără prihană, bărbat al unei femei, având fii credincioși, nu sub învinuire de desfrânare sau neascultători.* » (Tit I, 5 și 6).

Din nefericire, această problemă nu este urmărită de familie, ci mai mult trecută sub tăcere și închisă pentru părinți, însă, totdeauna o amenințare pentru copil: scene obscene văzute în copilărie, cuvinte indecente sau alte împrejurări vor rămâne în subconștient, și vor izbucni însoțind senzualitatea dezlănțuită în adolescență.

Școala, nici ea nu are o preocupare de acest fel. În schimb, comunitatea unei clase se înfierbântă adesea de obscenitățile puse în discuție de câțiva, vătămând și celor nevinovați.

Mai ales în viața internatelor școlare, unde elevii trăiesc tot timpul în strânsă comunitate, ei își formează o adevărată

educație a lor, de care părinții și profesorii n-au cunoștință. În aceaste discuții sunt atâțate imaginația și simțurile.

În seminarii, ca școli de formare a preoților, n-ar fi locul unor asemenea discuții, însă influențele orașului, ale literaturii, cinematografului și multe altele, pătrund și pângăresc sufletele.

După ce ajung studenți, trăind în mijlocul orașelor, găsesc prilejul atâtor excitații ale senzualității, încât să fie victime, abătându-se de la legile morale.

Pentru oricine castitatea până la căsătorie este asigurarea unei fericite vieți de familie, căci oricât ar încerca să fie uitat un asemenea trecut, el își proiectează umbrele în liniștea căminului. *Sonata Kreutzer* de Tolstoi pune o asemenea problemă, unde un tânăr, care după ce trăise timp de zece ani în cele mai respingătoare desfrânări, se căsătorise cu o nevinovată fecioară. O luase ca să găsească prin ea soția cinstită și familia liniștită. Acest trecut n-a putut rămâne fără urmări, a înstrăinat sufletul soției, ceea ce l-a făcut gelos până la crimă, înjunghiind-o. Tolstoi povestește mărturisirea acestui tânăr, a cărui vinovăție nu s-a oprit la ziua căsătoriei, ci l-a făcut să nu mai aibă posibilitatea unei fericiri.

Dacă orice căsătorie trebuie să se întemeieze pe castitatea tinerilor, cu atât mai mult a unui preot, pentru că el este obligat de conștiința religioasă mai luminată, de răspunderea primirii tainei preoției și prin situația de preot, ca model, în viața credincioșilor.

Adăugăm că, prin călcarea acestei legi morale care pare numai un păcat al trupului, se pervertește toată personalitatea interioară a tânărului, cu urmări în toată viața. Legea trupului totdeauna influențează legea minții, așa cum legea minții influențează legea trupului. Acest păcat rupe, mai ales, echilibrul vieții religioase.

Cine a păcătuit o dată și a călcat o lege morală atât de categorică, chiar dacă s-a hotărât să n-o mai calce, ceea ce a putut să facă multă vreme, păstrează în adâncul sufletului lui acest cărbune arzător al păcatului, care se poate reaprinde cine știe când. Păcatul uitat și mort în noi, poate reapare ca o fiară care

a stat numai adormită. Preotul nu trebuie să fie niciodată amenințat de umbrele unui asemenea trecut.

Pentru aceste motive, tânărul ajuns la preoție, trebuie să fie cast, pentru sfințenia preoției, pentru căsătoria curată pe care trebuie s-o facă și pentru liniștea sufletească în viitoarea activitate de păstor.

Senzualitatea în căsătorie

Căsătoria, prin ea însăși, nu ferește pe om de senzualitate. Dacă viața conjugală urmărește nașterea copiilor, atunci se împlinește o lege naturală. Dacă, însă, se împiedică nașterea copiilor, sau sunt suprimați înainte de naștere, pentru ca greutățile creșterii lor să nu apese pe părinți, sau ca libertatea să nu fie îngrădită de cerințele îngrijirii copiilor, acest instinct genezic nu mai duce la procreație, ci rămâne numai senzualitate.

Ceva mai mult, într-o asemenea căsătorie se crează prin legile sociale un paravan de ipocrizie și de falsă moralitate, care însă nu acoperă cu nimic vinovăția acestei senzualități. Se împlinesc numai legile civile, de contract între două ființe, pentru asigurarea vieții în comun, nu însă legile naturale și dumnezeești. Viața de căsătorit a preotului, trebuie să fie dusă după cele mai sfinte legi morale. Însă, fiind influențat de mediul social și suferind sugestiile lui; dacă și soția nu vrea să se integreze unei asemenea vieți, majorității femeilor cu care are legături de rudenie sau prietenie îndemnând-o la asemenea abateri morale, atunci căsătoria preotului este numai prilej de senzualitate.

Vorbim despre asemenea abateri în căsătoria unui preot, pentru că îl arată numai om, dar îl înfățișează înaintea oamenilor ca inferior multor creștini, care duc o viață morală superioară sub acest aspect.

În general, căsătoria îl apără pe preot de ispstele senzualității adultere, și de aceea orânduirile canonice ale Bisericii ortodoxe sunt pline de înțelepciune când cer ca preotul de parohie să fie căsătorit.

Mai amenințată este viața preotului celibatar, trăind în mijlocul lumii. Nu-i ferită de ispită nici viața călugărului din

mânăstire sau a pustnicului singuratic.

Instinctele, fiind forțe interioare, ce nu pot fi suprimate cu ușurință, instinctul de procreație nu poate să dispară dintr-un om, printr-o simplă dorință. Nu poți să-l suprimi, comprimându-l, așa cum nu poți opri un izvor ca să curgă. Poți să-i dai însă un alt curs, canalizându-l; sau dacă îi pui o barieră de-a-curmezișul, adesea își caută pe sub pământ un alt loc de scurgere.

Imaginația, care crează în jurul acestui instinct plăceri înșelătoare, face ca el să pună stăpânire și pe spirit, căutând să-l ajute și să-i furnizeze toate posibilitățile satisfacerii lui. Iar când s-au ivit obstacole, atunci spiritul și imaginația înflăcărează inima omului, pentru ca să fie o colaborare totală între corp și spirit.

Când apare ca un lucru oprit, atunci se întâlnesc în luptă: vicleniile înșelătoare ale instinctului, cu puterile morale ale sufletului. Ca în orice luptă, nu se poate anticipa totdeauna asupra rezultatului luptei ce se dă, cine poate să fie învingător și cine să fie înfrânt.

În Pateric vedem că ispitele cele mai chinuitoare pentru sufletul fraților din mânăstire sunt nălucirile, sub care se îmbracă acest instinct. Oriunde merg, când ies din mânăstire, acest gând îi chinuiește și-i atrage spre păcat. Oprirea satisfacerii acestui instinct, în urma votului monahal, nu înseamnă dezrădăcinarea lui din ființa omenească, ci posibilitatea ca să apară sub diferite forme. Prin ascultarea, pe care călugărul o primește la diferite munci fizice, gândurile îi sunt abătute de la asemenea ispite. Prin munca fizică depusă, obosindu-și trupul, și prin mâncările de post, cu care se hrănește fără ca simțurile să fie excitate, se iau măsuri împotriva acestor impulsuri. Bun mijloc este viața în comun și tovărășia între frați, sfătuindu-se și susținându-se reciproc.

Dragostea și mila, care leagă pe unul de altul, poate înlocui aceste ispite. Supunerea și ascultarea de duhovnic este asigurarea unei căi de izbăvire. Rugăciunea totdeauna treză este o bună pavăză. Însă cea mai bună garanție n-o poate avea călugărul, decât rămânând în mijlocul fraților, în mânăstire. Altfel, oricât ar fi de încrezător în puterile sale sau la o vârstă, când crede că nu mai poate cădea, totuși ispita poate veni și duce la păcat. Atâția

călugări care nu trăiesc în mânăstire, cunosc greutatea acestei lupte, și vedem că unii nu se mai întorc niciodată în mânăstire, nu mai rămân nici călugări, ci se lasă învinși de ispitele acestei lumi. Căci cine se aruncă în mare, oricât ar ști să înoate, tot poate să se înece, deși s-a aruncat de atâtea ori fără nici un pericol.

E adevărat că și în mânăstire gândul îl poate ispiti pe călugăr, însă ispitele gândului, fără înfăptuirea lui, sunt o vinovăție mai mică. Sf. Ioan Chrisostom zice așa: « *Sunt multe pericole la care este expus cel care trăiește în lume. Pustnicul este ferit de ele, afară de vreun gând rău care îi vine în minte, vreo imaginație care îi înfățișează vreun obiect periculos – este posibil – , însă aceasta nu-i decât o reprezentare foarte slabă, destul de trecătoare. Focul pe care îl aprinde în inimă, nefiind alimentat de vederea realităților, nu-i decât foc pâlpâitor care se stinge la cel mai mic suflu* ». (Despre preoție VI, 3).

În lume, însă, orice amănunt poate fi prilej de cădere. În Pateric se istorisește aceasta: « *Spuneau părinții că un bătrân, care mergând pe un drum a văzut urme de femeie pe nisip pe lângă drum. Iar el mergând, tot astupa cu piciorul aceste urme, zicând: ca nu cumva să le vadă acestea vreun neputincios și din vederea acestora să înceapă a-l supăra pre el gândurile și războiul păcatului* ». (Pateric Cap. VI, 18). Sunt destui pași ca aceștia, puși în calea oamenilor, nu din întâmplare, ci cu gând de poticneală.

Ispitele senzuale în mijlocul lumii.

Cu toată viața morală a preotului, deși este căsătorit, totuși trebuie să ținem seama de realitate, și că ispitele senzuale pot să-l tulbure, lumea fiind un prilej de alunecare.

E ușor să zicem: preotul nu trebuie să cadă în asemenea ispite! A ne închipui că, prin aceasta, am rezolvat problema, înseamnă să ne ascundem realitățile, ca să nu le mai vedem. Trebuie să fim sinceri și să mărturisim că preotul, prin primirea tainei preoției, prin căsătorie și prin disciplina morală și religioasă personală pe care și-o impune, e foarte mult ferit, însă n-a scăpat de ispitele senzuale.

Din nebăgare de seamă, din alunecare sau din neștiință,

ispita aceasta, prin împrejurările create de activitatea pastorală, poate ieși în calea preotului, cel puțin tulburându-i gândul, chiar dacă nu-l face să cadă în păcat.

După cuvântul Mântuitorului, numai simpla dorință este o vinovăție: « *Ați auzit că s-a zis celor de demult: să nu preacurvești. Eu însă vă spun vouă că oricine se uită la femeie, poftind-o, a și preacurvit cu ea în inima lui* ». (Matei V, 27, 28).

Ispita aceasta este socotită de Mîntuitorul un păcat, deoarece nu este vorba numai de un gând rătăcit, de o idee străină, care ți-a trecut pe dinaintea ochilor și-ți rămâne indiferentă sau lupți împotriva ei. A te uita la cineva, înseamnă să rămâi stăruind cu privirea de care te bucuri. Privirea aceasta trage cu sine întreaga ființă, inima, voința și trupul. Privirea se transformă în dorință de posesiune și stăpânire. Dacă păcatul material nu s-a întâmplat, aceasta nu se datorește voinței tale, ci altor factori, pe care ai fi vrut să-i înlături. Se mai poate că ai vrut să îndepărtezi acești factori, și luptând împotriva lor, pasiunea a crescut în intensitate și a pus mai multă stăpânire decât la început. Chiar după dispariția din fața ochilor a imaginii care te-a tulburat, poți rămâne cu inima legată și s-o urmărești. Depărtările și moartea însăși nu împiedică acest gând vinovat, ci fac să te stăpânească pentru multă vreme.

Acest păcat, stăpânind sufletul, e tot atât de mare ca și desfrâul, pentru că fără de frâu tu te îndrepți spre el și te lași stăpânit. Să ne închipuim, cât de tulburător poate fi un asemenea gând, ivindu-se în timpul celor mai solemne momente ale săvârșirii Sf. Taine! Ele sunt o adevărată necinstire și hulă împotriva Duhului Sfânt. Nu mai sunt gânduri rătăcite, care vin din neputința firii noastre, sau cum spune în Pateric: « *Că sunt ispitiți pentru înălțarea și mândria lor, ca să se smerească și să-și vie întru cunoștința, ca să-și cunoască neputința lor și să se pocăiască de mântuirea lor. Iar unora fiind smeriți și cucernici, li se întâmplă lor o ispită ca aceea, din zavistia și pisma vrăjmașului diavol* » (Cap. VIII). Sunt provocate de dorințele noastre, ce vin din stăruința gândului asupra păcatului.

Se poate ca amintirea unei asemenea pasiuni să fi fost într-un preot cu mult înainte și să pară acum uitată. Ea poate fi

renăscută printr-un cuvânt, printr-un mic obiect de amintire sau prin vecinătatea unei pasiuni asemănătoare, la altcineva. Poate reveni cu toată intensitatea de altădată. Imaginea femeii grațioase care ți s-a părut altădată ca esențială inimii, și pe care o credeai ascunsă în adâncul inimii, poate să revină și să te înflăcăreze cu aceeași pasiune, ca în clipa primei întâlniri.

Schița *Trandafirii* de Gala Galaction este un asemenea exemplu. Preotul trebuie să evite asemenea ocazii evocatoare.

Când pot întâmpina pe preot asemenea ispite? Când nici nu se așteaptă, așa că totdeauna trebuie să fie atent, ca să nu fie surprins. Trăind în mijlocul lumii, oricând poate să fie supus ispitei. E greu să evite impresiile exterioare. Însă ele nu se opresc, ci numai trec pe dinaintea ochilor, dacă sufletul nu le reține. Senzațiile lumii exterioare nu rămân în noi dacă noi dorim, de mai înainte, să se piardă. Mântuitorul zice: « *Iar dacă ochiul tău cel drept te smintește, scoate-l și aruncă-l de la tine* ». (Matei V, 29). Înțelegem că ochiul este numai ca o fereastră prin care cineva, dintr-o cameră, primește lumina de afară și privește lucrurile care-i plac. Pentru cine-i orb sau este absorbit în alte gânduri, fereastra poate fi, însă este inutilă; iar cine urmărește într-o cameră alt gând, frumusețile de-afară pot sta multă vreme, fără să fie privite, ex.: un savant care urmărește anumite fenomene la microscop, prea puțin îl interesează să se uite cum plouă afară.

Inima noastră alege din lumea exterioară să privească ceea ce dorește și-i place; iar ochiul este numai o poartă de intrare. Ceea ce dorim să avem, integrăm nu numai prin vedere, ci și prin celelalte simțuri, când li se cere să îndeplinească această funcție.

Deci, oricât am vrea să luăm măsuri preventive, prin care să gonim din fața noastră ceea ce ne poate ispiti, nu putem; și chiar dacă s-ar putea, este inutil. Putem face un singur lucru: să știm stăpâni inima noastră și să caute în lumea exterioară numai ceea ce nu este prilej de ispită. Posibilitățile de ispită în lumea exterioară sunt foarte multe sau deloc, după cum inima noastră le alege.

Că lucrurile stau așa, n-avem decât să vedem că aceleași obiecte exterioare, care pentru unii nu sunt prilejul unei ispite,

pentru alții pot evoca imagini și ispite senzuale, de exemplu: într-un magazin de rochii și mantouri sunt manechine de lemn, care stau îmbrăcate la vitrine și în magazin. Acest manechine, pentru personalul magazinului care schimbă rochiile unul după altul, nu sugerează nici o imagine. Dacă însă un asemenea manechin ar fi introdus într-o clasă de elevi la vîrsta pubertății, el ar fi însuflețit de anumite imagini, pe care închipuirea le-ar face să se nască.

Pentru sora de caritate care îngrijește niște soldați răniți, impresionată de rănile de pe trupuri și de durerile care fac pe bolnavi să geamă, văzând orice intimitate a trupului, nu mai este un prilej de ispită.

Inima hotărăște dacă poate să se lase ispitită, când își dă seama că obiectul ispititor poate fi posedat. Altfel nu se mai îndreaptă spre el, poftindu-l. Astfel, obiectul ispitei, când se oferă ostentativ și fără dorința noastră, devine respingător.

Am văzut prèoții romano-catolici, călătorind în tramvaie, metrou sau autobuze, stând și citind tot timpul breviarul, și bănuiesc că fac astfel ca să nu vadă chipurile de femei elegante, care pot să-i tulbure. Inutil, dacă contează numai pe atât, căci parfumul unor asemenea eleganțe poate fi mai tulburător decât vederea însăși.

Așadar, preotul nu poate nicidecum îndepărta din fața ochilor toate chipurile care pot să-l ispitească. Singură inima lui este stăpână pe el, și prin ea alege ceea ce dorește, sau îndepărtează ceea ce vrea să evite.

Se dă sfatul ca preotul să evite locurile unde asemenea ispite pot fi ușor întâlnite.

Sunt împrejurări și locuri care ațâță ispitele senzuale. Cu anumită intenție se amețesc toți nervii, ca să fie ușor influențați. În localurile de petrecere, într-un dancing sau bar, unde alcoolul, dansul, muzica, luminile amorțesc nervii, după ce au fost întărâtați, ispitele acestea vin ele, spre om. Influența vine dinafară, spre inima omului. Dacă nu le căuta, nu se ducea acolo. Totuși, acel care organizează aceste prezentări de ispite, urmărind câștigul și trăind tot timpul în mijlocul lor, rămâne nevătămat de ele.

Chiar pentru cineva care nu le organizează, oricât de zgomotoase și de atractive ar fi pentru alții, pentru cine are sufletul străin de ele, rămân inofensive.

Locurile cele mai sfinte nu-s ferite de asemenea ispite. Nuvela *De la noi la Cladova* de *Gala Galaction* ne înfățișează lupta dramatică a lui Popa Tonea, vrăjit de dragostea pentru frumoasa Borivoje și încercând să scape fără întinare, întărit de puterea trimisă prin harul Sf. Taine, de Cel de sus. Clipa, în care se aprinde sufletul lui Tonea pentru Borivoje, este când ea, împreună cu soțul ei, Jupânul Traico, trec să se miruiască. Și din această clipă, pasiunea crește mereu, sfârșindu-se cu moartea Borivojei și cu o reîntoarcere a lui Popa Tonea la altarul unde slujise zece ani fără întinare. Aci își regăsește liniștea.

Autorul ne arată neprevăzutul unei asemenea ispite, înfiripându-se chiar în biserici; violența cu care răvășește sufletul preotului Tonea; că numai ajutorul primit de la Dumnezeu l-a putut mântui; și că prin această putere, venită în mijlocul celei mai frumoase dezlănțuiri de patimi, rugăciunea nu i-a fost fără de folos; iar toate aceste năvăliri de sentimente pătimașe s-au transformat într-o dragoste și servire creștină. Este la fel, cum energia unor nori a fost captată în curent electric folositor.

Nu numai fantezia literară a lui Gala Galaction a putut să ne redea astfel cursele ispitelor senzuale întinse preotului în viața lui pastorală, ci însuși Sf. Ioan Chrisostomul sfătuiește pe preoți să fie cu băgare de seamă, când merg și îngrijesc pe săraci, bolnavi și văduve sau când îi ajută în lupta lor împotriva păcatelor. Căci: « *O față frumoasă, mișcări voluptoase, un mers studiat, o voce melodioasă, ochi și obraji a căror strălucire naturală este scoasă în evidență prin culorile date cu artă, elegante bucle de păr vopsite cu măiestrie, veșminte bogate, aur răspândit sub toate formele, diamante strălucitoare, parfumuri cu miros ales, atâtea artificii pe care femeile știu să le întrebuințeze, toate acestea sunt în stare să tulbure sufletul, dacă nu este întărit prin îndelungate exerciții ale stăpânirii de sine... Pentru că sărăcia și bogăția, luxul și neglijența în îmbrăcăminte, politețe aleasă și prostia incultă în apucături aprind deopotrivă războiul în sufletul celor care au spectacolul în fața ochilor; pentru*

că drumul pe care mergem este semănat cu curse, cum putem înceta un moment să veghem; cum să respirăm în pace în mijlocul atâtor curse întinse de jur împrejurul nostru? Și unde să ne ascundem, nu sustrăgându-ne pericolului cunoscut, ceea ce nu-i prea greu, ci pentru a cruța sufletul nostru de tulburarea pricinuită de toate gândurile murdare? ». (Despre Preoție VI, 2 și 3).

Sf. Apostol Pavel îi scrie lui Timotei atâtea sfaturi, de felul cum trebuie să se poarte cu văduvele, în împărțirea ajutoarelor, încât ușor vedem că apostolul îl lasă să înțeleagă, că vrând să le facă un bine, își poate face rău lui însuși sau alți episcopi pot cădea în ispită: « *Văduva care are mai puțin de șaizeci de ani să nu fie înscrisă între văduve și numai dacă a fost femeia unui singur bărbat, binecunoscută pentru faptele ei bune; dacă adică și-a crescut copiii, dacă a fost primitoare de străini, dacă a spălat picioarele sfinților, dacă a venit în ajutorul celor strâmtorați, dacă s-a ținut stăruitor de tot ce este lucru bun; iar de văduvele cele tinere te ferește. Căci atunci când se înfierbântează împotriva lui Christos poftesc să se mărite* ». (I Timotei V, 9-11).

Din cele arătate până aici, despre aceste ispitiri ale preotului în mijlocul lumii, vedem sinceritatea și îndrăzneala, cu care ne-au vorbit: Mântuitorul, Apostolul Pavel, Sf. Ioan Gură de Aur și diferite personalități religioase.

Dacă n-am admite cu sinceritate pericolul acesta care stă în fața preotului, ne-am lega la ochi în fața unei prăpăstii, închipuindu-ne astfel că-i mai ușoară căderea sau că astupăm prăpastia, deasupra căreia stăm pe-o punte, gata să se rupă.

Cum trebuie să lupte preotul împotriva acestor ispite?

Nu pot fi ispite în fața noastră, dacă inima noastră nu le dorește, îndreptându-se spre ele. Această dorință se naște sau înainte ca lucrurile dorite să fie cunoscute de simțuri, și în acest caz imaginația le dă o formă închipuită; sau numai lucruri necunoscute și nedorite, după ce au fost cunoscute de simțurile noastre o dată sau de mai multe ori, au ajuns să ne obișnuim cu ele. Când am gustat plăcerea lor, dacă un timp nu le mai avem, le dorim puternic și căutăm să revină. Deci, în unele ispite dorința noastră este înflăcărată de imaginație; în altele, obișnuința face

să se nască dorința să le avem totdeauna. În primul caz, până le avem, suferim mai mult decât după ce le-am cunoscut; în al doilea caz, suferim numai după ce le-am avut și vedem că ne-au părăsit. În amândouă cazurile, nu pot fi ispite dacă inima noastră nu simte nevoie de ele, le privește cu indiferență și le îndepărtează.

Acestea sunt căile prin care ele se furișează spre noi și de unde vin: dacă pleacă din interiorul omului spre lumea din afară; sau dacă vin din lumea de afară spre interiorul omului. Dacă avem numai gândul ispitei, fără întoarcerea inimii spre ele, nu-i un păcat, sunt numai gânduri rătăcite, de care nu suntem vinovați; dacă avem în față lucrurile ce ne pot ispiti și nu le dorim, iarăși nu este un păcat. În cazul acesta trebuie să le îndepărtăm din fața noastră, pentru ca nu cumva, privindu-le multă vreme, să ne obișnuim cu ele și apoi să le dorim.

Însă, dacă inima înflăcărată de imaginație se îndreaptă spre un lucru care o ispitește, și încearcă de mai multe ori fără să reușească să-l aibă, mai ales dacă între timp în inimă s-a născut o altă dorință, atunci renunță să mai caute lucrul care o supunea la un efort puternic, și se îndreaptă spre altul. Până și instinctele cele mai naturale, prin această înfrângere repetată sau printr-o dirijare conștientă în altă direcție, pot fi dominate, așa cum se poate schimba cursul unei ape. Așa pot realiza monahii castitatea. Deci și ispitele, ce se nasc în noi, pot dispărea prin stăpânirea și îndrumarea lor spre alte obiecte, care să înlocuiască pe cele dorite, lăsându-ne feriți de căderea în păcat.

Dacă, însă am declara că toate dorințele inimii trebuie satisfăcute, lumea ar merge spre nebunie; iar dacă am recunoaște că aceste dorințe nu pot fi stăpânite, instinctele s-ar dezlănțui cu atâta furie, încât am cădea în sălbăticie. Rațiunea oprește lumea de la nebunie, controlând, judecând și condamnând dorințele; iar voința stăpânește instinctele și le educă. Deci rațiunea și voința intervin să controleze inima și instinctele.

În ispitirile senzuale trebuie să cheme în ajutor aceste forțe ale spiritului și să ne spună când sunt vinovate și cum pot fi înfrânte. Această normă trebuie să-l călăuzească pe preot, pentru ca atunci când ele îi ies în cale, să nu deznădăjduiască și să se

lase înfrânt fără luptă; nici să ajungă victima lor din neștiință sau deprindere cu ele.

Preotul, având ca normă de viață legea dumnezeiască, nu-i este îngăduit s-o ignore. Rațiunea și voința sa trebuie controlate de această lege. Adăugându-se puterile harice, primite prin taina preoției, și conștient de răspunderea ce-o are față de alte suflete care așteaptă să se mântuiască cu ajutorul lui, el trebuie să aibă o vigilență neadormită și o voință neînfrântă în lupta împotriva acestor ispite.

Căderea în păcatul senzualității fiind ruperea unei legi morale, îl coboară din vrednicia preoțească, iar prin păcatul lui aduce atâta scandal, fiind responsabil și de căderea altor suflete.

Deci, în fața preotului stă această datorie: el trebuie să lupte împotriva ispitelor senzuale pentru mântuirea lui; pentru cinstirea preoției și pentru mântuirea altora.

De n-am unoaște lupta atâtor suflete, învingând ispitele senzuale de care au fost asaltați, n-am avea curajul să credem în izbândă. Însă viețile atâtor sfinți sunt o mărturie. Unii, au luptat împotriva ispitelor, și au ieșit învingători; alții, după ce au căzut, s-au înălțat din păcat, apărând alte suflete, să nu mai cadă. Lupta lor și triumful la care au ajuns sunt o încurajare pentru orice om ispitit, căci ajunge să capete încredere că și el poate triumfa, așa cum au triumfat și sfinții.

Trebuie să mărturisim că lupta împotriva senzualității nu este ușoară. Cine a luptat împotriva ei și mărturisește cu sinceritate, arată vicleniile, violența și stăpânirea cu care se prind de om. « Păcatul acesta este cum ar trece cineva pe lângă un stâlp, sau pe lângă o cârciumă, și trecând îi va veni lui în nas mirosul fierturilor și a fel de fel de fripturi. Deci de se va birui și se va supune, ca o muscă acelor mirosuri, el își va lăsa drumul său, se va abate acolo și va mânca de acelea până se va sătura; iar de nu va băga de seamă și nu va vrea să se abată să mănânce, măcar de îi și vor mirosi bucatele acelea, el tace și trece și își păzește calea sa, scuturându-și gândul cel spurcat de la inima sa, rugându-se lui Dumnezeu și zicând: Doamne, Iisus Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, ajută-mi mie și gonește pre vrăjmașii ce se luptă

cu mine. Aceasta să îți fie împotriva a toate gândurile vrăjmășești și așa vor fugi de la tine. » (*Pateric* Cap. VI).

Cu toată puterea ei seducătoare, ispita aceasta poate fi înfrântă, sau înainte de căderea în păcat, sau după cădere. *Viața Sfântului Antonie cel Mare* este istoria sufletului eroic, care luptă fără să cadă. Viața *Fericitului Augustin* este istoria sufletului care se ridică din păcat, după ce ispitele îl înlănțuiseră atât de puternic.

Mărturisirile Fericitului Augustin aduc soluția când un preot a căzut în ispită. Augustin avea natura sa senzuală, setoasă de iubire pasională: a iubi și a fi iubit. Din copilărie, visările după acest necunoscut îl tulburau mai mult decât iubirea însăși. Când, în adolescență, cade în desfrâu, « nori întunecoși se înălțau din pofta trupească... inima mea era voalată și înnegrită... nu mai păstram nici o măsură... nu mai păstram pragul luminos al prieteniei... Nu mai alegeam între lumina senină, între afecțiunea curată și aburii murdarelor dorinți ». La această epocă se dezlănțuie și criza lui de credință, căci la toți tinerii pierderea credinței coincide cu redeșteptarea simțurilor. Pe adolescent nu-l îndepărtează rațiunea de Dumnezeu, ci trupul, iar necredința nu face decât să justifice viața pe care o duce.

Frânt de natura sa senzuală și de viața plăcerilor în tovărășia colegilor, Augustin ajunge să vadă că Dumnezeu tăcea în inima luí, pentru că păcatul îi luase locul. Așa străbate prin viața Cartaginei, Romei și Milanului. În toate aceste orașe, împrejurul lui simțea fierberea iubirilor rușinoase, până ce ajunge să-și vadă nenorocirea în care se zbătea: « Și iată, Dumnezeul meu, că tu ești acolo, în inima lor, în inima celor care te mărturisesc în nenorocirile lor, care se aruncă în brațele tale și care plâng la sânul tău după ce s-au rătăcit în căile lor murdare.» (Mărturisiri V, 11).

Când a ajuns aici, a început și ridicarea lui. Însă, cu câtă greutate și câtă suferință, plătind plăcerile păcatului cu mai multe lacrimi de durere, decât revărsarea de bucurii în tinerețe, când alerga după plăceri, în tinerețe.

Întors în Hipponiu, ca episcop, după convertire, Augustin vrea să ajungă la desăvârșita lui izbăvire prin iubirea de oameni,

și mai ales pentru cei care ar putea să reia viața trăită de el, în tinerețe. Mărturisirile sunt scrise dintr-o nevoie sufletească, ca să poată fi fericit, ferind pe alții de păcat.

Nu era nevoie ca Augustin să ajungă aici după un ocol atât de lung, pe un drum plin de suferință și după atâtea lacrimi. Era mai fericit, dacă putea să se apropie de Dumnezeu, așa cum a luptat Sfântul *Antonie cel Mare.*

Sfântul Antonie cobora dintr-o familie nobilă și bogată; ar fi putut să se bucure de multe plăceri. Însă, de mic copil ducea o viață care-l arată cuvios. La optsprezece ani a rămas orfan, cu o soră și moștenind o avere mare, pe care tinerețea lui putea să o întrebuințeze în desfătări. El, însă, o împarte săracilor și se retrage în mânăstire, ducând o viață de curățenie și în rugăciuni. Acum încep ispitirile diavolului, care-l face să se gândească, mai întâi, la averile împărăției, la nevoile trupului lui, la sora sa, la prieteni și lungimea vieții. Mulțime de gânduri s-au ridicat în sufletul lui, ca să-l îndepărteze de la gândirea cea dreaptă. Atunci, diavolul văzând că nu-l poate învinge, i-a arătat plăcerile trupești, punându-i în minte gânduri întinate și gândul dezmierdării cu o femeie. « Mai pe urmă, dacă n-a putut necuratul să biruiască pe Antonie nici prin aceasta, s-a arătat lui ca un copil negru, care cu glas omenesc zicea: " Pre mulți am amăgit și pre mulți am surpat, și precum asupra multora am năvălit, astfel și asupra ta, dar în zadar, că am slăbit." Apoi Antonie, întrebându-l: "Cine ești tu care grăiești unele ca acestea către mine?" » acela îndată a răspuns cu glasuri jalnice: « Eu sunt care am primit sarcina aprinderii trupului, și duhul desfrânării mă numesc; pre câți voiesc să fie înțelepți, i-am amăgit; pre câți i-am momit cu plăceri, i-am plecat mie; eu sunt, pentru care și proorocul mustră pre cei ce au căzut, zicând: *De duhul desfrânării v-ați amăgit;* căci prin mine aceia s-au împiedicat. Eu sunt care de multe ori te-am supărat și de atâtea ori m-am răsturnat de tine ». Iar Antonie mulțumind Domnului și îmbărbătându-se, a zis către dânsul: « Deci prea mult ești defăimat; pentru că dacă ești negru cu mintea și neputincios ca un copil, apoi nici o grijă nu am de tine de aci înainte; căci Domnul îmi este ajutor, și eu voi privi asupra vrăjmașilor mei.

Aceasta auzind negrul acela, îndată a fugit, temându-se de cuvintele lui Antonie, şi înfricoşându-se nu mai îndrăznea să se apropie de bărbatul acesta. Aceasta a fost cea dintâi luptă a lui Antonie asupra diavolului, dar mai vârtos era ajutorul Mântuitorului; şi această faptă de Domnul s-a isprăvit, care a osândit păcatul în trupul său, ca îndreptarea legii să se împlinească întru noi, care nu umblăm după trup, ci după duh. ». (*Din viețile sfinților. Luna Ianuarie*).

Lupta Sf. Antonie l-a adus la izbândă, pentru că toată nădejdea şi-a pus-o în Domnul prin rugăciune. Literatura profană însăşi a adus un omagiu acestei izbânzi, preamărită de *Gustav Flaubert* în cartea *Tentations de Saint Antoine.* După o noapte de ispitiri, diavolul trecându-i toate plăcerile pământului şi încredinţat de slăbiciunea trupului, Sf. Antonie triumfă privind şi îmbrăţişând Sf. Cruce, de care diavolul se înspăimântă.

Ca o încheiere a acestui capitol, am făcut o apropiere între viețile acestor două personalități religioase, a căror evlavie s-a ridicat ca un model pentru toți creștinii, așa că cine dorește o purificare a vieții lui personale, să-i aibă tovarăși de drum și de luptă cu ispitele.

Preotul trebuie să fie o personalitate religioasă, iar cine calcă această lege morală, se lasă prăbuşit în abisul tuturor ispitelor şi păcatelor lumii.

Neînfrânarea

Orice întâlnire a sufletului cu ispita este o adevărată luptă. Nici sufletul nu cade la prima seducție, nici ispita nu cedează de la prima înfrângere. Sufletul caută să scape de ispită, cum se zbate pasărea în ghearele uliului.

Platon vedea în sufletul omului două dorințe, zbătându-se în sensuri opuse, una împingându-l spre bine, alta spre rău, când zice: « Trebuie să știm că în fiecare din noi există două principii care ne guvernează și pe care noi le urmăm unde ne duc: unul, este dorința înăscută de plăcere, altul, gustul ales de lume.» (Phedru XIV). Simțea și Sf. Apostol Pavel aceeași luptă când mărtirisește: « *Pentru că nu știu ce fac; căci nu ceea ce voiesc îndeplinesc, dar ceea ce urăsc, tocmai aceia săvârșesc* ». (Romani VII, 15).

Omul nu s-a supus păcatului de bună voie, ci după ce s-a zbătut, așa cum se dă lupta între viață și moarte, când sufletul se desparte de trup. Când, însă, lupta s-a sfârșit, învingând ispita, sufletul simte pierzându-și orice putere de împotrivire. Atunci se supune nu numai unei singure ispite; nu o singură dată, ci ori de câteori se vede ispitit. Întrebuințând o imagine, ar fi ca un tren cu multe vagoane, coborând încet o pantă, asigurat de frânele ce-l fac să nu cadă în prăpastie. Când frânele se rup, coborârea se transformă într-o goană nebună și nu-l mai oprește decât dezastrul.

Așa este și sufletul care a văzut în el rupându-se frânele morale ce-l opreau în fața ispitelor. Fără de frâu caii speriați aleargă punând în pericol nu numai viața vizitiului, ci și pe a lor. Omul care a pierdut frâna morală, aleargă spre dezastru, până ce cade în prăpastie. E o alergare nebună, nestăpînită și oarbă, din care se oprește numai când toate puterile de viață sunt sfârșite.

Viața unui preot nu trebuie să ajungă aici, el care luptă nu

numai pentru mântuirea vieții sale, ci mai ales a altora, căci încercând pe alții să-i oprească de la păcat, să nu i se zică: «*doctore, vindecă-te pe tine însuți* ».

Să nu ne închipuim că preotul este scăpat de primejdie, dacă știe toate păcatele ce pot să-l amenințe. Legea lui Moise avea acest principiu ca să enumere păcatele și să-ți spună ceea ce îți este oprit. Însăși această arătare a păcatelor, trezește ispita și dorința înfăptuirii lor, numai pentru că este ceva oprit. Legea mai lasă liberă rațiunea să apere sufletul pentru ceea ce a făptuit, deși simte că nu toate păcatele pot fi cuprinse în litera Legii. Vinovatul, la prima acuzație răspunde, apărându-se că a călcat legea, deoarece n-a cunoscut-o, deși ea trebuie știută de toți.

Preotul nu poate invoca asemenea apărare, căci el trebuie să știe tot că este oprit. Și, totuși, oricât ar fi legea de completă, iar cunoașterea ei totdeauna prezentă în mintea cuiva, nimeni nu poate fi sigur că nu va mai greși. Căci legea și cunoașterea ei nu-l opresc de la ispită și păcat, ci numai sufletul care sau este atât de curat, încât să nu se prindă de el păcatul, cum nu se prinde rugina de aur, sau este atât de treaz, încât poate să lupte împotriva ispitei și păcatului. Un asemenea suflet a avut numai Mântuitorul, care, pe Carantania, în timpul ispitirii, îndepărtează de trei ori pe diavol. Oamenii și preotul luptă altfel: ei trebuie să stea totdeauna gata pentru orice primejdie, când sufletul nostru se duce, el, spre ispită, sau când ispita vine, ea, spre inima omului. Cum stă frânarul gata să strângă roțile când trebuie oprite, așa și pornirile omului trebuie înfrânate. După cum poate stăpâni aceste porniri ale sufletului și năvăliri ale ispitelor, preotul este înfrânat sau neînfrânat, de altfel ca orice om, el însă fiind dator, mai mult decât toți, să nu cadă în desfrânare.

Deci, neînfrânarea este slăbiciunea sau adormirea sufletului în fața ispitei, când sufletul se lasă stăpânit ca broasca hipnotizată și imobilizată de un șarpe. Desfrâul nu-i un anumit păcat al trupului. Desfrânat este omul care nu se mai poate opri în fața tuturor ispitelor. Preot desfrânat este acela care are un suflet atât de slab, că nu mai poate fi stăpân pe el însuși.

Este adevărat că desfrânat este mai ales acela care nu mai

poate stăpâni pornirile trupului și îndeosebi senzualitatea. Însă din trupul nostru pleacă alte multe porniri tiranice, ca să-i asigure o existență cât mai plăcută și mai îndelungată.

Căutarea hranei, necesară trupului, e o pornire naturală, fără să fie un păcat, dacă nu legăm de ea o plăcere. Însă mâncarea, pentru simțirea plăcerii și pentru îmbuibare, este lăcomie și vine din neînfrânare. « *Bucatele sunt pentru pântece și pântecele pentru bucate, și Dumnezeu va nimici și pe unul și pe celelalte. Trupul, însă, nu e pentru desfrânare, ci pentru Domnul, și Domnul este pentru trup* ». (Apostolul Pavel I Corint. VI, 13).

Pe seama preotului s-au spus multe despre lăcomie. Credincioșii îi dau de multe ori prilejul unui asemenea păcat. Până mai acum câțiva ani, anecdotele hazlii îl puneau pe preotul nostru în asemenea situații neplăcute. P. Dulfu și Th. Speranția au pus pe preot de multe ori alături de țigan, evreu și bulgar. Însă, foarte îngrijorat și prevăzător de înfrânarea preoților a fost Sf. Apostol Pavel, care îi scria lui Tit: « *Pentru aceasta te-am lăsat în Creta ca să îndrepți cele ce mai lipsesc și să așezi preoți prin cetăți, precum ți-am rânduit... nu sub învinuire de desfrânare sau neascultători. Căci se cuvine episcopului să fie fără de prihană, ca un iconom al lui Dumnezeu, nu de capul lui, nu grabnic la mânie, nu dat la băutură, nebătăuș, nepoftitor de câștiguri* ». (Cap. I, 5-7).

Prin desfrânare, se pare că Sfântul Apostol Pavel înțelege mai mult desfrâul senzualității. Cărțile bisericești înțeleg prin femeia desfrânată pe aceea care este în felul Mariei Egipteanca. Apostolul Pavel vorbește despre desfrânați (I Corinteni VI, 15-18).

Câtă înfrânare ar trebui să stăpânească trupul întărâtat de o ispită atât de puternică! Pentru că, pentru un preot, neînfrânarea unui asemenea instinct duce la multe nenorociri, am insistat, îndeosebi, asupra ispitei senzualității.

Luxul, care necesită cheltuieli mari și tot atâtea venituri, este un mijloc de seducție cu care se acoperă multe urâțenii ale corpului, căutând să se facă atrăgător altora. Poate fi și o îmbrăcăminte neînfrânată până la risipă. Preotul și familia lui pot aluneca spre o asemenea înclinare, care scandalizează.

În toată această îngrijire de trup poate fi o preocupare mai

mult decât trebuincioasă și folositoare, când nevoile lui sunt satisfăcute peste ceea ce-i necesar. Bogatul, căruia i-a rodit țarina cu îmbelșugare și care aștepta să se îmbuibeze, căzuse în desfrânare. Bogățiile din hambare îl ispiteau și nu mai avea nici o stăpânire de sine în fața lor. Preotul trebuie să știe să stăpânească toate ispitele scormonite de bogăție.

Există o neînfrânare a gândirii. Mintea noastră este plină de trufie. Ea crede că poate gândi orice și despre oricine. Caută să facă plăcute inimii lucruri fără nici o valoare. Rațiunea se oferă să justifice, cu false motive, ceea ce conștiința ne spune că e un păcat. Încearcă să devină tiranică, socotindu-se o mândrie a omului. « *Omul nu-i decât o trestie, cea mai slabă din natură, însă o trestie care cugetă. Nu-i nevoie ca universul întreg să se-narmeze: un abur, o picătură de apă, este deajuns ca să-l omoare. Însă când universul întreg îl va strivi, omul va fi mai măreț decât cel care-l omoară, pentru că el știe că moare: universul nu știe nimic. Toată măreția noastră constă, deci, în gândire* », zice Blaise Pascal.

Însă care gândire este mândria omului? Aceea despre care Psalmistul zice: « zis-a cel nebun în inima sa: *nu e Dumnezeu?*» Sau despre care Pascal zice: *taisez-vous raison impuissante!,* pentru că încearcă să cuprindă și să pătrundă mai mult decât puterile ei?

Nu vom lămuri aci puterile rațiunii ca mijloc de cunoaștere. Ne vom întreba numai atât: dacă în domeniul vieții religioase, îndrăzneala fără frâu a rațiunii n-a dus la îndoială și necredință. *Dieu sensible au coeur et non à la raison,* zicea Pascal. Ceea ce înseamnă că încercările rațiunii, oricât ar fi de luminată, nu pot să ne facă să-l simțim pe Dumnezeu.

Dumnezeu n-a putut fi descoperit nici de filozofi, nici de savanți, oricât de mari au fost sforțările lor, dând frâu liber rațiunii să facă orice încercare.

Pentru creștin și mai ales pentru preot, rațiunea încrezătoare îl duce adesea la îndoială și necredință. Nu s-ar fi ivit în creștinism atâtea erezii, dacă rațiunea atâtor cugetători religioși nu s-ar fi încumetat să lămurească și să completeze revelația divină. Pătrunderea misterului, care nu poate fi accesibil decât prin credință, nu mai rămâne mister din clipa în care

rațiunea se îngâmfează să-l scruteze și pătrunde, ca să-l redea inteligibil altor minți și mai puțin înțelegătoare. Există o nestăpânire a îndrăznelii rațiunii, care își închipuie că poate fi fără frâu. Nu exagerăm s-o numim: o desfrânare a rațiunii.

Preotul nu poate fi victima unei asemenea acțiuni dezordonate a rațiunii sale, el, care este mai mult un transmițător al Harului și prin care misterul se face vizibil omenilor. Îndoiala este urmarea acestei ascultări a rațiunii.

Dar neînfrânarea inimii noastre, care este plină de dorințe nemărginite, așa cum închipuirea i le poate oferi! Neînfrânarea inimii nu se poate măsura niciodată, căci infinite sunt dorințele noastre.

Dacă, de la început, nu știm să înfrânăm dorințele ce încep să răsară în inima noastră, pe măsură ce alergăm să le împlinim, în aceeași măsură ele cresc, până ajung ca să ne poarte acolo unde voiesc. În loc să ne stăpânim, ele ajung să fie adevărații noștri tirani, plimbându-se dezordonate prin inima noastră cum se plimbă călătorii prin camerele unui hotel. Sunt ca focul care s-a aprins într-o claie, care, dacă nu este stins de la început, va face totul cenușă. Când focul a cuprins totul, nu mai încerci să-l stingi, ci să ferești ca să nu treacă și alături.

Preotul trebuie să fie stăpân pe toate dorințele inimii sale, pentru ca să nu cadă victimă în acest foc mistuitor.

Preotul trebuie să stăpânească dorințele sale, pentru ca să poată stăpâni apoi dorințele lumii. Căci între oameni va găsi atâtea dorințe ce se încrucișează, unele mergând spre bine, altele spre rău. Îndrumător de suflete, el este în mijlocul dorințelor care învrăjbesc pe oameni: dorințele de mărire, de îmbogățire, pornirile de mânie, ura, răzbunarea. Acestea se ridică din inimile omenești, ca niște miasme urâte dintr-o mlaștină, unde putrezesc atâtea necurății, în timp ce din cer coboară spre inimile noastre: modestia, dărnicia, blândețea, iubirea, iertarea.

Cine își cunoaște inima sa, cunoaște și pe-a altora; iar cine știe să se stăpânească pe sine, poate stăpâni și pe alții.

Se elogiază o voință neînfrântă, care stăruie în ceea ce vrea să înfăptuiască. E necesară o asemenea voință, mai ales pentru

un preot, care în desfășurarea activității pastorale și în grija de suflete, va întâmpina dificultăți și dezamăgiri. Totuși, când ceea ce ai pus în gând să realizezi, vezi că nu se poate, trebuie să fie urmărit cu o voință îndărătnică, chiar după ce ți-au fost sleite toate puterile? Este nevoie, în eforturile voinței, de cumpătare, deoarece stăruința zadarnică într-un anumit sens, fără să se ajungă la rezultate, face să nu mai încerce nici atunci când reușește cu ușurință.

Viața religioasă a preotului nu poate fi lipsită de voință, însă nici voința singură nu poate face totul. Ba, dimpotrivă, când așteaptă să-și ordoneze viața numai prin voință, ajunge la o mecanizare exterioară și un formalism ritualistic, care nu poate fi decât un schelet gol și țeapăn.

Viața interioară a preotului nu poate fi nici numai înfrânare, nici numai neînfrânare. Viața interioară trebuie să aibă un echilibru, prin controlul reciproc între chemările vii ale lumii în care trăim și printr-o cumpănită stăpânire de sine. Nu putem înăbuși instinctele, dorințele, gândurile și voința noastră de teama greșelilor în care putem cădea. Nu păcătuim pentru că trupul și sufletul nostru pot cădea, ci pentru că știm să alegem, prin cumpătare, ceea ce e bun. Dacă am fi înclinați spre rău fără să ne putem împotrivi, n-am avea nici o vină pentru căderile noastre; iar dacă am face binele, fără această înclinare spre rău, n-am avea nici un merit. Având în față amândouă posibilitățile, alegerea noastră ne învrednicește de virtute.

Prin înfrânare și cumpătare trebuie să aleagă preotul între viață și moarte așa cum zice Domnul: « Am pus în fața ta viața și moartea: alege! ».

Iubirea de stăpânire

Diavolul, ispitind pe Mântuitorul în numele Carantaniei, arătându-i, într-o clipă, toate împărățiile lumii, zise către Iisus: «*Ție îți voi da toată puterea aceasta și strălucirea ei, căci mie îmi este dată și o dau cui voiesc.* » (Luca IV,5,6); iar în rugăciunea lui Efrem Sirul, *iubirea de stăpânire* este unul din păcatele de care se roagă să fie ferit.

E un sentiment adânc legat de natura omului, prin care personalitatea noastră, vrând să se depășească, tinde la stăpânirea altora.

Încercarea făcută de om, ca să-și creeze o înaltă părere despre el însuși, nu-i suficientă, căci această încredințare i se pare îndoielnică, fiind subiectivă; și nu-i aduce nici un profit, dacă nu poate s-o exercite asupra altora. Meritele personale încep să-și aibă valoare în fața noastră, atunci când alții le recunosc și ni le spun, într-o ierarhie descendentă. Când meritele personale nu ne dau această posibilitate, așteptăm ca demnitatea locului deținut, a funcțiunii exercitate, a averii ce posedăm, să ne împrumute puterea lor, ca s-o întrebuințăm pentru noi.

De altă parte, toți care simt apăsând asupra lor această putere, mocnesc în ei spiritul de împotrivire față de cei care exercită puterea. De aceea, rar poate fi om simțindu-se stăpânit, care să-și iubească stăpânul. Așa sunt indivizii, așa sunt popoarele. Cel stăpânit crede că i se restrânge libertatea, și că acedastă putere apăsătoare este o voință nedreaptă și silnică.

Acestea sunt, în general, raporturile între oameni; iar cei stăpâniți vor să se elibereze și să ajungă în locul foștilor stăpânitori. Când situațiile se răstoarnă altftel, se dezlănțuie ura și răzbunarea, adunate în timp.

Creștinismul a adus o soluție nouă, făcând din toți oamenii frați în Domnul, a căutat să șteargă duhul stăpânirii în stăpânitori,

și duhul răzvrătirii în cei stăpâniți. Sf. Apostol Pavel, în epistola către Filimon, aduce o soluție creștină.

Din cuprinsul acestei mici epistole, se vede că Onisim, sclavul lui Filimon, își părăsise stăpânul sau fusese izgonit de el. Pavel fiind în temniță, l-a cunoscut, și Onisim s-a convertit, ajungând la cinstea să fie iubit de Apostol, ca un copil al lui. I-l trimite lui Filimon, rugându-l să-l primească în serviciu: « *Te rog pe tine pentru copilul meu, pe care l-am născut fiind în lanțuri, te rog pentru Onisim, cel ce altădată nu-ți era bun la nimic, dar acum și ție și mie mi-e de folos... Căci poate pentru aceea a fost despărțit de tine câtva timp, ca veșnic să fie al tău, de acum nu ca rob, ca frate prea iubit, - mai ales pentru mine, dar cu atât mai vârtos pentru tine, și după trup și în Domnul* ». (Cap. I, 10-16).

Relațiile noi între Filimon și Onisim, prin convertirea acestuia, nu ștergeau obligația de ascultare și servire; nici dreptul lui Filimon de poruncă și stăpânire. Onisim rămânea tot sclav, iar Filimon stăpân. Numai duhul, în care aveau să fie îndeplinite aceste obligații, era altul. Distincțiile sociale sunt indiferente pentru mântuirea oamenilor, însă ele trebuie să fie atenuate prin duhul creștin. « *Cel puternic să nu umilească pe cel slab și cel slab să respecte pe cel puternic; bogatul să facă bine celui sărac, iar cel sărac să mulțumească lui Dumnezeu că i-a dat pe cel bogat, pentru ca să-l ajute în nenorocirea sa* ». (Clement Romanul I Corinteni 7 și 37).

Iubirea de stăpânire se exercită mai întâi asupra celor apropiați, și tinde să se extindă, cât mai departe, asupra altora, dorind să cuprindă oamenii unei împărății sau ai lumii. Diavolul îi oferea Mântuitorului toate împărățiile lumii. Într-adevăr, când urmărim drumul marilor cuceritori ai lumii, nu motive naționale sau economice, impuse de un popor, au dus totdeauna pe aceștia la aventurile lor războinice. Nu popoarele i-au purtat spre cuceriri, ci ei s-au servit de popor pentru cuceriri, ca să ducă cât mai departe puterea lor stăpânitoare. Însă puterea aceasta n-a durat mai mult decât viața lor sau cât i-au favorizat împrejurările.

Nu putem acuza pe stăpânitorii lumii, că fac să se simtă puterea lor asupra noastră, căci și noi facem la fel, dacă ni s-ar

da sau am cuceri puterea lor. Sfântul Efrem Sirul se ruga să fie ferit de asemenea ispită, legată de firea noastră omenească.

Se pot ivi împrejurări, care pot face să se nască în sufletul preotului ispita de stăpânire. Autoritatea dată de rolul său spiritual, poate să-l ispitească și s-o transforme în dorință de stăpânire. Căci, oricâtă distincție s-ar face între autoritatea spirituală și duhul de stăpânire lumească, totuși între acestea se fac împrumuturi de atribute, autoritatea spirituală însușindu-și din avantajele puterii; iar puterea tinzând să fie învesmântată și de autoritatea spirituală.

Dintru început, în istoria Bisericii, când creștinii erau în afara legii civile, autoritatea spirituală a preotului și mai ales a episcopului s-a extins și asupra celorlalte domenii ale vieții. Căsătoria între creștini era reglementată după norme creștine, deosebite de cele civile; diferendele între creștini nu trebuiau să meargă în fața autorităților laice; problema sclaviei și chestiunile sociale, ca ajutorarea celor săraci, îngrijirea bolnavilor, viața copilului, văduvele, abaterile morale, trebuiau judecate și sancționate de preot sau episcop, în spiritul învățăturii creștine. Astfel, Apostolul Pavel îi spune lui Timotei: *mustră, ceartă, îndeamnă*, (II Timotei IV, 2); *celor bogați poruncește-le să facă ce e bine, să se înavuțească în fapte bune, să fie darnici, să fie cu inima largă*, (I Timotei VI, 18); *Îndeamnă pe robi să se supună stăpânilor, să le fie bine plăcuți întru toate, să nu le întoarcă vorba, să nu fure nimic, ci să le arate desăvârșită bună credință*, (Tit. II, 9, 10); *Supuneți-vă, pentru Domnul, oricărei întocmiri omenești, fie împăratului, fiindcă este înalt stăpânitor, fie dregătorilor, ca unora ce sunt trimiși de el, spre pedepsirea făcătorilor de rele și spre lauda făcătorilor de bine. (I Petru II, 13, 14); sau dând sfaturi pentru cei căsătoriți.* (I Petru III, 1-7). La sfârșitul sec. I și începutul sec. II, în epistolele lui Policarp de Smirna și Ignatiu de Antiohia, disciplinarea vieții private a creștinilor prin episcopi se face și mai mult, așa încât își ia ființă un adevărat drept bisericesc, care, cu timpul, se va extinde și statornici, formând din creștinism o societate condusă după legile ei, prin conducătorii firești. Autorității lor spirituale se va adăuga, deci, puterea de

guvernământ.

Datorită acestui proces istoric, cetatea lui Dumnezeu va fi destul de bine organizată, ca să ia locul cetății păgâne, în ziua când aceasta se va prăbuși; iar în locul ei să se înalțe Biserica, apărând civilizația occidentală în fața barbarilor. Era explicabil ca reprezentantul acestei cetăți spirituale să rămână păzitorul instituțiilor civilizației, moștenind puterea pierdută a vechilor împărați ai Romei păgâne. Astfel episcopul Romei ajunge deținătorul autorității spirituale și al puterii temporale.

Confundându-le și punând una în serviciul celeilalte, puterea temporală a Papei a fost mult mărită, și s-a ajuns, în Evul mediu, să se spună că este deținătoare exclusivă a acestei puteri în numele dreptului divin, iar că principii primesc puterea lor de la Biserică și sunt servitorii sacerdoțiului. Însă, din această stăpânire s-a născut mișcarea anti-clericală a principilor și națiunilor, ca o reacțiune de ieșire de sub stăpânire, transformându-se într-o mișcare anti-creșină. Vinovăția era într-o parte, iar consecințele mergeau într-altă parte.

Credem că a fost o împrejurare nefericită și pentru Biserica noastră, cu unele reacții destul de explicabile, când șeful bisericii a deținut puterea politică de conducere a Statului. Oricâtă spiritualitate ar turna un șef al Bisericii peste puterea temporală, când le deține pe amândouă, este greu ca una din aceste puteri să nu fie subordonată celeilalte. Toate nemulțumirile și reacțiile împotriva exercitării puterii temporale se răsfrâng și asupra autorității spirituale și a instituției, de la care purcede. Iar ceea ce se petrece împotriva unui șef spiritual, care deține o mare putere, se repetă și împotriva unui singur preot, care vrea să exercite aceste două puteri.

Din aceste generalități, putem trage o concluzie: oricând un cleric exercită aceste două puteri, va fi silit să neglijeze sau să compromită pe una din ele; și desigur că mai ușor va fi atinsă autoritatea spirituală. Ispita stăpânirii pământești are mirajul ei și seducția pe care diavolul i-o înfățișa Mântuitorului: ca împărățiile pământului să se închine stăpânului lor, însă nu din dragoste, ci din lingușeală, din interes și de teamă.

Cum poate ajunge un preot să fie ispitit de duhul stăpânirii? Viața spirituală a comunității religioase, care este parohia, adună sufletele credincioșilor în jurul bisericii și al preotului, credincioșii încredințându-se preotului, ca unui părinte sufletesc. Aceasta dă preotului o autoritate asupra celor care, de bunăvoie, se supun voinței sale.

Dacă, pe lângă exercitarea acestei autorități spirituale, preotul vrea să subordoneze aceste suflete și unor interese personale, el abuzează de încrederea acordată, printr-o confuzie între puterea spirituală și puterea temporală.

În viața noastră socială a fost nevoie ca preotul, bucurându-se de încrederea spirituală, să aibă și funcții încredințate de autoritățile de Stat sau de locuitorii unei comune, în conducerea băncilor populare, a obștiilor de exploatare agricolă sau de păduri, de vânzări și cumpărări de produse agricole etc. Prin conducerea acestor instituții de interes material, preotul a căpătat o deosebită influență asupra oamenilor, putând să-i stăpânească nu numai în viața lor sufletească. Omul, pe care-l servești în nevoile lui materiale, ușor poate fi supus unei voințe care vrea să-l stăpânească și prin interese personale.

Desigur, preoții au adus mari servicii în aceste instituții de interes colectiv, însă au fost și cazuri când amestecul acesta l-a făcut pe preot să dea o mai mare importanță unor asemenea ocupații, pentru că beneficiile sau puterea asupra oamenilor i s-au părut mai mari.

Prin pătrunderea unui spirit de laicizare a preoțimii, s-au încredințat – și preoții le-au primit – funcția de ministru și chiar prim-ministru. Richelieu și Mazarin au fost adevărați conducători ai Statului francez. Însă, oricât geniu politic au avut, n-a profitat nimic Biserica romano-catolică în autoritatea ei spirituală. Dimpotrivă, aceste începuturi de confuzie, când autoritatea spirituală a vrut să se servească și de autoritatea politică au dus la revoluția franceză, așa încât reacția împotriva Statului să se năpustească și asupra Bisericii.

Când o instituție cu caracter civil, este condusă de un cleric, și această instituție se compromite sau eșuează, vinovăția și

compromiterea revin asupra conducătorului; iar dacă este preot, autoritatea lui spirituală va fi atinsă. Oricât de puternice ar părea, pentru câtva timp, instituțiile civile, ele au o viață schimbătoare și trecătoare, ca formă și uneori ca existență. Autoritatea spirituală a Bisericii și a preotului dăinuiește pe deasupra oamenilor și formelor de conducere politică. Niciodată un preot, rămânând numai la autoritatea lui spirituală, nu va pierde din autoritatea sa de cetățean.

Împrejurările politice au dus pe preot în vâltoarea luptelor politice. Rolul de reprezentant al cetățenilor nu pare în contradicție cu autoritatea sa spirituală. Însă, această reprezentare era mai mult a intereselor materiale și prea puțin a celor spirituale. Pe lângă aceasta, mandatul de reprezentant al poporului se cucerea, nu se oferea, printr-o concurență, care arată că preotul deputat nu urmărește numai binele alegătorilor, ci și pe al său. Împărțirea alegătorilor în mai multe grupări, după partide, arată că nu se făcea o unanimitate în jurul unui preot deputat, așa că unii erau favorabili, iar alții potrivnici. Alegerea avea un viciu, de la început, atingând autoritatea spirituală a preotului, ca păstor.

Când preotul, angajat în frământările politice, face o greșeală, sau suferă un eșec din inițiativă personală, lumea este înclinată să generalizeze, atribuind, în genere, Bisericii și preoțimii, o asemenea vinovăție, și nu mai face distincția între preot și Biserică. Pentru păstrarea neștirbită a autorității spirituale a preotului, este bine ca să nu umble după nici o altă putere.

Oricât de mărețe sunt principiile naționale și sociale ale unui partid sau curent politic, oamenii care le servesc, urmăresc, în ascunzișul inimii lor, și un interes personal. Cei doi ucenici, Iacob și Ioan, fiii lui Zevedeu, pentru care mama lor intervine pe lângă Mântuitorul, erau dintre cei mai apropiați ai Mântuitorului. Gândul pe care-l aveau, când Mântuitorul urca spre suferință, la Ierusalim, ei nu-l înțelegeau, și gândeau numai la locurile ce râvneau într-o împărăție pământească a Mântuitorului. « *Știți că domnitorii păgânilor stăpânesc peste ei și cei mari au asupra lor toată puterea. Nu tot așa va fi între voi, ci care între voi va vrea*

să fie mare să fie slujitorul vostru, și care între voi vrea să fie întâiul să fie sluga voastră. » (Matei XX, 25-27). Dacă ucenicii Mântuitorului au căzut într-o asemenea ispită, cu atât mai ușor va fi pentru ceilalți oameni, și mult mai mare vinovăție va fi pentru preot.

Servind numai Bisericii, nu poate fi vinovat față de nici o idee politică. Rezerva preotului va face să se vadă că numai ideile bune vor triumfa, pentru că primesc binecuvântarea lui Dumnezeu, iar cele nedrepte, chiar când iau un aspect religios, se demască și dispar, pentru că, la urmă, se va dovedi că apostolii acestor idei sunt din același aluat sufletesc ca fiii lui Zevedeu, umblând după întâietate. Pentru ca preotul să nu cadă în această ispită, este bine s-o evite, pentru că, dosul acestor dorinți de serviri mărețe, poate fi duhul de stăpânire care-l împinge, căutând mărirea și puterea.

* * *

Dorința de stăpânire crește în noi și pe alte căi, după cum oamenii sunt nevoiți să renunțe la libertatea și sufletul lor în folosul nostru, pentru ca să-și asigure existența. Nu sunt de vină numai stăpânitorii și oamenii care dețin puterea, că încep să se simtă fericiți prin stăpânirea asupra oamenilor. De multe ori, ei sunt victima vicleniei și lingușirii, căci oamenii întrebuințează aceste mijloace, ca să distragă atenția conducătorilor în altă parte, să le capete încrederea și naiva dragoste, pentru ca, apoi, să le fure avantaje.

Când stăpânitorii primesc din mâna celor stăpâniți mărturia actelor de supunere, încep și ei să capete o deosebită conștiință de valoarea puterii și s-o socotească un drept ce le revine, nu numai pentru demnitatea funcției ce o îndeplinesc, dar și pentru persoana lor. Preoția nu aduce asemenea beneficii.

O putere care nu-i o demnitate publică, dar care se vrea servită și face pe om să simtă plăcerea ascultării oamenilor, este averea. Bogăția este o realitate, și cine o are își caută și oamenii care să i-o glorifice, iar de foarte multe ori supușii se oferă de

bună voie, în schimbul profitului ce poate să le revină. Pentru pâine oamenii renunță ușor la ei înșiși, la demnitatea spirituală și libertate.

În pasajul, unde *Marele inchizitor* se întâlnește cu Iisus, așa cum ni-l prezintă *Dostoiewski* în *Frații Karamazov*, prima întrebare pusă lui Iisus este aceasta: « Vrei să te înfățișezi lumii cu mâinile goale, vestind oamenilor o libertate, pe care prostia și răutatea lor firească nu le-o îngăduie s-o priceapă; o libertate înspăimântătoare, căci pentru om și societate nicicând n-a fost ceva mai înspăimântător decât libertatea! Dar vezi Tu pietrele astea din acest pustiu arzător: schimbă-le în pâini și vei vedea omenirea alergând după *Tine* ca o turmă recunoscătoare, supusă, temându-se numai ca nu cumva mâna *Ta* să se retragă și pâinile să devină iarăși pietre ». ...Noi vom fi aceia care vom sfârși turnul Babel al lor: nu lipsea decât pâine și le-o vom da... Nicidecum nu vor avea pâine atât cât vor avea libertate! Dar vor sfârși prin a ne aduce libertatea lor, puând-o la picioarele noastre... Iată înțelesul primei dintre cele trei chestiuni... Ea ascunde în sine taina lumii: *Tu* ai disprețuit-o. Puneai libertatea mai presus de toate, atunci când primind pâinile ai fi mulțumit veșnica și unanima dorință a omenirii. *Dă-ne un stăpân!* Căci nu este grijă mai statornică și mai arzătoare pentru omul liber, decât aceea de a căuta un lucru sau o făptură, înaintea căreia să se închine ».

Ispita aceasta, pe care Satan a făcut-o Mântuitorului, ca pietrele să fie schimbate în pâini, are acest înțeles, că prin mijloacele de hrană de care omul are nevoie, poți să-l stăpânești. Instinctul acesta de stăpânire, ca și de supunere prin mijloacele de hrană ale omului, a fost exploatat în vaste opere de dominație a oamenilor și lumii întregi. Cine a încercat să devină stăpânitor prin forță, n-a putut să se mențină. Însă cine a luat hrana omenirii într-o formă, ca să i-o dea pe altă cale, în schimbul recunoașterii puterii, au rămas stăpâni, Stăpânitorul s-a numit capitalist, iar muncitorul, exploatat.

Multe din aspectele vieții sociale sunt determinate de raportul ce există între capital și muncă. Totdeauna muncitorul trăiește sub voința capitalistului și abdică la libertatea individuală,

întărind autoritatea și puterea capitalistului, simțită, îndeosebi, de cei care au abdicat de la ea. Sunt atât de generale aceste împrejurări, încât trec drept un fenomen social, deși sunt numai o stare de fapt, creată de nevoie de existența pământească a oamenilor.

Gândindu-ne la preot, cum poate cădea într-o asemenea ispită, nu putem să zicem că el este un capitalist prin ceea ce primește de la credincioși, ca salariu de Stat sau ce adună prin îngrijirea averii personale, sau chiar când se ocupă și cu alte îndeletniciri. Această înavuțire nu este prin ea însăși un păcat. Însă, orice avuție în mâna omului, ca și a preotului, poate să devină un mijloc de stăpânire.

Pilda celui ce datora zece mii de talanți, ne arată cât de mare este puterea omului bogat asupra celui împrumutat: «*Asemenea este împărăția cerurilor cu un împărat care a vrut să facă socoteală cu servitorii săi. Și începând să facă socoteală, au adus pe un datornic cu zece mii de talanți. Ci neavând el cu ce să plătească, domnul său porunci să-l vândă pe el și pe femeia lui, pe copii și tot avutul lui, ca să se plătească de datorie* ». (Matei XVIII, 23-25).

Astăzi puterea credinciosului nu mai merge așa de departe. Totuși orice împrumutat are impresia că dobânda este o plată nedreaptă a unor servicii. De aceea, chiar atunci când preotul n-ar da cu împrumut cu gând de stăpânire, ci numai pentru câștig legal, îngăduit celorlalți oameni, Canoanele Bisericii îl opresc.

Nu urmează că preotul să fie sărac. E mult mai bine să fie om cu stare bună. Însă viața materială a credincioșilor unei parohii poate da preotului posibilitatea – dacă se lasă ispitit – să folosească unele mijloace de exploatare ilegală și imorală. În vremuri de lipsă, în timpul iernii, când oamenii isprăvesc hrana lor și nutrețul vitelor, sau când oamenii sunt loviți de-o pagubă, de boală și moarte, caută ajutorul material. Se poate să bată și la ușa preotului. La nevoie, omul primește ajutorul sub orice condiții i se dă. Își vinde munca și avutul cu prețul impus de cel avut.

Dacă și preotul procedează astfel, cumpărând pe preț de

nimic avutul celui strâmtorat, cade în același păcat ca și Ahab, care a pus mâna pe via Nabot. Plătind din iarnă munca pentru vară a oamenilor care vin să se împrumute, sau le arvunește, la nevoie, produsele câmpului, pentru ca să le vândă mai pe urmă cu preț mai ridicat, preotul trece în rândul acaparatorilor și speculanților.

Nu avem să închipuim toate împrejurările când preotul, prin mijloacc materiale, ar putea să exploateze și să stăpânească pe credincioșii lui. Asemenea fapte sunt abateri grave de la preoție și nu pot fi decât cazuri rare și individuale. Însă, dacă preotul nu-i atent asupra sa însuși, ca preoția să rămână singura autoritate de care să se bucure înaintea credincioșilor, ușor va umbla după stăpânirea pe toate căile căutate de lume. Atunci nu mai rămâne preot și părinte de suflete, ci un stăpânitor de oameni!

Iubirea de sine

Creștinii s-au despărțit în biserici, după confesiunile cărora le aparțin, însă se întâlnesc prin bunătate și iubire, iar dacă nu pot să le înfăptuiască împreună, cu sufletul aspiră la împlinirea acestor năzuințe comune.

Când cunoști de aproape evlavia creștină, indiferent de confesiunea fiecărei biserici, și cauți sentimentul comunicare stă deasupra deosebirilor de credință, vezi că iubirea și bunătatea le leagă pe toate. Modelul accestei iubiri și bunătăți este Mântuitorul, iar pământeanul care s-a ridicat cel mai mult în închipuirea credincioșilor, spre acest model, este Sf. Nicolae. Nici unul dintre Apostoli, nici dintre Ierarhi sau cuvioși nu este atât de mult privit ca simbol al bunătății. Literatura creștină n-a primit nici un rând scris de la Sf. Nicolae, însă bunătatea lui a ajuns legendă peste tot pământul, căci s-a rugat pentru apărarea tuturor, a dat totul pentru alții, înțelegând și iubind pe toți.

Suspinul după bunătate și iubire al tuturor creștinilor a făcut din Sf. Nicolae cel mai bun părinte și « chip al blândețelor», cum i se cântă în troparul său.

Bunătatea nu poate fi cuprinsă în formule. Bunătatea desăvârșită este iubirea de oameni în lume, și numai Dumnezeu poate fi bun, cum zice Mântuitorul: « *Unul este cel Bun* ». (Matei XIX, 17). Nimeni nu poate ajunge la bunătatea desăvârșită, însă din bunătatea dumneavoastră omul poate realiza o parte, așa cum este el o părticică din dumnezeire. Simțim bunătatea, când o întîlnim. Ea este milă, dărnicie, blândețe, răbdare, ajutoare, adâncă înțelegere, iertare și orice lacrimă ce curge pentru alții. Însă, ceea ce dorim, rămâne un simbol al bunătății, nu o înfăptuire deplină, pentru că de-a-curmezișul ei stă, în cale, iubirea de sine.

Căci, de altă parte, simțim în noi, o pornire instinctivă, care ne poartă în viață: să iubim și să fim iubiți, ca și Augustin. Această

iubire instinctivă nu vrea să dăruiască nimic, ci să stăpânească. Vrem să fie al nostru, și ceea ce iubim, și cine ne iubește, pentru că, în realitate, nu iubim pe nimeni, decât pe noi înșine. Sufletul nostru ni-l pierdem, dacă îl iubim și vrem să-l mântuim, fără să-l dăruim prin iubire curată: lui Dumnezeu și aproapelui.

Izvorul iubirii și bunătății creștine este secat de iubirea de sine, prin care omul înlocuiește în inima sa totul, chiar și pe Dumnezeu însuși. « Nici o altă religiune n-a arătat că aceasta ar fi un păcat, nici că noi am fi născuți astfel, nici că suntem obligați să i ne împotrivim, nici nu s-a gândit să ne vindece, de iubirea de sine », zice Pascal.

Când, însă, Sfântul Apostol Pavel îl sfătuiește pe Timotei, ce are de făcut în biserica pe care o păstorește, îi spune astfel despre iubirea de sine a oamenilor: « *Vor fi oameni iubitori de sine, iubitori de arginți, lăudăroși, trufași, hulitori, neascultători de părinți, nemulțumitori, fără cucernicie, lipsiți de dragoste, neînduplecați, clevetitori, neînfrânați, nedomestici, neiubitori de bine, vânzători, porniți îngâmfați, iubitori de desfătări mai mult decât iubitori de Dumnezeu, având înfățișarea adevăratei credințe, dar tăgăduind puterea ei. depărtează-te și de aceștia* ». (II Timotei III, 1 - 5).

Îi arată, deci, toate păcatele lumii care se nasc din iubirea de sine. Toți aceștia se iubesc pe ei și urăsc pe alții. Și dacă Apostolul îi cere lui Timotei să se ferească de ei, cu atât mai mult să nu cadă în păcatul lor, căci totdeauna și în orice « *duhul este orsârduitor, dar trupul neputincios* ». (Matei XXVI, 41).

Sfântul Ioan Chrisostomul consideră slava deșartă un periculos păcat, în care poate să cadă episcopul, ca și preotul. (Despre Preoție III, 9). Din el se nasc: invidia, certurile, calomniile, acuzările, minciuna, bucuriile ascunse pricinuite de căderile și rușinea colegilor etc. Toate acestea, ca și iubirea de slavă deșartă, nu se nasc oare tot din iubirea de sine? Comparând păcatele arătate de Apostol, cu cele amintite de Sfântul Ioan Chrisostom, ele sunt înrudite.

Lăudăroșii, clevetitorii, neiubitorii de binele altuia, după cum îi arată Sfântul Apostol Pavel; ca și invidioșii, calomniatorii

și toți care se bucură de răul altuia, după cum îi arată Sfântul Ioan Chirsostom, fie că sunt simpli credincioși, fie episcopi sau preoți, toți păcătuiesc din iubirea de sine.

Nimănui nu i se poate cere să se urască pe el, să-și chinuiască trupul, să nu-l hrănească și să-l încălzească. « *Căci nimeni vreodată nu și-a urât trupul său, ci fiecare îl hrănește și îl încălzește, precum Hristos Biserica.* » (Efeseni V, 29). Nimeni nu poate să ia hrana copiilor și familiei sale și s-o împartă săracilor, lăsându-i pe ai săi flămânzi și goi. « *Dacă cineva nu poartă grijă de ai săi și mai ales de ai casei, s-a lepădat de credință și este mai rău decât un necredincos.* » (I Timotei V, 8). Nimeni nu se gândește la fiii altuia, până nu-i asigură pe ai săi. « *Cine este omul acela între voi de la care, de va cere fiul său pâine, el să-i dea piatră, sau de-i va cere pește, el să-i dea șarpe?* ». (Matei VII, 9, 10). Rodul muncii este un drept de care se bucură mai întâi cel care s-a străduit pentru el: « *Cuvine-se ca plugarul ce se ostenește să mănânce mai întâi din roade* ». (II Timotei II, 6). Toți trebuie să muncim, iar dacă din muncă adunăm roade însutite sau din cinci talanți facem încă cinci, suntem îndreptățiți să ne bucurăm. Facem acestea din purtarea de grijă pentru noi înșine. Împlinim astfel ceea ce este în firea omului, fără să fie un păcat, dar nici o virtute, ci un lucru necesar, supunîndu-ne unor porniri naturale.

Păcătuim însă, dacă umblând pentru asigurarea binelui nostru face rău altuia, luându-i ceea ce îi asigură dreptul la viață: Ahab păcătuiește, luând via lui Nabot, pentru sine. Irod când taie capul lui Ioan Botezătorul, ca să fie el netulburat în păcatul său. Sluga necredincioasă, care cere datornicului său datoria, după ce stăpânul i-o iertase pe a lui. Ucenicii Iacob și Ioan care vor să aibă locuri de cinste, trecând înaintea celorlalți Apostoli. Și ori de câte ori vrem să strângem comori pe pământ, îngrămădind mai mult decât avem nevoie, ca să fie roase de molii și rugină, luând din ceea ce asigură viața altuia.

Când satisfacem dreptele porniri naturale și nu lăsăm să fie corupte în folosul nostru, când putem să ne depășim, înfăptuind binele în lume, atunci iubirea de noi este ca un sâmbure bun, iar iubirea pentru alții și bunătatea ca un arbore care s-a

înălțat și a rodit din belșug. La această răscruce se cunoaște dacă omul cel nou s-a născut din omul cel vechi.

Acesta-i și pentru preot locul de încercare, ca să arate în lume că este și om, dar mai ales un bun părinte.

În lume există destulă răutate. Orice zi este plină de necazuri și suferință, încât e o nenorocire să ne mai gândim la ziua de mâine. «*Ajunge zilei răutatea ei* ». (Matei VI, 34). Răutatea în lume este ca otrava răspândită de unele animale, când se simt în primejdie. Cei răi ațin calea celor drepți, ca și tâlharii care au jefuit pe nenorocitul călător, găsit pe marginea drumului de samariteanul milostiv.

Totuși, oricât de tristă este această înfățișare a lumii, inima omenească caută bunătatea ca un ideal. Vrea să descopere chipuri de bunătate sau își crează imaginea acestei bunătăți. Creștinii așteaptă, în deosebi, de la preot mai multă bunătate decât de la ceilalți oameni. Astfel se pune pentru preot problema cum poate să răspundă așteptărilor cerute de la el, deschizându-se în fața lui câmpul larg al activității pastorale.

Bunătatea preotului trebui să fie simțită de orice suflet. În intimitatea ce se stabilește între preot și sufletul credinciosului se încredințează în mâinile preotului, așteptând de la preot alinare și mângâiere.

Preotul este văzut, ca urmaș al Mântuitorului, și spre el se îndreaptă sufletele creștinilor ca și spre Domnul, care zice: «*Veniți la mine, toți cei osteniți și împovărați, și eu vă voi odihni pe voi. Luați jugul meu asupra voastră și învățați-vă de la mine, că sunt blând și smerit cu inima și veți găsi odihnă sufletelor voastre.*» *(Matei XI, 28, 29). La preot aleargă, ca și Iair la Mântuitorul, când fiica lui era gata să moară și ca toți alți nefericiți care strigau: « Miluește-ne pre noi* ». (Matei IX, 27).

Poate inima preotului să înțeleagă inimile altora, sau un instinct îl face să întoarcă privirile de la aceste îndatoriri? Nu cumva inima lui nu mai vibrează, ca să înțeleagă și să-și arate iubirea de care au nevoie cei suferinzi? Iubirea de sine nu l-a făcut, ca inima să-i fie împietrită?

Se poate întâmpla și astfel, căci trecutul atâtor religii

dispărute ne arată lucruri destul de triste despre preoți.

Într-adevăr, groparii care au scăpat mormintele multor religii dispărute, sunt înșiși preoții lor, care trebuiau să le păstreze vii. Credincioșii care le-au părăsit, au plecat de la altarele de totdeauna ale zeului necunoscut, după ce s-au despărțit mai întâi de preoții care le-au servit. Acesta este adevărul crud care a întunecat de multe ori sublimitatea servirii sacerdotale.

Îndurarea milostivă a Mântuitorului a iertat păcatele oamenilor, fiindu-i milă de toți păcătoșii, chiar și de îndrăciți. Numai pe farisei și preoții cu inimi împietrite și ipocrite, nu i-a cruțat, aruncându-le cea mai aspră mustrare, că nu se mântuiau nici ei și nici pe alții nu lăsau să se mântuiacă. Ei, singuri, erau în stare de cea mai grozavă crimă – omorîrea de suflete –, pentru care păcat să nu mai aștepte judecata cerească, ci să și-o dea singuri, legându-și pietre de gât și aruncându-se în mare.

Pe ei, singuri, Mântuitorul i-a osândit: « *Șerpi, pui de năpârcă, cum veți scăpa de osânda Gheenii* »; pentru voi nu este posibilă iertarea și raiul. Pe ei și pe toți aceia care pângăreau templul, Mântuitorul i-a izgonit cu biciul. E singura dată când ne înfiorăm de această aspră pedepsire! Era bunătatea dumnezeiască în revoltă. Dacă Iisus Hristos ar fi izgonit din templu pe niște preoți iubitori de oameni, și iubiți la rândul lor, mulțimea l-ar fi prins și omorât ca pe un pângăritor. Și-ar fi apărat templul, preoții și credința lor. Mulțimile, însă, au stat privind, ca și cum aprobau gestul în tăcere; iar când acești preoți s-au văzut amenințați de unul singur, au complotat să-l omoare, ca să nu piară ei.

Mulțimile buimăcite care au strigat în fața curții lui Pilat: *Să se răspândească!* erau neștiutorii de totdeauna, pe care agitatorii din umbră îi făceau să strige glasul lor șoptit. Nu gloata, ci preoțimea împietrită, cu inimi reci ca și zidurile templului, striga condamnarea dorită.

N-au dispărut pentru totdeauna cărturarii și fariseii «*care seamănă cu mormintele cele văruite, care pe dinafară se arată frumoase, înlăuntru însă sunt pline de oase, de morți și de toată necurăția.*» (Matei XXIII, 27). Ei retrăiesc ori de câte ori într-un preot se împietrește o inimă, neînduioșată de suferință, încetând

să iubească, căutând o adaptare cu lumea cea de toate zilele, complice cu nedreptatea şi oferindu-se, în schimbul unor beneficii pământeşti, să lege pe Iisus din nou, sau să-l îndepărteze din Biserica întemeiată de El.

Inimi împietrite! Inimi care nu mai simt nici bucuria, nici suferința; care nu mai au nici dorința raiului, nici teama iadului; care nu mai încearcă nimic. Sunt ființe omenești care există, fără să trăiască, care n-au nici o dorință, nici un înger, nici un demon, din care s-a stins viața.

Poate, oare, un preot să aibă o astfel de inimă? Desigur, nu ne gândim la inima sa omenească, la sentimentele omenești, la afecțiunile pe care le au toți oamenii. Ne gândim numai dacă inima sa preoțească se poate împietri, ca să nu mai simtă vreo adiere din partea Duhului, nici de la inimile oamenilor; să cadă într-o deformare, care să-l facă mai urât decât toți oamenii.

Uneori, s-ar părea că preotul ajunge la o împietrire a inimii. *S-ar părea numai,* căci realitatea este cu totul alta.

Pentru cine a asistat la mai multe înmormântări, ca rudenie, prieten sau necunoscut, când vede toată lumea cufundată în durere, nu e greu de văzut – de ce să n-o spunem! – că pe fața preotului nu se recunosc semne de tristețe adâncă. Dimpotrivă, preotul este preocupat de împlinirea unei datorii, în care mortul este ca o parte a acestui ritual. Preotul se preocupă de cântare, de ordine etc., în timp ce lumea cealaltă plânge. Împietrirea inimii, nu-i așa?

Să vedem, cum a ajuns la această împietrire? Să lăsăm pe cei mai mulți preoți să-și amintească și să mărturisească cu câtă tristețe s-au despărțit după primele servicii de înmormântare. Cum îl urmărește, zile întregi, chipul stafidit al vreunui mort mai în vârstă, sau compătimirea de altul tânăr. De câte ori nu s-a gândit la sfârșitul său, la ai săi, și chiar a găsit hotărârea lui Dumnezeu de neînțeles, luând din mijlocul copiilor pe mama sau tatăl lor. Iată-l, deci, uitându-se ca preot și simțind ca un om.

Preotul are simțirea omenească, a cărei putere de rezistență nu este infinită. El n-o poate face să vibreze în toate aceste împrejurări, căci ar însemna să-l consume, ca o flacără puternică

privind-o continuu, distrugându-ți vederea. Deci, ca o adevărată disciplină, preotul trebuie să-și impună o stăpânire a sensibilității personale și să-i abată privirea numai la rolul pe care-l îndeplinește.

De altfel, această simțire este numai stăpânită, nicidecum distrusă, căci atunci când ar fi el însuși îndurerat de moartea cuiva apropiat, lacrimile curg din aceleași izvoare ale simțirii omenești.

Acestea le-am primit ca sfaturi din partea unui preot, căruia îi mărturiseam greutatea slujirii la înmormântări. Însă, acest preot, care mă povățuia astfel și pe care timp de treizeci de ani l-am văzut slujind la înmormântări, n-a mai putut să se stăpînească când slujea o tânără elevă, singură la părinți, care murise călcată de un camion, pe una din străzile orașului, și l-am văzut plângând cu lacrimi.

E aceeași împietrire aparentă a inimii, pe care ajung s-o aibă medicii în fața bolnavilor. Chirurgul, înainte de operație fredonează un cântec, istorisește o scenă hazlie din viață, nu din indiferență față de suferință, ci vrând să-și pregătească răbdarea sa și încrederea bolnavului. Nu putem fi decât recunoscători chirurgilor care ne operează bolnavii, căci pun atîta dragoste în grija de viața bolnavilor. Nu putem zice că n-au sentimente de milă, dacă noi intrând într-o sală de operație cădem jos de emoție, pe când medicul afectează indiferență.

Deci, oprindu-ne numai la aparențe, s-ar putea crede că inima preotului simte mai puțin.

Lumea, însă, cere inimii preotului mai mult decât inimii celorlalți. Să ne gândim la următoarea scenă care se repetă atît de des: cerșetorii, mai ales aceia care își fac din cerșetorie o meserie sau un izvor de vicii, se adresează preoților cu preferință, și uneori ostentativ, vrând să arate că preotul, pentru că este preot, trebuie să dea. Altfel, nu are inimă de preot, mai ales când vede și lumea, în fața căreia ar părea fără milă de săraci. Chiar în această preferință a cerșetorilor este o presupunere că preoții ajută pe nevoiași, mai mult decât ceilalți. Însă, dacă se întâmplă ca preotul să refuze și să treacă indiferent, aceasta nu este o dovadă de inimă împietrită. Poate să fie refuzul la unele intenții

de înșelăciune, sau o pornire interioară, după care mila trebuie oferită, nu cerută.

Preotul, cu inima rece la durerile celui care zăcea rănit din pilda samariteanului, este sufletul neînduioșat și indiferent față de suferințele omenești. Mântuitorul nu ne spune însă, că acest preot a fost totdeauna indiferent, nici că toți preoții au trecut fără să privească la cei căzuți în suferință. Se poate să fi fost și la templu preoți cu inimi neîmpietrite. Însă e deajuns ca un singur preot și o singură dată să treacă cu inimă nepăsătoare pe lângă cei care așteaptă milă, pentru ca un gest să-l arate vinovat pentru totdeauna și să cadă ca o vinovăție asupra tuturor. Deci, cât de mult se cere unui preot! El trebuie să fie totdeauna, prin orice gest, reprezentntul preoției, de la care se așteaptă mai mult decât de la oameni; iar dacă inima sa pare uneori rece, lumea generalizează această vinovăție. Nu putem cere lumii să nu facă această generalizare, ci fiecărui preot, ca să nu atragă asupra preoției această judecată.

Și totuși, dacă uneori numai aparențele înșelătoare fac să se bănuiască în preot o inimă împietrită, sunt și cazuri când inima preotului ajunge la o adevărată deformare, încât din inima sa să izvorască mai multe păcate decât virtuți. Atunci «*sufletul preotului este bătut de mai multe vânturi câte pot să se înalțe deasupra mărilor*», zicea Sfântul Ioan Chrisostomul.

Mândria, violența, invidia, certurile, calomniile, ipocrizia, bucuria de răul altuia, necazul pentru succesele altora, setea de onoruri, disprețul de cei săraci, lingușirea celor bogați, aparențele de modestie, lipsa de curaj în mustrarea păcatelor față de cei puternici și îndrăzneala față de cei slabi etc., acestea le arată Sfântul Ioan Chrisostomul ca păcate, care pot să apară în sufletul preotului.

Făcând această înșirare de păcate, vrea să arate că sufletul preotului nu poate rămâne indiferent și că nu se poate scuza nefăcând binele, de teamă să nu facă răul. Antiteza între aceste păcate, ne face să credem că Sfântul Ioan Chrisostomul socotește că sufletul preotului cade în păcatul opus pe care-l comite prin omisiune, ori de câte ori nu este însuflețit de facerea de bine.

Într-adevăr, nimeni nu poate rămâne indiferent în fața binelui și răului. Sufletul omenesc nu poate să-și mențină un echilibru prin indiferență, între virtute și viciu. Trebuie să facem o alegere. Așa cum nimeni nu s-ar putea menține într-un echilibru perfect între două vânturi bătând în sensuri opuse, tot așa ne aplecăm când spre bine, când spre rău. Inima preotului cu atât mai mult nu poate rămâne în această atitudine impersonală. Iar când crede că poate rămâne în această nefirească atitudine, numai inima sa împietrită ar fi vinovată.

Așadar, preotul trebuie să fie omul de curaj, care să nu se complacă lumii din calcule personale, nici să se creadă mai presus de orice păcat, căci ar cădea în mândrie, ci numai să fie mai virtuos decât toți oamenii, ascunzând cu modestie virtutea sa.

Mântuitorul îi arată pe farisei având un păcat greu: ipocrizia. Inimile lor erau așa de desfigurate, încât simțeau într-un fel, și voiau să pară altfel în ochii lumii. Credeau că înșeală buna credință a lumii, însă se înșelau și pe ei înșiși. Căci ipocrizia denaturează atât de mult sufletul omului, încât încearcă să se mintă și pe sine, nu numai pe alții. Fariseul din pilda Vameșului nici nu mai putea face o adevărată rugăciune. Alții mâncau casele văduvelor, dar erau în stare să facă rugăciuni lungi. Alții alergau în toată lumea să facă un prozelit, însă după ce-l găseau, îl făceau ei înșiși fiul Gheenii. Sufletul unui ipocrit poate să arate oamenilor cea mai înaltă sfințenie; iar Dumnezeu să vadă că sfințenia lui fățarnică este un adevărat sacrilegiu.

Mântuitorul a zis despre ipocrizia fariseilor: « *Pe dinafară vă arătați oamenilor drepți, înlăuntru însă sunteți plini de fățărnicie și de fărădelege* ». (Matei XXIII, 28).

Ipocrizia cea mai vătămătoare este când în sufletul preotului nu este nici o credință și totuși luptă cu el să se ascundă adevăratei sale priviri și judecăți, căutând să ducă o viață de evlavie silită și de îndeplinire a îndatoririlor sacramentale, cu care să nu trezească nici o bănuială din partea oamenilor. Sub titlul *L'imposture,* romancierul francez *Georges Bernanos* ne înfățișează un asemenea preot.

Abatele Cénabre era un mare savant, muncitor, plin de

glorie și de stimă, dar nu credea. Totuși slujea liturghia în fiecare dimineață. Niciodată nu uita să-și îndeplinească cu scrupulozitate anumite îndatoriri spirituale, iar rugăciunea era una din aceste îndatoriri, supunându-se unei discipline exterioare, unei constrângeri materiale. Găsea în aceasta un indispensabil sprijin, o siguranță împotriva unei dezordini profunde, fără de care ar fi depășit echivocul în care natura sa se complăcea. Totuși, lupta sa interioară era grozavă. Când și-a dat seama de minciuna în care trăia, a încercat să se sinucidă. Dar n-a făcut nici acest act de curaj ca să-și curme suferința, ci după multă tulburare, și-a continuat viața de savant în biblioteci și lucrări, ca și cum în sufletul lui era cea mai perfectă pace. Aparențele pe care știa să le îmbrace, îl făceau să fie crezut un om cu spiritualitate aleasă, echilibrată și sănătoasă. Însă, oricine se apropia de sufletul lui găsea moartea sa sufletească. El, victimă a necredinței și a ipocriziei, nu mântuia pe nimeni, ci omora suflete. Pe vreun preot sau fariseu cu suflet asemănător a întâlnit Mântuitorul când a spus: *nici voi nu intrați în împărăția cerurilor, și nici pe cei ce vor să intre nu-i lăsați.* (Matei XXIII, 13).

Urmărind viața Mântuitorului, vedem că în timp ce dragostea poporului creștea pentru El, doritoare să-l facă rege, fariseii și cărturarii cu inimi împietrite vedeau în El un uzurpator care merita moartea. Au reușit să i-o dea, așa cum vor reuși să-l răstignească preoții săi, ori de câte ori îl vor privi și servi cu inimi împietrite.

Înapoi, Satano!

Ispitirea Domnului este una din cele mai dramatice clipe din viața Sa, având pe diavol în față și vorbind cu el. Nu vedem, însă nici o violență în atitudinea și graiul Mântuitorului. Nu vedem o împotrivire când se lasă ispitit de diavol, care parcă își împlinea o misiune. Așa se supune ispitirilor, dar nu și violenței lui.

Mântuitorul îndepărtează ispitele diavolului cu liniște, fără să-l certe, fără să-i spună un cuvânt de violentă mustrare. Certitudinea interioară a izbânzii îl făcea să privească această încercare ca începutul unei vieți desăvârșite, trecută și prin fața ispitelor. Mustrările făcute fariseilor și cărturarilor sunt cu mult mai aspre, iar certările diavolului, în rugăciunile de la botez, sunt adevărate blesteme.

Mântuitorul parcă ar vrea să spună: poți încerca toate ispitele tale diavolești, biruința va fi a mea, sufletul îmi va fi și mai mult întărit, iar tu te vei recunoaște înfrânt și rușinat. «*Atunci l-a lăsat diavolul și iată îngerii venind la el îi slujeau* ». (Matei IV, 11).

Ispitirea se termină, deci, cu îndepărtarea diavolului care își recunoaște neputința să învingă sufletul Domnului și cu venirea îngerilor să-l slujească. În aceste două amănunte vedem sublimitatea izbânzii Mântuitorului, căci diavolul îl lăsă în pace, văzându-se rușinat că a încercat o ispitire ce nu i-a reușit.

Nu numai diavolul, dar oricine încearcă pângărirea unui suflet curat și sfânt, când s-a găsit în fața unei asemenea sublimități, se pleacă rușinat; iar îngerii care vin să-l slujească sunt ca o răsplată pe care Dumnezeu o trimite oricui s-a străduit și a câștigat o asemenea izbândă împotriva ispitei. Îngerii, care vin din cer lângă Mântuitorul, sunt ca nimbul de slavă ce-l vedem în jurul capului sfinților.

Se poate spune: diavolul trebuia să fie înfrânt, încercând ispitirea Mântuitorului care nu putea să cadă! Atunci, de ce a fost ispitit Mântuitorul? Numai ca să fie rușinat diavolul? Nu! Diavolul putea fi rușinat și altfel, nu numai printr-o încercare a puterilor lui cu Mântuitorul. Ispitirea n-a fost pentru umilirea diavolului, ci pentru slăvirea Domnului, căci la sfârșit au venit îngerii să-l slujească, ca un adevărat omagiu; iar această slăvire nu i se aducea fără un merit, ci pentru că printr-o adevărată luptă trecuse biruitor peste ispitele diavolului.

De unde avea Mântuitorul această liniște interioară că va birui? Din conștiința de sine că este Fiul lui Dumnezeu și că fiul lui Dumnezeu nu poate fi biruit de diavol? Să nu scăpăm din vedere două fapte anterioare ispitei: botezul pe care-l primise, când « *glas din ceruri a zis: acesta este Fiul meu cel iubit, întru care bine am voit* ». (Matei III, 17); și că diavolul se apropie « *după ce – Mântuitorul – a postit patruzeci de zile și patruzeci de nopți* ».

Trebuie să vedem aici cele două mijloace care întăresc totdeauna sufletul creștin împotriva ispitei: Harul de sus care ajută sufletul omenesc cu mijloace tainice și rugăciunea care pregătește sufletul, ținându-l treaz împotriva ispitei.

Dacă am făcut apropierea între sufletul Mântuitorului ispitit pe Carantania și sufletul de preot ispitit în servirea sa preoțească, trebuie să vedem dacă nu se poate nădăjdui aceeași biruință și cum poate ajunge să fie slăvit, ca și Domnul.

Ar fi o îndrăzneală pângăritoare, ca preotul să-și închipuie că poate ajunge până la tăria Mântuitorului, trecând biruitor peste ispite. Diavolul s-a apropiat de Mântuitorul ca să-l ispitească, așteptându-se să nu-l poată învinge, Preotul, purtând povara păcatului naturii sale omenești, niciodată nu este sigur că diavolul l-a lăsat în pace, chiar după cele mai strălucite biruințe. Căci asupra oamenilor diavolul revine de mai multe ori, până la ieșirea sufletului. Unele icoane înfățișează cum un înger și un diavol își dispută sufletul, când creștinul este pe patul de moarte.

E adevărat că urmele păcatului strămoșesc și toate pornirile firii pot fi schimbate prin renașterea spirituală de care vorbește Mântuitorul în convorbirea cu Nicodem: « *Amin, amin grăiesc ție,*

de nu se va naște cineva din apă și duh, nu va putea să intre în împărăția lui Dumnezeu. Ce este născut din carne, carne este, și ce este născut din duh, duh este ». (Ioan III, 5 - 6). Prefacerea firii omenești prin convertire nu e numai o realitate spirituală, ci și trupească. Trupul ajunge la o subordonare a firii sale naturale, când instinctele se supun ascultătoare spiritului.

Nu este locul aci să ne ocupăm de realitatea convertirii ca a doua naștere, în duh. Însă atunci când sufletul ajunge la stăpânirea animalității omenești, sufletul nu mai este tulburat de toate impulsiunile și de ispitele în care se deghizează, ci guvernează toată ființa noastră, după sugestiile primite din legătura strânsă pe care o păstrează cu Dumnezeu. Cum lucrează aceste suflete renăscute, după convertire, ne arată viața personalităților religioase care au ajuns la această înălțime spirituală. Maria Egipteanca, Francesco d'Asisi, Augustin și mulți sfinți creștini sunt suflete renăscute. În asemenea suflete toată firea omenească stă învinsă și stăpînită, iar glasul ațâțător al ispitelor pătrunde abia ca un ecou, ce se depărtează mereu.

Fericit lucru dacă preotul este un om născut din duh. Însă, realitățile sunt altele. Această naștere din duh nu se întâmplă totdeauna după dorința noastră, ci: « *Vântul suflă unde vrea și tu auzi vuietul lui, dar nu știi de unde vine, nici încotro se duce. Astfel este cu oricine care este născut din Duhul* ». (Ioan III, 8).

Nu pot fi atâția preoți născuți din Duh, câți sunt în Bieserică și câți au nevoie credincioșii. Biserica alege și pe acei care doresc să ajungă la această naștere spirituală, făgăduind că vor servi pe Mântuitorul, după regulile sale și cu Harul ce-l dă ca o putere tainică. Rămâne datoria lor să și-o împlinească și făgăduința să și-o țină, dorind neîncetat să se înalțe în viața duhovnicească.

Însă toți au posibilitatea să ajungă aci, pentru că Harul coborât asupra lor, lucrează și pentru transformarea firii lor, iar dorința aceasta de viață duhovnicească este o forță care îi poartă de la spate, ca un suflu.

Urcarea spre Golgota nu se face dintr-o dată și cu ușurință. Pe suișul acesta, ca și atunci când Mântuitorul își purta crucea

răscumpărării noastre, vor ieși în cale și suflete ca Sfânta Veronica, care să șteargă sudoarea, dar vor fi mereu și bicele lovind trupul apăsat și obosit de povară. Vor fi momente de sfântă odihnă, dar și biciurile ispitelor care vor ațâța ultimele noastre puteri.

Povățuirile ce se dau la sfârșitul Liturghierului încep cu aceste cuvinte: *Ascultă, o, preote!*, așa cum citim unde-i loc de mare primejdie: *Pericol de moarte!* Așa trebuie să privească preotul totdeauna la inima și în jurul său, ca nu cumva ispitele să- ațină calea, căci așa ne rugăm toți « *și nu ne duce pe noi în ispită* ».

Viața noastră religioasă nu poate rămâne aceeași, într-o stare de inactivitate. Înaintăm sau dăm înapoi. A sta pe loc înseamnă moarte. Angajați tot timpul în această luptă, preotul are datoria să-și aducă aminte de cuvintele spuse Apostolilor, ca să privegheze fără încetare: « *Luați aminte, privegheați și vă rugați că nu știți când va fi ziua aceea* ». (Marcu XIII, 33).

Privegherea aceasta trebuie să fie anterioară ispitei. Când diavolul a ispitit pe Mântuitorul, trecuseră patruzeci de zile de rugăciune și post. Sufletul său era întărit și pregătit, și astfel n-a fost tulburat de ispitele diavolului.

E mai greu să ne reculegem când ispita ne surprinde. Cădem ca într-un vis groaznic, care ne tulbură mai mult decât tot ce vedem în timpul zilei. Zbuciumul visului urît nu omoară în noi conștiința că visăm. Cu toată această agitație, ne zbatem să ne trezim din vis și trupul însuși luptă să se ridice din acest chin. E greu acest zbucium, și simțim trupul plin de sudoare, parcă ar fi fost supus unei torturi. Din subconștient încercăm să schițăm uneori semnul crucii pe trupul nostru, cu care vrem să îndepărtăm această luptă trimisă de diavol.

Căzuți în ispită, încercăm să ne eliberăm și nu pierdem niciodată dorința să biruim ispita. Însă e mai bine să fim feriți, fără să cădem, așa cum Mântuitorul a îndepărtat pe diavol, zicând: Înapoi Satano!

Lupta ce-o va duce preotul împotriva ispitei înmulțește greutățile din care va învăța cum să ferească sufletele încredințate lui, ca păstor. Sufletele religioase renăscute din păcat au avut

lui, ca păstor. Sufletele religioase renăscute din păcat au avut totdeauna, ca scop al vieții lor creștine, marea dorință misionară ca să scape pe alții de suferințele, prin care au trecut. Căci nu poate fi o fericire mai mare, decât să știi că ai scăpat pe altul din pericol și că i-ai asigurat fericirea.

Sufletul diavolului are această înfățișare, că el nu se poate bucura decât de nefericirea altuia. Și orice om care nu încearcă să facă pe altul fericit, nu poate fi fericit nici el însuși.

Preotul poate fi fericit, ferind sufletele încredințate lui și asigurându-le fericirea.

Putere prin Har

Sunt mari primejdiile ispitelor în viața preotului, ce încearcă să pătrundă în sufletul lui ca apa printre crăpăturile pietrelor, desfăcându-le când îngheață , dar și taina preoției se dăruiește preotului, ca o putere pentru mântuirea oamenilor. Darul acesta se revarsă în preoții Bisericii pentru un rost care depășește vrednicia și puterile personale ale unui om, și împlinește ceea ce nu este oamenilor cu putință să facă.

Din ziua Cinzecimii, când « *s-au umplut toți de Duhul Sfînt și au început să vorbească în alte limbi, precum Duhul le dădea să vorbească* », (Fapt. Apostolilor II, 4) și pînă astăzi, fără întreruperea acestui fir nevăzut, prin puterea Harului, preoții din orice timp, se vor găsi ca și în ziua Cinzecimii, primind aceleași puteri, ca și Apostolii. Ei sunt dăruiți cu puterile primite de Apostoli să facă minuni, să lege și să dezlege păcate oamenilor, să săvârșească sfintele Taine, să vestească Evanghelia până la marginile pământului. Viața lor personală nu poate schimba cu nimic această înlănțuire prin veacuri și prin sufletele oamenilor, iar slăbiciunile lor în fața acestei mari Taine se pierd ca stropii mării când valurile se lovesc unul de altul.

Slăbiciunile sau căderile unuia sau mai multor preoți nu opresc creștinătatea ca, prin Biserică, să-și urmeze drumul spre mântuire. Pot cădea sau să se abată mulți dintre preoți, Biserica va merge înainte numai prin acei care îi vor păstra adevărul și sfințenia Harului.

Au fost în istoria creștinismului destui pângăritori, eretici și trădători, încât să ai impresia că Biserica însăși s-a luat după ei! Și totuși, puținii care au știut s-o păzească, au păstrat-o curată și sfântă, pentru că prin ei Harul a trecut din veac, în veac, până astăzi. Astfel Biserica a rămas mereu: sfântă, sobornicească și apostolească.

Au fost împrejurări în istoria Bisericii când majoritatea episcopilor au fost într-un sinod de partea ereticilor; au fost

sinoade întregi care au luat hotărâri rătăcite. Totuși, dacă aceste hotărâri n-au fost în acord cu învățătura adevărată și tradiția, ele au căzut, ca neadevărate.

Ne temem de ispite, pentru că ele pătrund în noi și destramă sufletul și îmbolnăvesc trupul nostru. Știm că ispitele ne pot duce în păcat, pângărind locul unde trebuie să locuiască Duhul în trupurile noastre, ca în niște locașuri. Însă de ce să n-avem încrederea că puterea Harului întărește firea slabă, făcând-o statornică în virtute?

E o închipuire orgolioasă să zicem că suntem buni sau răi, după dorința noastră. Sufletul și viața noastră e mai mult o taină decât ceea ce putem realiza prin educație, cultură, și voința noastră. Altfel nu ne explicăm viețile multor oameni, care depășesc puterile noastre de înțelegere, dacă nu lăsăm loc în lume unor puteri misterioase.

În noi, cei de astăzi, glăsuiesc poate ecourile depărtate ale generațiilor de mult dispărute. Pornirile interioare ale sufletului și trupului nostru sunt poate valurile îndepărtate de simțiri și păcate ale strămoșilor noștri dispăruți de veacuri, încă vii în noi. E greu să credem că prin voință vom înăbuși cu totul aceste glasuri.

De ce să nu credem că ceea ce este cu neputință la oameni, face Dumnezeu cu ușurință prin dăruirea Harului?

Nu poate fi om care să nu fie în primejdia ispitei. Însă nu toți cad deopotrivă de ușor. De la preot se cere ca să nu cadă deloc sau foarte puțin. Dar nu este și el tot om? De ce această mai puțină îngăduință? Dar dacă nu poate, de ce să-l mai condamni? Și totuși se cere preotului această biruință, nu ca o izbîndă a lui, ci ca mărturie a Harului pe care îl poartă.

Prin cuvânt și sfat bun abatem pe oameni de la rău. Uneori izbutim. Prin educație și cultură stăpânim și înfăptuim lucruri bune. Prin deprindere, ne obișnuim cu binele, ca și având o a doua natură. Toate aceastea sunt mijloace omenești de îndreptare. Însă, putem înfrînge numai prin Har firea noastră cea stricată. Pentru că preotul poartă Harul preoției, i se cere să se vadă în el această putere lucrătoare. De aceea lumea cere de la el mai

multă stăpânire a ispitelor.

Într-adevăr, puterea Harului îl urmărește pe preot împotriva ispitelor, așa cum vedem că se schimbă, cu timpul, viața multor preoți.

Oricât sunt de bune școlile de pregătire pentru viitorii preoți, neîncetat se aud critici că datorită lor tinerii nu sunt bine pregătiți. Niciodată însă nu se va realiza prin școli, acest lucru, pentru că într-o școală nu se poate învăța decât, teoretic, ce este preoția.

Nimeni nu poate să-și dea seama ce este o taină până nu simte efectele ei în el. Oricât ar vorbi despre botez un nebotezat, nu poate ști ce este botezul decât cel care l-a primit, căci tainele sunt acțiuni ale Harului, ce nu pot fi cunoscute exterior, ci numai când trăiește prin ele. Așa și preoția. Nimeni nu poate să-i cunoască efectele, dacă nu trăiește în ea și prin ea.

Astfel se explică că mulți care păreau că n-au înclinări pentru preoție în ziua când au fost hirotoniți, cu o viață înclinată mai mult spre rău decât spre bine, primind preoția pentru aflarea unei situații lucrative în viață, după ani de zile auzi că sunt preoții cei mai vrednici. Cine și-ar fi închipuit că Augustin din adolescență și tinerețe, va fi episcopul convertitor al maniheilor, că abatele Foucault, despre a cărui viață a scris René Bazin, va fi convertitorul berberilor din munții Atlas, și că atâția preoți, care au început preoția cu nevrednicie, vor junge mai târziu la o viață atât de curată, încât să treacă în fața credincioșilor cu puteri miraculoase pentru viața lor sfântă.

Când îmi amintesc de colegii mei din seminar, știu ce gîndeam atunci despre unii, că nu vor fi preoții cei mai buni. Când aflu despre ei, după trecerea anilor, văd că prin dragostea, activitatea și viața lor de adevărați preoți depășesc cu mult așteptările. Ce s-a întâmplat?

Harul preoției a realizat minunea unei adevărate nașteri din duh, căci așa cum am mai spus, puterea Harului care s-a transmis prin preot asupra credincioșilor, trebuie să lase și în el urme, care să-l schimbe.

Păcătuim adesea când acordăm Harului sfânt o mai mică

putere decît o are asupra noastră. Suntem ispitiți să fim prea subiectivi și critici, închipuindu-ne că suntem în stare să devenim preoți buni, așa cum vrem. Scăpăm din vedere însă că credincioșii cred în puterile Harului, așteptînd vindecări ale trupului și izbînzi asupra tuturor fenomenelor naturii, care sunt adevărate minuni. De ce să nu se împlinească și asupra preotului o adevărată minune, a transformării vieții lui interioare?

Păstrez o amintire zguduitoare din primele zile ale preoției mele: săvârșisem Sfânta Liturghie cu un modest ieromonah, fără nici o cultură teologică. Împărtășeam împreună câteva sute de eleve. Una, printr-o mișcare greșită, vroind să se închine înainte de împărtășire, lovise mâna preotului, și o picătură din sfânta Împărtășanie căzuse pe procovățul care era ținut între Sf. Potir și gura fiecărei eleve. Am văzut atunci că fața preotului s-a acoperit cu broboane mari de sudoare, ce se împreunau curgând pe obraji și întîlnindu-se în barbă. S-a oprit, a supt cu spaimă picătura căzută pe procovăț și l-am înlocuit eu, căci o tremurare puternică nu l-a mai lăsat să continue.

Am stat pe urmă și-am reflectat asupra acestei întîmplări, înțelegând că o asemenea tulburare reda înțelegerea adâncă, pe care acest modest ieromonah o avea despre preoție, așa cum n-aș fi găsit-o în nici un tratat de dogmatică sau prin nici o explicație teoretică. Cine-l făcea să aibă această înțelegere adâncă, dacă nu însuși Harul preoției?

Suntem înclinați să ne încredem mai mult în puterile noastre proprii și să nu vedem lucrarea unor forțe nevăzute, mai puternice decât noi înșine. Avem clipe de îndoială, când credincioșii cer de la preot să împlinească adevărate minuni. Ei cred că preoții Mântuitorului vor putea săvârși în lume totdeauna din cele ce a săvârșit El. De ce să nu se săvârșească și în preot minunea, ca viața lui să fie renăscută prin puterea Harului? Prin minunile Mântuitorului orbul din naștere a putut să vadă. De ce să nu credem că preotul poate căpăta o vedere spirituală nouă, cu care să înțeleagă și să privească cu atâta stăruință și sfințenie spre cele dumnezeiești, încât privirea să i se depărteze de la cele pământești și de la toate ispitele lumii și din inima lui?

Mi-aduc aminte, ca seminarist adolescent și înfumurat student în teologie, cum ispiteam pe tatăl meu, preot, dacă, bolnavii care veneau la el să-și caute sănătatea, se vor însănătoși, sau rugăciunile de ploaie vor dezlega cerul să ude pământul. Răspundea, însă, că el nu știe ce-o să se întâmple, ci se roagă numai și că Dumnezeu va face ceea ce va socoti după înțelepciunea sa.

Era răspuns de adevărat preot, care nu-și atribuia lui nici o putere, ci numai lui Dumnezeu.

Ne simțim, ca preoți, slabi și nevrednici? Harul, însă, ne va întări cu aceeași putere dată Apostolilor, legând și dezlegând păcatele noastre, ca și pe ale credincioșilor.

Încrederea prin rugăciune

Puterea Harului nu șterge nesiguranța pașilor unui preot, când se afund în ispite, ca și Petru, în adîncul mării. Printr-o minune apostolul începuse să meargă printre valuri. « *Dar când văzu vijelia se temu și începînd să se afunde în mare, strigă: Doamne, scapă-mă!* » (Matei XIV, 30).

Preotul, întărit cu Harul preoției, începe să umble cu încredere pe valurile vieții și caută să se apropie de Mântuitorul; dar spăimântîndu-se de ispitele lumii, se vede învăluit și afundat în adâncul valurilor. Atunci trebuie să se roage, ca și Petru, strigînd: « *Doamne, scapă-mă!* »

Apostolul Petru l-a chemat pe Mântuitorul în ajutor, ca pe un stăpîn al stihiilor naturii pe care putea să le potolească. Strigătul lui este o rugăciune, ca o încredințare a vieții lui, puterii și voinței Mântuitorului, căci încrederea este darul ce-l face rugăciunea oricărui suflet care se roagă.

Când diavolul a venit pe muntele Carantania, ca să-l ispitească pe Mântuitorul, Domnul postise patruzeci de zile. Evangheliștii nu spun că s-a rugat (Matei IV, 1-11; Marcu, I, 12-13; Luca IV, 1-12). Însă, suntem încredințați că n-a fost dus de Duhul în pustie numai să flămânzească, ci să mediteze și să se roage. Putea flămânzi fără să meargă în pustie, iar postul fără rugăciune este un fel de greva foamei și numai o tortură fizică.

Aceste patruzeci de zile de post au fost și un timp de rugăciune neîntreruptă, La cele trei ispitiri ale diavolului, Domnul răspunde de fiecare dată: « *Scris este* ». (Matei IV, 4, 7, 10; Luca IV, 4,8,10). Ceea ce era scris în Lege și Profeți era prezent în spiritul Mântuitorului, ca unul care meditase chiar atunci asupra lor. Mai vedem că în timpul ispitirii, Mântuitorul nu se roagă ca să fie scăpat de-o primejdie, nici întărit ca în grădina Ghetsimani, când zice: « *Părintele meu, de este cu putință, treacă de la mine*

paharul acesta, însă nu precum voiesc eu, ci precum voiești tu ». (Matei XXVI, 39 și 42) și când *« un înger din cer s-a arătat lui și-l întărea ».* (Luca XX, 43).

Mântuitorul nu cere în timpul acestei ispitiri ajutorul Tatălui, însă îi opune diavolului ceea ce este scris în Legea descoperită de Tatăl, având încredere deplină că ispita nu poate birui după acest timp îndelungat de post de rugăciune. Această încredere de biruință în fața ispitei îl dă liniștea cu care se opune ispitelor diavolului, ca satana însuși să se retragă, dându-și seama că nu poate să facă nimic, orice va încerca.

Când ispitele vin peste sufletul preotului și-l găsesc de mai înainte astfel întărit prin meditație, rugăciune și post, poate fi încredințat că diavolul va pleca rușinat, fără să-i reușească ispitele.

Cu acest rost sunt orânduite toate rugăciunile, pe care preotul trebuie să le facă din ajunul zilei când săvârșește Sfânta Liturghie. Toate sunt o pregătire a sufletului, o concentrare și adunare a gîndurilor asupra marii Taine, ce se va săvârși. De cum intră în biserică, tot timpul citește rugăciuni, dacă nu are altceva de făcut la proscomidie sau să răspundă stranei, ca ispitele gîndului să nu-l rătăcească cine știe pe unde, la întâmplare.

Mântuitorul s-a rugat ori de câte ori avea să împlinească un act important, vindecând pe bolnavi, (Marcu I,35-39); săturînd pe săraci și văzîndu-se slăvit de mulțime. (Matei XIV, 23, Marcu VI, 46); alegând pe cei doisprezece ucenici. (Luca VI, 12, 13); când ucenicii au fost întrebați cine cred ei că este El și Petru a răspuns că este Hristosul lui Dumnezeu (Luca IX, 18-20); când ucenicii îi cer să-i învețe să se roage, iar Mântuitorul le spune: «*Tatăl nostru...* ». (Luca XI, 1-2). S-a rugat și pentru sine, în grădina Ghetsimani. (Matei XXVI, 39, 42, 44; Marcu XIV, 35, 36, 39; Luca XXII, 41-44), când cere ajutorul în suferință și se încredințează voinței Tatălui. (Luca XXIII, 46).

S-a gîndit, îndeosebi, la mântuirea sufletelor ce îi erau încredințate pentru împlinirea lucrării lui Dumnezeu în lume. (Ioan XVI, 20-26; Luca XXII, 45-46; Epist. către Evrei V, 7-0).

Prin rugăciune avea încredere că lucrarea sa în lume se va împlini, primea puteri noi după ce se ruga, înainte și după ce

împlinea o lucrare de folos lumii.

Nu am făcut aceste citate ca să înțelegem ce valoare avea rugăciunea în viața Mântuitorului, ci numai am exemplificat, ca să scoatem în evidență necesitatea rugăciunii pentru orice preot, care purtând arhieria pe care o împlinea Mântuitorul, să vadă că nu poate fi viață preoțească fără rugăciune. (Epist. către Evrei VIII, 1-6).

Am mai amintit că rugăciunile făcute numai pentru credincioși, nu sunt suficiente pentru viața personală a preotului. Preotul este ispitit adesea să neglijeze rugăciunile sale personale după ce s-a rugat pentru atâția. E nevoie pentru cine s-a rugat pentru alții sau a lucrat la mântuirea sufletelor, să facă un popas de reculegere personală și să ceară puteri noi pentru el. Mântuitorul făcea astfel. După învierea lui Lazăr: « *Iisus și-a ridicat ochii în sus și a zis : Părinte, mulțumescu-ți ție că m-ai ascultat, ci eu știam că pururea mă asculți, dar greșit-am pentru mulțimea care stă împrejur, ca să creadă că tu m-ai trimis* ». (Ioan XI, 41, 42); iar apostolilor le spune în fața chemării lor: « *Rugați deci pe Domnul secerișului ca să scoată lucrători la secerișul său*». (Matei X, 38).

Fără să ne închipuim că preotul poate realiza ceea ce a împlinit Mântuitorul pentru oameni, totuși El rămâne modelul adevăratei vieți preoțești. Dacă Mîntuitorul s-a rugat, cu atât mai multă nevoie are preotul, căci el are de stăpânit natura sa omenească, atât de răzvrătită împotriva binelui și atât de ascultătoare ispitelor lumii, impulsurilor trupului și curselor diavolului.

Și dacă avem modestia apostolilor care-i cereau să-i învețe să se roage, trebuie să zicem ca și unul dintre ucencii Domnului, care i-a spus: « *Doamne, învață-ne să ne rugăm, cum a învățat și Ioan pe ucenicii lui* ». (Luca XI, 1). Așa că cea dintâi rugăciune ce trebuie ce trebuie s-o facem Mântuitorului, ca adevărați ucenici ai săi, este să ne învețe să ne rugăm.

N-avem nici o îndoială că în orânduielile Bisericii găsim norme pentru rugăciune, ca să nu cădem în greșeala pietății protestante, care prin subiectivismul ei, ajunge la rugăciunea personală așa cum își ia ființă în clipele de reculegere.

E adevărat că rugăciunea este un elan al sufletului, țâșnind din intimitățile inimii, cu o înrudire de origine, ca și poezia. Abatele catolic H. Brémond în lucrarea sa *La Poésie et la Prière,* învecinează în afară originea acestor două manifestări ale sufletului.

Însă, rugăciunea este deprindere învățată după aceleași rugăciuni ale Bisericii ce le avem la îndemână, pentru ca sufletul să se modeleze după ele. Căci dacă sentimentele noastre interioare tind să se întrupeze în acte exterioare, tot atâta putere au și actele externe, ca prin repetarea lor, să trezească în sufletele noastre sentimentele corespunzătoare.

Individualitățile de elită pot elabora în sufletul lor rugăciuni originale și sublime, însă majoritatea oamenilor sunt ca și Apostolii cerând modele de rugăciuni, pe care să le spună. Spunându-le, ele vor coborî în inimi și se vor integra, așa cum se prind pietrele și cărămizile în zidăria unei clădiri. Nu mai vedem cărămizile, ci numai clădirea ce s-a făcut cu ele. Tot așa, cu toate acele formule de rugăciuni puse în fața noastră de Biserică, noi clădim sufletul nostru statornic și modelat după ele.

Preotul să caute în toate rugăciunile Bisericii modelele după care să-și orânduiască gândurile și să-și hrănească sufletul.

E adevărat că tinerii studenți în teologie, cînd intră în preoție, simt oarecare oboseală față de aceste rugăciuni prin deprindere, așa cum le-au cunoscut în viața de internat. Li se pare că sunt gesturi fără răsunet și eficacitate, pentru că, prin frecventa lor ascultare, și-au pierdut din puterea de sugestie și emoție asupra sufletului. Bineînțeles, frumusețea rugăciunilor este aceeași. Sufletele ce nu-și găsesc totdeauna emoții prin ele, sunt atunci ca și surde.

Este de vină și vîrsta, care tinde să rupă cu tradițiile, să creeze forme noi de viață, să îndepărteze tot ceea ce i se pare învechit. Însă, viața religioasă fără tradiție și deprindere se transformă într-o agitație subiectivă și nestatornică.

Folosul acestei vieți de obișnuință se vede mai ales atunci când este întreruptă această viață, în aparență, învechită și totdeauna aceeași. Prin întreruperea voită sau din cauza împreju-

rărilor, ajunge să fie mult dorită, pentru că numai atunci apreciem ceea ce a intrat în noi, când vedem că ne lipsește.

Ceea ce primește preotul în viața lui de slujitor al Altarului, este tocmai această viață religioasă, ritmică, ce, pe nesimțite, își lasă urmele adânci și durabile. Sunt mai puțin zgomotoase aceste prefaceri interioare, adevărate convertiri care se realizează puțin câte puțin, însă sunt mai durabile decât convertirile zgomotoase și brusce, unde poate fi mult element afectiv și subiectiv. Rugăciunile și-au lăsat urmele, și acum s-au adunat ca să realizeze o viață nouă de preot.

Rugăciunea personală, mai mult meditația, aduce, de altă parte, o activitate a sufletului și o prospețime a gândurilor, care dă multă originalitate, inițiativă și frumusețe vieții religioase a preotului. Psalmii, imnurile din cărțile de ritual, rugăciunile ierarhilor Bisericii pe care astăzi le avem la îndemână în cărțile de ritual, nu sunt ele rugăciuni personale ale unor personalități religioase? Noi nu modulăm sufletul după ele, pentru că simțirile noastre se întâlnesc în aceleași vibrații cu autorii lor. Cum ne putem altfel explica frumusețea pe care o întâlnim într-o rugăciune citită până atunci de atâtea ori, și abia târziu îi descoperim comunitatea cu noi înșine? Pentru că sufletul nostru, sub impulsul anumitor împrejurări sau simțiri, ajunge să se întâlnească cu sufletul lor.

Păcătosul, al cărui păcat a fost iertat, va simți frumusețea Psalmului 31: « *Ferice de acela, căruia i s-au lăsat fărădelegile și ale cărui păcate s-au acoperit! Ferice de omul, căruia Domnul nu-i va socoti păcatul și în sufletul căruia nu se află vicleșug* ». (vers. 1, 2); cine are cugetul apăsat de păcat se va recunoaște pe sine în Psalmul 37: « *Doamne, nu mă mustra în mânia ta, și-n urgia ta nu mă certa* »; sau în Psalmul 50: « *Miluiește-mă Dumnezeule după mare mila ta...* » cerând iertare cu inima înfrântă și zdrobită. În rugăciunile de la Sf. Împărtășanie va descoperi strigătele propriei sale inimi, cutremurată de taina Sf. Împărtășanii. Prin această identitate între autorii acestor rugăciuni și cel care le retrăiește, autorii dispar și revin ca rugăciuni personale, după ecoul adus în sufletul celui care le citeste.

Deci, viața noastră subiectivă și de simțire personală, credincioși și preoți, o putem trăi din plin, prin aceste rugăciuni care nu sunt făcute de noi, însă devin ale noastre.

« *Fericit este bărbatul, care nu se ia după sufletul necredincioșilor..., ci legea Domnului este dorirea lui și la legea lui cugetă ziua și noaptea* ». (Ps. I, 1, 2). E vorba de-o preocupare constantă, ca viața să fie orânduită după legea Domnului, și meditând ziua și noaptea să descopere adevărata cale. Desigur că preotul, cel dintâi, trebuie să aibă această viață de meditație, căci această preocupare continuă nu lasă să pătrundă neliniștile din afară. După gândurile și simțirile ce ne stăpânesc și le urmărim, găsim și în viață ceea ce ni se potrivește. Când meditățm neîntrerupt asupra Sfintelor Scripturi, nu mai avem timp și loc în spirit pentru preocupări ușuratice și ispititoare.

Sfintele Scripturi trebuie să fie o îndeletnicire a preotului.

Se poate întâmpla însă, că viața unui preot, plin de credință și doritor de multă rugăciune, să treacă prin momente de criză, când i se pare că cu toate aceste dorinți, să simtă că sufletul său nu este în stare să se roage. E o adevărată îndoială în rugăciune. Nu trebuie să se tulbure și mai ales să creadă că și-a pierdut credința, că Harul nu mai lucrează în el, ci să facă așa cum ar crede, să se roage ca și cum sufletul ar fi plin de viață.

La personalitățile mistice, a căror viață religioasă este încălzită mai mult de sentimente, asemenea crize sunt posibile, dar nu din vina lor, ci pentru că sentimentele sunt supuse unor asemenea nestatornicii. Însă nu trebuie să deznădăjduiască, socotindu-se un apostat, ci numai un încercat, Credința și toate simțirile curate sunt amestecate de un nor, așa cum se pune uneori între soare și privirile noastre. Poate că în asemenea împrejurări nu sunt recomandabile prea multe rugăciuni, ci mai degrabă abaterea gândurilor spre lucruri care nu trezesc ideile ce se deșteaptă prin contrastele lor: adică necredința prin căutarea credinței, plictiseala de rugăciune prin stăruința în rugăciune.

Putem fi siguri că ceea ce a fost odată în sufletul nostru și dorim să rămână, nu se pierde niciodată. Deci, preotul să nu se teamă dacă se va simți în timpul rugăciunii, ca într-o noapte în

care nu-i răspunde glasul Domnului.

Un sprijin mare găsește preotul în rugăciunile credincioșilor: « *Binecuvântați frați și mă iertați pe mine, păcătosul!*» Prin aceasta preotul își asociază rugăciunile credincioșilor care să-l întărească în slujirea sa. Când preotul se roagă pentru credincioși, el nu se desparte de credincioși, ci rostește rugăciuni în numele lor. Ei glăsuiesc prin preot, dar și preotul se lasă să simtă alături de ei. Deci, toate rugăciunile credincioșilor cerute de la preot, sunt prilejul acestui sprijin, pe care preotul îl găsește în sufletul credincioșilor. Preotul nu este decât un glas din mulțimea care se roagă și alături de care ajunge să simtă la fel. În rugăciunile la vreme de secetă, de prea multă ploaie, la izgonirea tunetelor și fulgerelor, la izbăvirea de cutremur, glasul preotului este sufletul poporului. Această rugăciune a preotului în numele credincioșilor primește în schimb rugăciunile credincioșilor pentru preot, care se exprimă mai puțin prin cuvinte, și mai mult prin darurile materiale pe care credincioșii le oferă preotului. E un schimb de servicii, din care nu lipsește sensul unei profunde legături sufletești.

Cu atât mai mult găsește preotul sprijin în rugăciunile celorlalți preoți, alături de care săvârșește Sf. Liturghie, activând și în câmpul pastoral. Obiceiul frumos ca să se pomenească unii pe alții în bisericile unde servesc, este o împreunare a rugăciunilor, prin care vor să se susțină reciproc, așa cum a petrecut Mântuitorul cu ucenicii săi seara de la Cina cea de Taină, cântând laude. (Matei XXVI, 30; Marcu XIV, 26).

Am încercat să schițăm rolul rugăciunii în viața preotului și felul cum poate găsi încredere în servirea preoțească în toate împrejurările. Acolo unde nu este rugăciune, nu-i viață religioasă, iar un preot fără rugăciune este ca o vioară fără strune.

Preotul prin rugăciune îndepărtează ispitele, își păstrează sufletul nebântuit de neliniștile interioare și de tot zgomotul lumii exterioare. Îndeosebi, stă strâns legat de Mântuitorul, așa cum tot prin rugăciune, stătea și El în apropierea Tatălui, cunoscând și înfăptuind voia Sa.

Certitudine prin ascultare

Pe lângă puterea harului și încrederea în rugăciune, sufletul preotului are nevoie de certitudinea aflată în supunerea și ascultarea de cineva, care are autoritate de îndrumător și conducător. Supunerea și ascultarea nu-l umilesc, ci sunt exerciții folositoare, căci numai cine știe să se supună, învață la rândul lui să comande.

Mântuitorul se supunea voinței Tatălui, dar avea autoritate asupra ucenicilor; iar ei se supun poruncilor sale, ca să învețe a îndruma sufletele oamenilor, când aveau să rămână singuri. În viața acestei mici comunități religioase a Mântuitorului cu ucenicii săi nu erau reguli scrise, însă autoritatea Învățătorului erau legea care conducea. Oriunde mergeau, se vedea că Mântuitorul era Învățătorul, iar ei ucenicii. Când Mântuitorul vorbea, ei ascultau ca și mulțimea. Ascultarea aceasta dădea ucenicilor certitudinea că nu vor greși, prin această supunere trecând asupra Mântuitorului orice răspundere.

De care autoritate trebuie să asculte preotul, pentru ca să aibă certitudine în viața sa preoțească?

În ispitirea Mântuitorului de către diavol, vedem că Domnul nu răspunde cu argumente personale, cu obiecții, ci cu ceea ce știa de mult, fără nevoie de interpretare și nu putea fi contrazis, când spune: « *Scris este!* ». Autoritatea celor știute de toți și de foarte multă vreme, a fost răspunsul care îndepărtează pe diavol.

Deci, când preotul își vede sufletul nesigur, neliniștit și ispitit, nu trebuie să caute numai în el însuși răspunsul, ci să se supună autorității care poate să-l îndrumeze și poartă răspunderea. Sf. Scriptură, Sf. Tradiție și conducătorul lui ierarhic sunt autoritățile cărora, supunându-se, poate avea certitudine.

Nu numai viața individuală a preotului, dar a Bisericii

întregi, are siguranța drumului cel bun, ca și a oricărei societăți omenești, când se recunoaște autoritatea conducătoare.

Recunoașterea autorității leagă din generație în generație firul neîntrerupt care asigură viața societăților și individuală a oamenilor. Așa se formează tradiția care este mai puternică decât legea. Căci legea poate ieși din voința cuiva sau din interese locale, însă tradiția asigură experiența tuturor din mai multe generații.

Păstrătoarea tradiției în Biserică este ierarhia, ducând în viitor ceea ce a primit din trecut. Comunitatea și membrii ei pot greși într-un timp și într-o împrejurare, însă tradiția depășește indivizii și abaterile trecătoare. Tertulian, mare jurist și apologet, formulează principiul de autoritate în Biserică, în lucrearea sa: *De praescriptione haereticorum*, contestând ereticilor dreptul de a se socoti creștini, deoarece se desprindeau de autoritatea tradiției, păstrată prin Harul transmis prin ierarhie.

Autonomia preotului de ierarh și nesupunerea lui acestei autorități este, deci, o erezie.

Protestantismul n-a ajuns la dezagregarea comunității religioase din cauza independenței individuale în gândire. Dimpotrivă, autonomia individuală în gândire este urmarea suprimării principiului de autoritate care desființează tradiția și fărămițează comunitatea.

Preotul Bisericii ortodoxe nu poate aluneca într-o asemenea greșeală.

Am văzut, însă, că un duh lumesc îl sustrage pe preot de la izvoarele de autoritate, înpingându-l spre alți stăpâni. Este o ispită explicabilă într-o societate nu totdeauna destul de statornică. Însă, lumea a început să se întoarcă înapoi din acest drum, și caută să reconstituie principiul autorității, pe care demagogiile aveau nevoie să-l desființeze.

Preotul, ca membru al ierarhiei Bisericii și conducând pe alții, trebuie să se supună principiului autorității, de la care pimește toată puterea.

Supunerea aceasta autorității conducătoare poate fi un izvor de liniște și certitudine pentru viața sa interioară. Să ne gândim la tânărul preot ajuns în parohie, pregătit numai cu

studiile teoretice și având răspunderea câtorva sute sau mii de suflete. Oricâtă înțelegere teoretică va dobândi în studiile teologice, vor fi încă multe situații grele, din care nu va ști să iasă fără îndrumarea cuiva, cu experiență învățată din realitățile vieții.

Când preotul tânăr pleacă spre parohie, își închipuie că va schimba fața lumii. Începând să lucreze, vede că lumea se urnește greu, cerându-i, mai degrabă, ca el să se schimbe după ea. Lipsa de experiență va mări greutățile, iar aceste piedici îi vor tulbura sufletul. Simte nevoia unui sfat care să vină de la îndrumătorul lui firesc. Acesta poate fi: un preot cu mai multă experiență câștigată în ani de pastorație, duhovnicul și episcopul său.

Știm ce-i preoția din studiul teologiei, o primim prin hirotonie, însă o învățăm prin ucenicie și o trăim prin slujire. Când un tânăr a ajuns preot trebuie să mai îndeplinească ucenicia și slujirea. Slujirea ne-o învață viața nedespărțită de Altar și de credincioși, iar ucenicia trebuie să ne-o facem pe lângă altcineva, care a fost și el ucenic.

Ascultând de mai marele său în preoție, face la fel ca și Apostolii Mântuitorului. Supunându-și voința sa altuia care să hotărască în locul lui, ca să-l îndrume, încurajeze și să-i arate uneori greșelile, preotul are certitudinea că nu se rătăcește și poate înfrunta ispitele vieții.

În fața servirii preoțești

Cunoașterea de noi înșine nu împiedică inima să simtă, nici nu stăpânește dezlănțuirea vinovată a simțurilor. Analiza interioară nu aduce pacea deplină, căci tot coborând în sufletul nostru, ne putem pierde și rătăci, ca și prin niște galerii întortochiate și fără lumină. Această minuțioasă cercetare interioară ne amețește ca și privirea în adâncul prăpastiei, în care te poți prăvăli, căci asemenea adâncuri sunt periculoase, prin amețeala ce ți-o dau.

Privirile aruncate de preot asupra lui însuși, sunt numai încercări de orientare în activitatea sa de slujitor al Altarului și de păstor în mijlocul lumii. N-am arătat aci toate ispitele ce pot ieși în calea preotului. Ele sunt variate, așa cum sunt și aspectele vieții care nu poate fi trăită după anumite reguli, ci așa cum se înfățișează, bogată în aspecte și vie prin contraste.

Ispita nu este drumul obișnuit al vieții, ci numai o abatere. Trebuie să privim mereu înainte, iar când ispitele ne opresc uneori din mers, să le socotim simple umbre, ce n-ar exista fără o lumină care stă deasupra noastră. Oricât ar fi umbra de puternică, ea ne poate întuneca lumina și mai ales s-o stingă.

Trecând peste ispite, preotul are în fața lui slujirea la Altar și dragostea pentru sufletul credincioșilor. Servind acestui ideal, care rămâne deasupra tuturor ispitelor, cum stă steaua polară deasupra mărilor, ispitele se vor lovi unele de altele și se vor pierde în stropi fără de urmă.

Preocupat tot timpul de slujirea preoțească, preotul se poate rătăci, însă rămânând cu privirile îndreptate spre idealul său, aceste încercări nu vor avea urmări, ci îi vor da bucuria unei sănătăți care vine după o boală capricioasă, nu totdeauna cunoscută, dar foarte periculoasă.

Cine se face sănătos mai repede? Cel care, văzându-se

bolnav și se înspăimântă, se întreabă în fiecare clipă de mersul bolii și de vindecare? Sau cine are credința că boala este trecătoare? Așa sunt și ispitele în viața unui preot. Ele sunt ca durerile unei boli, pe care preotul le învinge mai ușor, privind înainte cu credință la răspunderea ce o are mai mult de sufletul altora, decât de sine însuși, căci « *cine va căuta să mântuiască viața sa va pierde-o; iar cine va pierde-o, va păstra-o vie* ». (Luca XVII, 33).

Servirea preoțească cere ca preotul să poarte mai multă grijă de sufletul credincioșilor, chiar dacă își uită păcatele sale. Mama se gândește mai mult la sănătatea copiilor, decât la viața sa, pe care și-o neglijează uneori. Nu face bine, căci sănătatea ei asigură viața copiilor. Însă iubirea de copii o duce până la această uitare de sine, cu toate că și din dragostea de copii se naște de sine însăși.

Credincioșii cer preotului mai multă purtare de grijă de ei, decât să-l lase pe preot să-și îngrijească propriul său suflet.

Am cunoscut un preot, care a avut multe păcate omenești. Însă, de l-ar fi chemat cineva să împărtășească un om în miezul nopții și pe gerul de foc, ar fi sărit din pat, oricât ar fi fost de obosit. Nu i-a scăpat copil să moară nebotezat, om neîmpărtășit, pomană neslujită și orice datorie neîmplinită. Ce primea la biserică, ca daruri de la credincioși, era pentru hrana săracilor și drumeților. Dar și când apuca să se veselească, sta în fruntea tuturor. Când a murit, atât de mult l-au plâns credincioșii, încât au ținut să-l ducă numai pe brațe, schimbându-se pe grupuri, ca să aibă toți putința să-i arate ultima recunoștință. L-au pus încet în mormânt, și n-au tras pământ cu lopețile, ci toată lumea din sat i-a așezat țărâna deasupra trupului cu palmele, ca să-i fie mai ușoară. Ce semn de recunoștință putea fi mai frumos pentru acest preot, care nu s-a gândit să fie un sfânt, dar care a fost totdeauna un suflet bun!

Nu vrem să spunem, printr-un asemenea exemplu, că viața preotului poate fi oricum. Servirea sa în lume o împlinește și prin exemplul vieții sale. Însă, Dumnezeu alege uneori și pe cei păcătoși, ca mijlocitori ai îndreptării celor răi, în lume.

Neliniștită și adânc tulburată este viața preotului din cauza ispitelor. Vinovat este preotul care își lasă sufletul înfrânt de ispitele lumii, fără să lupte împotriva lor. Mai vinovat este sufletul păstorului care nu-și dă sufletul său, pentru sufletele ce le are în pază.

Nimeni nu ajunge să înoate până nu intră în apă. Trebuie să faci multe încercări, și unele nereușite, până să treci o apă, înotând. Dar și atunci nu-i bine să-ți aduci aminte, în timpul când înoți, de adâncimile ce sunt sub tine, căci spaima te face să-ți pierzi încrederea și să te înneci.

Începându-și servirea preoțească, preotul va fi ca un înotător peste o apă adâncă, fără experiența care să-l apere de greșeli. Ca să poată izbândi, trebuie să privească mereu înainte, spre țărmul la care vrea să ajungă. Dacă, însă, se va întreba mereu de greutățile ce îi ies în cale, va pierde încrederea ca și înnotătorul, care se întreabă mereu despre adâncimea apei aflată sub el, și atunci va cădea la fund.

După ce Mântuitorul a îndepărtat ispitele diavolului și a zis: « *Înapoi, satano* » și-a ales apostoli, a început să propovăduiască Evanghelia, să tămăduiască orice boală și neputință. Mulțimile îl urmau de aproape, iar EL oprindu-le la poalele unui deal, le-a spus cele mai frumoase cuvinte despre fericire. Pe aceleași cărări, trebuie să umble și pașii preotului în servirea sa preoțească.

CUPRINS

Pag.

Cuvânt înainte de P.S. Calinic, Episcop de Argeș și Teleorman 3

Ispitirile preotului 5

Ispita rutinei 8

Ispita gândurilor rătăcite 16

Sufletul preotului ispitit de îndoială 23

Duhul mândriei 35

Învrăjbirea 40

Lenevirea sufletului 45

Ispita sfințeniei 50

Preotul în mijlocul lumii 56

Duhul lumesc 61

Muncind pentru pâine 69

Despre distracții 79

Ispitele senzualității 91

Neînfrânarea 108

Iubirea de stăpânire 114

Iubirea de sine 124

Înapoi, Satano! 134

Puterea prin Har 139

Încrederea prin rugăciune 144

Certitudinea prin ascultare 151

În fața servirii preoțești 154

Din partea editurii 158

Din partea editurii

Cu binecuvântarea și sprijinul
P.S. CALINIC, Episcop de Argeș și Teleorman,
s-a retipărit lucrarea "Sufletul preotului în luptă
cu ispitele" de Preotul Victor N. Popescu,
după ediția I din anul 1943.
Intervențiile în text s-au rezumat la îndreptarea
unor cuvinte, la corectarea unor greșeli de
tipar, respectându-se ultimele hotărâri ale
Academiei Române (1993).

Redactor de carte: S. I. NICOLAESCU
Procesare text: Elena BOȚOC S.S.I. Pitești
Tiraj: 3000 ex. Format: 16 / 61 x 86 cm